REŞAT NURİ GÜNTEKİN

BÜTÜN ESERLERİ 22

Tanrı Misafiri

İNKILÂP

TANRI MİSAFİRİ; Reşat Nuri Güntekin'in, Türkiye toplumunun her kesiminden eşsiz insan manzaralarını ustalıkla sunduğu hikâyelerini kapsar. Hikâyelerin adları bile yazarın geniş yelpazesi hakkında fikir vericidir: Tanrı Misafiri, Yaseminli Yuva, Deniz Banyosu, Münzevinin Esrarı, Yanakların Taksimi, Gece Ziyaretçileri, Su Çekme ve Bulaşık Yıkama, Şapka Duası, Bir Aile Meselesi, Medeni Günahlar, Bir İstifa, Bir Centilmen, Porselen Çay İbriği, Hatıra Defreti, Kesatlık, Bir Modern Genç Kız, Sinema, Çocuk ve Sokak, Biçilmiş Kaftan, Bir Artist, Diplomasız Doktor, Hasta Çocuk, Bir Gümrük Kaçakçılığı.

REŞAT NURİ GÜNTEKİN

1889'da İstanbul'da doğdu. Edebiyat Fakültesi'ni bitirdi. Liselerde öğretmenlik, müdürlük, Millî Eğitim Müfettişliği, Paris Kültür Ataşeliği yaptı. UNESCO'da Türkiye'yi temsil etti. Romanları, hikâyeleri, tiyatro eserlerinin yanısıra çeşitli çevirileri de vardır.

ISBN 975-10-0105-6

TANRI MİSAFİRİ

Dizgi:
M. Pamukçuoğlu

Kapak:
Ümit Kıvanç

Baskı

İNKILÂP KİTABEVİ
SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
Anka Ofset Tesisleri
100. Yıl Matbaacılar Sitesi 4. Cad.
No: 38 Bağcılar-İstanbul

ISBN
975-10-0105-6

05 06 31 30 29

İNKILÂP
Ankara Cad. No: 95
Sirkeci 34410 İSTANBUL
Tel: (0212) 514 06 10 (Pbx)
Fax: (0212) 514 06 12
Web sayfası: http://www.inkilap.com
e-posta:posta@inkilap.com

REŞAT NURİ GÜNTEKİN DİZİSİ: 22

TANRI MİSAFİRİ

KÜÇÜK HİKÂYELER

Yazan :
Reşat Nuri Güntekin

29. BASKI

İNKILÂP

REŞAT NURİ GÜNTEKİN'in ESERLERİ

Çalıkuşu
Dudaktan Kalbe
Akşam Güneşi
Acımak
Damga
Kızılcık Dalları
Eski Hastalık
Miskinler Tekkesi
Anadolu Notları I-II
Yaprak Dökümü
Ateş Gecesi
Bir Kadın Düşmanı
Gökyüzü
Değirmen
Yeşil Gece
Olağan İşler
Gizli El
Harabelerin Çiçeği
Sönmüş Yıldızlar
Tanrı Misafiri
Kan Davası
Kavak Yelleri
Leylâ ile Mecnun
Son Sığınak

Piyesleri:

Hançer
Hülleci
Çalıkuşu (N. Cumalı)
Bir Köy Öğretmeni
Balıkesir Muhasebecisi
Tanrı Dağı Ziyafeti
Eski Şarkı
Yaprak Dökümü

Tercümeleri:

Hz. Muhammed'in Hayatı
(Emil Dergmenheim'den)
Kahramanlar (Carlyl)
Don Kişot
(Cervantes Saavedra)
Yabancı
Atlı Adam
Bir Fakir Delikanlı
La Dam O Kamelya
(A. Dumas Fils)
Evham
Hakikat (Emil Zola)
İtiraflar (J. J. Rousseau)

TANRI MİSAFİRİ

— 1 —

Mangal başında, akşam kahvesini içerlerken sokak kapısı sıkı sıkı çalınmaya başlandı. Hacı Ali Efendi, keyifli bir surette gülümsedi:

— Bu, bizim kiracının çalışı.... Para getirmiş olacak.

Dedi. Kaynanası dudaklarını büktü. Kiracının ayın yirmisinden evvel para getirdiğini rüyada görse hayra yormazdı.

Müzeyyen, cumbanın kafesine abanmış, kapıyı çalanı seçmeye çalışıyordu:

— Efendi baba, galiba sarıklı bir adam...

Dedi. Hacı Ali Efendi hayret etti:

— Sarıklı adam kim acaba?.. Dilenci olmasın sakın?.. Haydi Elif ablaya haber ver!

Elif abla, evin aşçısıydı. Kulağı ağır işittiği için, kapının çalındığını daima yukarıdan haber vermek lâzım gelirdi.

Kapıda, uzun bir münakaşa oldu. Gelen, galiba ne istediğini Elif ablaya anlatamıyordu. Hacı Ali Efendi, terliklerini giyerek, merdiven başına çıktı:

— Kim o Elif abla? Ne oluyor? Bir saattir kapıda çene çalıyorsun!..

Diye seslendi. Elif:

— Softa bir adam... Hacı Hafız mı diyor, ne diyor anlamıyorum.

Diye cevap verdi. Hacı Efendi:

— Sus bağırma... Allah müstahakını versin. Herif işitecek...

Diyerek aşağı indi...

Gelen adam, yumuk yüzlü, şaşı gözlü, ince seyrek sakallı, kuru paytak bir softa idi. Arkasında sarı bir lata, omuzunda bir heybe vardı.

— Hayrola molla; kimi arıyorsun?..

Hoca, cevap vermedi. Sade mahcup bir tavırla Hacı Ali Efendinin elini alıp iki kere öptü, başına koydu.

— Molla, sen kimsin? Ben, seni tanımadım...

Hoca, mahcubane sırıtarak:

— Evlâd-ı maneviniz, mahdumunuz makamında Hafız İlyas dâileri...

Hacı Ali Efendi, başını kaşıyor, böyle bir manevî oğlu olduğunu bir türlü hatırlamıyordu. Hoca, mahcubiyetinden parmaklarını ısırarak anlatmaya çalışıyordu:

— Hani, Muğla'da, hacı hafız Yunus dâiniz vardı... Hani geçen yıl, merhum olmuştu!...

— Muğlalı hacı hafızı hatırlıyorum... Mübarek bir adamdı. Amma öleli, hemen hemen, beş altı sene var... Belki de daha ziyade...

— Hani belki de öyledir... Geçmiş gün, aklımda kalmaz ki... Hani dâileri, şöyle takriben, dedim, binaenalâzâlik, efendim, benim velinimetimdir.

Hacı Ali Efendi, kalın kaşlarını kaldırarak:

— Ben, bu kaziyeden bir şey anlıyamadım, hafız merhum olmuş diye ben, niçin senin babalığın oluyorum?

— Hani, fakir onun mahdumu hafız İlyas'ım da...

Ali Efendinin çehresi, birdenbire açıldı, sevinçle:

— Ha şu cihetten... Oğlum İlyas, diye merhum daima bahsederdi... İlyas Efendi sensin ha!.. Memnun oldum. Ey, gel bakalım, içeri gir hafız...

Hafız İlyas, kapının dışında lâpçınlarını çıkardı, heybesini, şemsiyesini kapının arkasına bıraktı. Ev sahibinin arkasından, korka korka yandaki misafir odasına girdi.

Hacı Ali Efendi, merdivenin alt başından yüksek sesle mangal, kahve, tütün emrederken, hafız efendi de, ayna ve konsollara, duvarda asılı yazı levhalarıyle kartpostallara, uçurtma kâğıdından tırtıllar ve oymalarla süslenmiş raflara, guguklu saatlere hayran hayran bakıyor, bu ihtişam ve ziynetten korkmuş gibi, kendini gizleyecek bir köşe arıyordu.

Hacı Ali'nin ısrarlarına rağmen, sarı dokuma örtülü sedire çıkmaya cesaret edemedi. Kapının dibindeki bir şilteye dizüstü oturarak:

— Elhayâü minel'iman... Hani, biz medresede okumuş adamlarız, dedi.

Hacı Ali Efendi iki gün evvel, belediye meclisinde, müderrisler aleyhinde söylenen sözleri hatırladı. Aleyhtarlar, âzanın en ileri gelenleri, en acar ve çenebazları oldukları için, orada cevap bulup verememişti. Yumruğunu pencereye doğru uzatarak:

— Teres herifler, dedeniz yaşında adamlara karşı, bacak bacak üstüne atıp ötmesini bilirsiniz. Gelin de, gözlerinizle görün... Medresede okumuş adamın terbiyesi bakalım hanginizde var?.. diye söylendi.

* * *

Hacı Ali Efendi, Bursa'nın eski ve büyük bir ailesine mensuptu. Çocukluğunda babasının evi hükümet konağı gibi işlerdi. Her Ramazan, eve sekiz, on cer hocası misafir olur, mutfakta, geceli gündüzlü, çifte kazanlar kaynardı. Hacı Ali Efendi, Hacı Hafızı, o vakitten tanırdı. Konakta, pek ehemmiyetli bir mevkii vardı. Her sene, Ramazandan evvel gelir, Kurban Bayramından

sonra memleketine dönerdi. Babası öldükten sonra, konak dağılmıştı. Maamafih, günler yine iyi günlerdi. Az bir para ile sultan gibi geçinilirdi. Onun için, Hacı Ali Efendi, bu eski baba dostuna, yine kapısını açık tutmuştu.

Hacı Hafız, mübarek bir adamdı. Kuvvetli bir nefesi vardı. Hatta, Bursa'da kerametine bile inananlar çoktu. On sene evvel kötürüm olduğu için, Muğla'dan çıkamamıştı; altı, yedi sene evvel de vefat etmişti. İşte, bu Hafız İlyas, onun hiç dilinden düşürmediği kıymetli oğluydu.

Gelenin, kim olduğunu öğrenen kayınvalide Kudsiye Hanım da yeldirmesini giyip aşağıya inmişti. Hafız, kadını görünce, büsbütün utandı... Yumuk yüzü renkten renge giriyor, sorulan suallere, Tahiyatta oturur gibi, elleri dizinde, gözleri önünde, başını oynatmadan:

— Hani sanki... Söz temsili... Alâ kaderilistitaa... Min tarafillah!..

Gibi kelimelerle dolu anlaşılmaz cevaplar veriyordu.

Kudsiye Hanım, damadının kulağına eğilerek:

— Vallahi, bu hayâ, bizim şimdiki kızlarda yok... Ben doğrusu pardon dedim, diyordu.

Kudsiye Hanımın istediği şey, Hacı Hafızın, ölmeden evvel, nefesini, oğluna verip vermediğiydi. Bunu merakla sordu.

Hafız, başıyla tasdik etti:

— Hani, rahmetli hacı peder, merhum olmazdan üç gün evvel mi bir ay evvel mi ne? Hani, sanki merhum olacağı, kendine malûm oldu da... Fakiri, önüne oturttu. Ağzımıza, yaşlıca üç kere tükürüp nefesini verdi... Gayri, onun yerine bir nefes ediveriyoruz.

Kudsiye Hanım:

— Memnun oldum, hafız efendi oğlum... Sen, ar-

tık ne kadar zahmetse benim romatizmalarıma da nefes ediverirsin!.. dedi.

Hacı Ali Efendi, Hacı Hafızın son senelerini nasıl geçirdiğine, vefatına, öldükten sonra, üstüne kandil kandil inen nurlara dair epeyce tafsilât aldıktan sonra sordu:

— Eyy, şimdi böyle nereden nereye gidiyorsun Hafız?..

Muğla'da, pahalılık çok armış, İstanbul'a, bir iş aramaya gidiyormuş. Ancak kaç senedir velinimetini ziyaret edemediği için, gayet mahçup imiş. Onun için, İstanbul'a giderken, elini öpüp hayır duasını almak istemiş. Kerem ile keramet bir asıldan imiş. Binaenaleyh, velinimeti, bu vefasızlığı mazur görmeli imiş.

Hacı Ali Efendi, bunları biliyordu. Sade, Bursa'nın, İstanbul ile Muğla arasında bir yol uğrağı olabilmesine akıl erdiremiyordu.

Hafız İlyas, yolda pek çok meşakat çekmiş, velinimetinin, Setbaşı'ndaki evini, oruçlu tam üç saat aramış...

Hacı Ali Efendi, oruç sözünü işitince, yerinden fırladı:

— Sahi mi söylüyorsun Hafız, ne orucu bu böyle?..

Diye sordu...

— Hani, sanki peder merhum vasiyet ettiydi de... Haftada iki gün oruç tutmazsan, hani on parmağım boğazında olsun, dedi...

— 2 —

Ertesi sabah, ezan vakti, ev halkı, dik bir sesle uykudan uyandı. Hafız İlyas, bahçedeki çardağın altında, dışarda unutulmuş bir keçe parçasının üstüne oturmuş, Kur'an okuyordu.

Kudsiye Hanım, yatağında keyifli keyifli gülümseyerek:

— Ooooh!.. Müslüman olduğumu bugün anladım. İnsan, kendini Kâbe'de sanıyor.

Dedi.

Fakat, hanım ninesiyle bir odada yatan Müzeyyen'in sanı sıkılmıştı... Bu tombalak, tembel küçük hanım, uykuyu çok severdi. Dargın bir mahmurluklu, gözlerini oğuşturarak:

— İyi hanım nine amma, uykumu darmadağınık etti. Hem de ne bed ses Yarabbim!.. Manda sesi gibi...

Diye söylenmeye başlandı.

Kudsiye Hanım, darıldı:

— Sus, tövbe de, deli kız!.. Kur'an'a öyle denir mi?..

O sabah sade evdekiler değil, komşular da bu dik sesle uyanmışlardı. Komşu evde, hava tebdiline gelmiş, ihtiyar bir emekli binbaşı, sesin nereden geldiğini birdenbire kestiremedi!.. Pencereyi sürerek:

— Kim bu dilenci sabah vakti!.. Boğazının horozu mu öttü be herif!..

Diye bağırdı...

O gün, Hafız akşama kadar çardağın altından kalkmadı; oturdu, uzandı, yattı, uyudu, yine kalktı, diz çöktü bağdaş kurdu. Fakat, namazlar müstesna olmak üzere hiç ayağa kalkmadı. Tulumba uzak bir yerde olduğu, için ihtimal teyemmümü de caiz gördü.

Hafız İlyas, o gün, dört öğün yemek yedi. Adamcağız hayâ sahibi olduğu için, açıktan açığa yemek istemiyor:

— Hele, kimse olmasın. Şu bizim heybeyi alalım. Hani içinde bir kuru ekmek var!..

Yolunda imalarla maksadını anlatıyordu.

Hacı Ali gibi, hanedandan bir adamın evinde, misa-

fir, kendi ekmeğini yiyecek değildi ya... Kudsiye Hanım, Hafız Efendiye kendi eliyle tepsiler donatıyordu.

— 3 —

İki gün, beş gün, bir hafta geçti. Hafızda hiç bir hazırlık alâmeti görünmüyordu. İstanbul adını, artık ağzına almaz olmuş, bahçeye tam manasıyle postunu sermişti. Yine akşama kadar, çardağın altında uyuyor, namaz kılıyor, yemek yiyordu. Mahalle, sabah karanlığında, onun sıtma görmemiş, dik sesiyle uyanıyordu. Hacı Ali Efendi, buna kızıyordu. Fakat, Kelâmullaha karşı bir şey söylemeye dili varmıyordu.

Hafız, artık gündüzleri de okumaya başlamıştı. Kur'an'dan ilâhiye, ilâhiden gazele geçiyor. Nihayet: «Kara gözlerin öldürür beni» sarkışına kadar varıyordu. Onu susturmak için, bir tek çare vardı: Evdekilerden birinin bahçeye çıkması. O vakit, hemen utanır, çehresi kızarırdı. Hasırın üstünde altları, kirden kösele gibi sertleşmiş çorapları üstüne diz çöker, şaşı gözlerini önüne indirirdi.

Şimdi, artık ziyaretçileri, misafirleri de eksik olmuyordu. Onu görmeye gelen, kılıksız softalar vardı. Daha fenası, Hacı Hafızın keskin nefesine vâris olduğu da duyulmuştu. Her gün, yakından, uzaktan birkaç hasta getirip nefes ettiriyorlardı.

Evdeki itibarı da hayli eksilmişti. Yatağı, misafir odasından. hamam aralığına inmişti.

Hacı Ali Efendi, artık nadiren onu karşısına alıp konuşuyordu. Kırmamak, acı bir şey söylememek için, yüzüne bakmaktan çekiniyordu. Fakat, her konuştuğu zaman, taşı gediğine koyuyor, maişet darlığından, dışarıdan gelmek üzere olan akrabalarından bahsediyordu.

Hafız bu sözleri dinlerken, mazlum mazlum boynu-

nu büker ve ev sahibini, söylediğine, söyleyeceğine pişman olmak raddelerine getirirdi. Hacı Ali Efendi, bir defasında:

— Artık anladı, Yarın çıkıp gider...

Diye müsterih oluyor, fakat ertesi gün, hafızda yine bir hazırlık görmeyince, yeni çareler aramaya başlıyordu.

— 4 —

Bir gün, aralarında şöyle bir muhavere geçmişti:

Hacı Ali:

— Hafız, seni deniz tutar, değil mi? Pazar günü İstanbul'a Nilüfer vapuru var... Çok rahattır. Öteki vapurlarda seyahat berbattır, maazallah!..

— Hani, her pazar günü gider ya o...

— Bu pazardan sonra kalafata çekeceklermiş. Gazete yazdı...

— Elbet bir gün olur sanki... Kalafat biter, Cenab-ı Hakkın izniyle...

Ev sahibi, bir kelime söylemeden, hiddetle yukarı çıktı. Merdiven başında duran kaynanası sitemle:

— Oğlum, Allahın garibini, açık açık kovuyorsun... dedi.

— Bırak valde... Sen de canımı sıkma!..

— Senin gibi hanedandan bir adama yakışır mı? Kapına sığınmış... Sana, baba demiş!..

— Valde, billahi acımıyor değilim. Öyle boynunu bükerken ben de acıyorum amma... Zaman o zaman değil... İnsan, kendi çoluğuna, çocuğuna bakmaktan âciz... Azıcık, siz de halden anlayın canım... Günahtır bana...

— Aman oğlum... Öyle bir adamın boğazı seni yıkacak değil ya!..

— Ne diyorsun valde!.. Bir softanın yediğini dört sığır yemez, diye meşhur bir darbımesel vardır. Hani: «Haftanın iki gününde oruç tut!» diye babasının vasiyeti vardı. Bırak Allahaşkına... Beni günaha sokma... Adamın kendi oğlu olsa, tahammül etmez!..

— Ama adamın öz oğlu da, adama böyle riayet etmez. Bak, saçlı sakallı adama... Karşında, sigara içmekten çekiniyor.

— Ben ona daha ziyade kızmaya başladım ya... Evin içinde, nerede tütün bulursa siler, süpürür. Oturduğu odanın kapısından , ocak borusu gibi duman tüter... Sonra, ben odaya girince, sigarasını saklar. Geçen gün sigarayı, yastığın arkasına attı... Evimi yakacaktı az kalsın. Vazgeçtim ben böyle hürmet ve riayetten... Mutfakta karıştırdığı herzeler...

Filhakika, bir zamandan beri, mutfağı da hiç boş bırakmaya gelmiyordu. Hafız İlyas, bulaşık suyu tenceresine varıncaya kadar el uzatıyordu. Maamafih, kabahat onda değildi.

— Elif abla; gözünü seveyim... Şu benim heybeyi getir. İçinde kuru ekmeğim var!..

Teferruatiyle ima ettiği şeyi, aşçı kadın anlamamazlıktan geliyor, heybeyi önüne itiveriyordu. Tanrı misafirine böyle muamele etmek yakışık alır mıydı?..

— 5 —

Hacı Ali Efendi, bahçesiyle uğraşmayı çok severdi, Fakat, bunun için cuma tatilinden başka günü yoktu. Bahçenin bir tarafında, bazı, kendi eliyle nâdide salatalar yetiştirirdi.

Bir cuma sabahı, elinde süzgeçli kovasıyle oraya gidince, hayret ve dehşetten donakaldı. Bahçenin, o parçasından kasırga geçmiş gibiydi... Hemen Elif ablaya

seslendi. Parmağıyle, tahtaperdenin yıkık bir yerini işaret ederek:

— Elif abla, buradan komşunun sığırları geçmiş; kör müydü gözün?

Diye bağırmaya başladı.

— Efendi, o kadarcık yerden sığırlar geçer mi? Onları misafir yemiş olacak!..

— Deme Allahaşkına... Mümkün değil!..

— Ağaçlara da sığır çıkmadı ya!..

Hacı Ali Efendi, başını kaldırdı. Ağaçlarda ham yemişlerden bir tane kalmamıştı. Ev sahibi, Hafıza doğru yürüdü. Fakat, o, fırtınayı hissedince, hemen namaza; durmuştu. Hacı Ali Efendi, Allahın huzuruna yüz çevirmiş bir adama söylemezdi. Fakat, hiddetini de yenemediği için, avaz avaz bağırdı:

— Kör müydün be kadın? Bahçeye sığır girer de senin haberin olmaz mı? Hele o sığırı ben bir yakalayayım. Alimallah sopa ile birer birer dişlerini sökeceğim!..

O gün Hacı Ali, saatlerce Hafızın etrafında döndü. Fakat, babasının, kimbilir hangi vasiyetini yerine getiren Hafız İlyas, selâm vermeden, yüzlerce rekât namaz kıldı.

* * *

Hacı Ali, artık evde duramadı, Entarisinin üstüne kürkünü giyerek sokağa fırlamak istedi. Fakat, lastikleri bir türlü ayakkabılarına geçmiyordu. Ev sahibi, lastiği eline alarak, içini muayene etti. Ucuna kocaman bir kâğıt parçası tıkanmıştı. Hayretle kâğıdı açtı. İçinde berbat bir yazı ondan daha berbat bir imlâ ile, karınca duası gibi, anlaşılmaz bir şeyler yazılıydı...

Hacı Ali Efendi gözlüğünü takarak onu okumaya çalışırken kadınlar:

— Mutlaka, büyü olmalı!..

Diye söyleniyorlardı. Kudsiye Hanım, ağır ağır başını sallayarak:

— Tevekelli değil, damadım o kadar celâli oldu. İkide bir, Tanrı misafirini kovmaya kalkıyor...

Kâğıt, büyü değil, Hafızın velinimetine bir arîzası idi. Uzun, anlaşılmaz bir duadan sonra, tıraş ve hamam parası istiyordu. Ev sahibi:

— Bu da bir cilve-i Sübhaniye!.. Hikmetinden sual olunmaz...

Diye söylenerek, kayınvaldesine iki çeyrek uzattı. Sonra, kapıdan çıkarken, kendi kendine mırıldandı:

— Öyle ya... Herife silsilemizi bellettikten sonra, hamam parasını niye esirgemeli?..

— 6 —

Hafız, son zamanlarda. fena bir âdet daha çıkarmıştı. Evin içinde, sessiz sessiz dolaşır, öteyi beriyi karıştırırdı. Hatta Elif abla, bir gün onun kapının deliğinden Müzeyyen'i gözetlediğini görmüştü. Bu hakikaten mide bulandıracak bir şeydi. Müzeyyen:

— Vallahi canıma emniyetim kalmadı. Yoksa başımı alır kaçarım!..

Diye bağırmaya başladı. Kudsiye Hanım:

— Ayol, onlar saf adamlardır. Senin, odada olduğunu bilseydi, hiç öyle şey yapar mıydı, a kızım? Koskoca sakallı adam. Yanına çıksan bir şey lâzım gelmez... Tanrı misafirini bana kovdurup da bizi rezil mi edeceksin elâleme?

Gibi sözlerle onu teskin etti.

Bu vakadan üç gün sonra, bir akşam ezanı vakti,

mahalle imamının karısı geldi. Hayriye Hanım, telâşlı ve hiddetli görünüyordu:

— Ayol, bu Hacı Ali Efendi bunadı mı, aklını mı bozdu? Bu, ne hal?.. Yazık değil mi nur topu gibi kıza?..

Diye bağırmaya başladı.

Kudsiye Hanım:

— Hayrola... Ne olmuş ayol? Bizi de korkuttun!

Hayriye Hanım:

— Ne olacak! Benim süt kızımı, o softaya vermeye kalkmış!..

— Müzeyyen'i mi?.. Üstüme iyilik sağlık!..

— Şimdi softa bizim efendi ile konuşmaya gelmiş. Kapıdan dinledim, Hacı Efendi, kızını bana verecek... Evvelki gece kulağımla dinledim. Allah rızası için bana babalık et... Hacı Efendiyle konuş, diye bizimkine yalvarıyor.

Evin içinde, bir cenaze vaveylâsı koptu. Sahure Hanım:

— Gidi, gözüne dizine durasıca softa... Parmak kadar evlâdıma göz koymuş!..

Diye haykırıyor, Kudsiye Hanım:

— Durun ayol, anlayalım, bakalım. Aslı, faslı var mı?

Diye söyleniyordu. Müzeyyen mosmor olmuştu. Gözlerinden yağmur gibi yaşlar döküyor, şişman vücudunu yerlerde yuvarlayarak, saçlarını yoluyordu:

— Eyvahlar olsun!.. Hizmetçiliğe giderim de, bu evde durmam. Kibrime dokundu. Bir paralık oldum. Yazık benim tentenelerime, gergeflerime, uduma...

Kudsiye hanım:

— Ayol, olacak şey mi? Hem, bir kızı bir kişi ister...

Diyecek oldu. Ana-kız, şiddetle büyük hanıma saldırdılar:

— Senin, daha sesin mi çıkıyor?!.. Hep sen sebep oldun! Bir paralık ettin bizi!..

Diye haykırışmaya başladılar.

Vakanın esası şu idi: Bir akşam, Kudsiye Hanım ile damadı arasında Hafız İlyas için kavga olmuş, Hacı Efendi:

— Mademki, bu softa bu kadar kıymetli... Bâri, kızı da verelim...

Diye söylenmişti. Evin içinde koparttığı fırtınalara, Hacı Ali Efendinin haykıra haykıra sarfettiği istiskal sözlerine karşı tamamiyle sağır olan Hafız, bunu nasıl duymuştu?..

Hanımlar, Elif ablanın getirdiği nane suyu ile meraklarını teskin ettiler. Sonra, daha soğukkanlılıkla düşündüler. Hacı Ali Efendiye, bu işi haber verdikleri takdirde Tanrı misafirini, dayakla sokağa atacağına şüphe yoktu. Bir softanın münasebetsizliği yüzünden koca bir hanedanın namusu, iki paralık olurdu. Fakat artık onu evde alıkoymak da caiz değildi. Bir yolunu bulup tereyağından kıl çeker gibi, onu evden çıkarmaya karar verdiler.

— 7 —

İmam, o gün, Hafızın ağzının tadını vermişti. Fakat misafir, bir türlü evin kızından ümidini kesmiyordu. Allahın bütün günü çardağın altında tuhaf tuhaf gazel, Arzu ile Kamber, Köroğlu ile Ayvaz masallarından alınmış beyitler okuyordu. Hatta bazen:

«Ey elif kaşlı, elâ gözlü dilber
Hacıyağları süreyim gerdanına...»

Yolunda şiirler yazıp okumaya kadar varıyordu. Velinimetzâdesine, bir gün, külâh leblebi şekeri, bir gün de yeşil kaplı bir Ferhad ile Şirin kitabı hediye etmek istedi. Fakat hediyesi geri geldi. Bu red, Hafızı ümitsizliğe düşürmedi. Kendi kendine:

— Zamane kızları bunlar... Hani ziynete müteallik bir şey olmalı...

Diye düşündü. İki gün sonra, yeşil bir kurdele göndermişti. Fakat, Müzeyyen Hanım, bunu da başına attı. O akşam, komşulardan biri, şu havadisi verdi:

— Dün, Huriye Hanımın kızının cenazesinde, sizin misafir hafız da aşir okuyordu. Definden sonra, tabuttaki bütün kurdeleleri o aldı!..

— 8 —

Bir akşam, kadınlar korka korka Hacı Ali Efendiye bir haber verdiler: Bahçede, hafızın bir misafiri varmış. O gün, sokakta bulduğu aç ve hasta bir softayı getirmiş...

Hacı Ali Efendi, kızmadı bağırmadı. Yalnız, ellerini açarak, mazlumane gözlerini semaya kaldırarak:

— Ya Erhamerrahimîn; sen galiba, Hazret-i Eyyüb gibi, benim sabrımı deniyorsun?..

Dedi. Sonra Kudsiye Hanımı yanına çağırdı:

— Valde, ben, Hafıza İstanbul'da iş buldum. Yarın kati cevap alacağım. Bugüne kadar dişimizi sıktık. Üç gün daha sabredelim. Mensabere zafere... Bursa'ya, kendimizi rezil etmiyelim. Fakat, ben katiyen evime yabancı kabul edemem. Ver şu mecidiyeyi ellerine... Handa mı kalırlar, artık hamamda mı?.. Keyifleri bilir.

Beş dakika sonra kapı açılıp kapandı. Ev sahibesi: «Yarabbi, şükür!» diye dua ederken, Elif geldi. Hafız İl-

yas'ın, misafiri çıkardığını, fakat kendisinin aşağıda olduğunu haber verdi.

Hafız, paraları cebine koymuş, sonra softaya:

— Haydi arkadaş; başının çaresine bak!.. Ne yapalım, velinimet istemiyor!..

Diye onu sokağa çıkarmıştı. Kudsiye Hanım, merdiven başında; Hafızla konuşuyordu:

— Ayol, Hafız! Hasta adama ne yaptın?

— Hani, el adamı için, velinimetimi bırakıp gidemezdim ya!..

— Bari, parayı vereydin...

— Efendimin, kendi fıkarası varken, ele para vermek günahtır: Cenab-ı Hak böyle işe razı göstermez...

* * *

Üç gün sonra Hafız yola çıkıyordu. Bursa mebusu, Hacı Ali Efendinin ısrarı üzerine, ona İstanbul'da bir iş bulmuştu. Ev sahibi, saadetini gözü ile görmek için, onu Demirtaş istasyonuna kadar teşyi etti. Tren ve vapur biletlerini eliyle aldı. Heybesine, ekmekler, yemişler doldurdu...

Hafız, bu işten memnun değildi. Fakat, tabiî velinimetinin emrinden çıkamazdı. Hacı Ali Efendinin üstünden ağır yük kalkmıştı. O günü bir şenlik günü addederek işine gitmedi. Evinde, gündüz uykusu uyudu.

Fakat, ev sahibinin çilesi, daha bitmemişti. Akşam postasıyle Mudanya'dan dönen komşudan, korkunç bir haber aldı. Komşu, Hafızı vapur iskelesinde görmüş. Bağıra bağıra, vapur biletini satmaya çalışıyormuş.

Hacı Ali Efendi, evdekilere:

— Çocuklar, haydi hazırlanın... Çekirge'de, Aziz Efendi kaplıcasına gidiyoruz... Hem de, o teres dönerse, ümidini kesip cehennem olur!.. dedi.

Ertesi sabah, erkenden, Elif'e sıkı bir ders verdiler. Hafız gelirse, katiyen kapıyı açmamasını ev sahiplerinin Karacabey'e gittiklerini söylemesini tembih ettiler. Sonra, arabaya bohçalarını yükleyerek Çekirge'ye gittiler.

— 9 —

Yatsı ezanı okunmuş, sokakta bekçiler gezmeye başlamıştı. Hafız, üç saatten beri kapıyı çalıyor, anahtar deliğine dudaklarını uydurarak:

— Elif abla... Gözünü seveyim, tabanının altını yalıyayım... Taşlığın bir köşesinde yatayım. Yarın sabah çıkar giderim...

Diye yalvarıyordu. Arapça kelimelerle karışık dilenci duaları ediyordu. Kadıncağızın yüzü pekti. Fakat gönlü yumuşakçaydı. Bahusus, onun da kimbilir hangi memlekette, hangi kapının dibinde sürünen bir hafız oğlu vardı. Onun için, daha fazla dayanamadı ve ertesi sabah çıkıp gideceğine dair yemin ettirdikten sonra, kapıyı açtı.

Elif abla, taşlıkta, idare kandilinin önünde, sökük dikiyordu. Hafıza karşı, ev sahibesi rolü oynamak, iyiliğe mukabil, ona yavaş sesle birkaç ilâhî okuttu. Bazı eski dertlerini dinletti.

Elif abla ağır ağır bunları söylerken, Hafız şaşı gözlerinin dik bir nazarıyle ona bakıyordu. Sonra, hiç bir söz söylemeden, birdenbire kadının boğazına atıldı. İkisi de yuvarlandılar. Elif, neye uğradığını anlayamamıştı. Hafızı, birdenbire çıldırmış, kendini boğacak sandı ve bağırmak istedi.

Fakat hayır... O, yonca tarlasına saldıran aç bir eşek iştihasıyle kadının yanaklarını, yüzünü kemiriyor, parmaklarıyle vucudunun etlerini koparıyordu. Fakat

Elif, güçlü kuvvetli bir kadındı. O da Hafızı yakalamıştı. İri elleriyle, dere kıyısında çamaşır tokatlar gibi, Hafızın yüzüne tokatlar indiriyor, traşlı başını şakır şakır öttürüyordu.

Alt alta, üst üste, bir zaman, yerlerde yuvarlandılar. Taşlıktaki eşya, birbirine girmiş, lambalar devrilip sönmüştü. Karanlıkta, dakikadan dakikaya mücadelenin şiddeti artıyordu. Tokat seslerine:

— Hele gözü dönesice... Barsaklarını deşerim!

Gibi tehditlere:

— Hele benim mahallebi gerdanlım, börek yüzlüm... Bir yol fakire merhamet!..

Yolunda, âşıkane niyazlar karışıyordu.

Hafızda, cılız bedeninden umulmayacak kadar bir kuvvet vardı. Elif abla ise, Hafızdan başka, yüreğine ezintiler veren, takatini kesen bir gizli düşmanla uğraşıyordu. Nihayet bûse sesleri, tokat seslerine galebe etti. Elif ablanın kesik sesi karanlıkta yavaş yavaş büsbütün kesiliverdi...

— 10 —

— Vay efendim, ne tesadüf!.. Sizi Karacabey'de sanıyordum.

— Hayır, dört günden beri Çekirge'ye çekildik. Şöyle bir eyyam başımızı dinliyoruz... Nereden duydunuz Karacabey'de olduğumuzu?..

— Bir iş için evvelki gün devlethaneye uğramıştım. Kapıyı bir hafız açtı...

— Ne?!.. Kapıyı bir hafız mı açtı? Benim evimin kapısını... Yanlış olmasın!..

— Allah! Allah!.. Ne münasebet efendim? Devlethaneyi bilmez miyim?

— Vay melûn... Rezil!..

— Aman efendim!..

— Affedersiniz... Sizin için söylemiyorum...

Hacı Ali Efendi, hiddetinden tıkanarak odasına koştu. Müstehcen küfürler savurarak, eşyayı birbirine karıştırarak giyinirken; karısı, kaynanası onu teskin etmeye, fikrinden döndürmeye çalışıyorlardı. Fakat, buna imkân yoktu... Hacı Efendiyi, o perişan halde, yalnız göndermeye cesaret edemediler. Kudsiye Hanım da alelâcele çarşafını giyerek peşine takıldı.

Setbaşı'na vardıkları zaman, ortalık iyiden iyiye kararmıştı.

— Valide, doğrudan doğruya kapıyı çalmayalım. Tahtaperdeden bahçeye girelim...

— Aman oğlum, elinden bir kaza çıkacak diye yüreğim titriyor.

— Ne kazası çıkacak? Softayı defedeceğim... Elif'i de keza... Öğrensin, bana itaatsizlik etmeyi...

Arka sokaktan dolaşarak, bahçeye girdiler. Karanlık bahçeye yukarı odalardan birinin açık penceresinden parlak bir ışık dökülüyordu. Karanlık bir köşeye sinerek beklemeye başladılar.

İki dakika geçmemişti ki, Hafızın:

— Hele gözünü seveyim bal yanaklım. Bir üzüm şerbeti yap da getir. Ölmüşlerinin canına içelim...

Dediğini işittiler. Az sonra, bahçe kapısı açıldı. Elif, bir elinde idare lambası, bir elinde bir tas ile mutfağa geçti. Hafız, şimdi: «Üzüm, nar, zeytin, koku, ısırmak» gibi kelimelerle karışık bir gezele başlamıştı. Bu, iyi bir fırsattı. Hacı Ali, kaynanasına, ses çıkartmamasını işaret ederek, Elif'in açık bıraktığı kapıdan gizlice içeri daldı. Hafız, her beyitte bir duruyor, pencereden uzanarak:

— Hele elma yanaklım!.. Sen niye geç kalıyorsun? Yüreğimi göz göz etmek midir maksudun? Kurbanın olayım!..

Yolunda, âşıkane niyazlarla Elif'e sesleniyor, o da ·mutfaktan

— Patlama... Gözü dönesi...

Diye cevap veriyordu, Hafız:

— Yâr aman...

Diye yeni bir beyite başlarken, sesinin makam ve ahengi birdenbire, değişti. «Yâr aman»ı feci bir, «Aman Allah!» takibetti. Kudsiye Hanım, çardaktaki asmaların birdenbire çatırdadığını işitti. Müteakiben, Hafızın arkasında, Hacı Ali'nin pembe elma kürkü ile, paçavra bohçası gibi yere düştüğünü gördü.

Mahalle, sabaha kadar heyecan ve telâş içinde yaşadı. Hafızı, sedye ile karakola götürürlerken, mahallede, pencerelerden, çatlak kocakarı seslerinin:

— İlahi, ne günlere kaldık!.. Tanrı misafirine bu iş edilir mi? Hacı değil o, acı... Körolası papaz!..

Gibi tekdirler, beddualar işitiliyordu. Hacı Ali Efendi, Elif'i de bohçasıyle beraber sokağa çıkardıktan sonra kapısını kilitledi. Çekirge'ye döndü.

— 11 —

Ertesi sabah, erkenden kadınlar eve döndüler. Hacı Ali Efendi, o sabah, yatağından çıkmamakta inad etmiş, kadınlar ısrar ettikçe:

— Vallahi, şimdi sizi de birer birer pencereden atarım!..

Diye tehdit etmişti.

Öğleye doğru, sokakta bir kargaşalık oldu. Büyük, kocaman bir alayın ortasında, bir sedye getiriliyordu. Önde iri bıyıklı bir polis ile mahalle imamı vardı. İmam, Hacı Ali Efendinin kapısını çaldı, büyük hanımı çağırdı:

— Kudsiye Hanım hemşire; akşam, efendinin elinden bir kaza çıktı. Hafızın ayağı kırılmış, başınıza kocaman bir mesele çıkacak. Şurada kırk yıldır kardeş gibi geçindik. Komşu demek kardeş demektir. İş mahkemelere düşerse, maazallah fena... Konu komşu, karakola gittik Hacı Efendiye şefaat ettik... Hafız, davadan vazgeçiyor... Karakol da işin arkasını bırakıyor... Fakat, bu biçare, kırık ayağı ile ortada kaldı. Onu, tedavi etmek lâzım... «Köpeği öldürene sürütürler» fetvasınca, buna, Hacı Efendinin baktırması lâzım... Açın kapıyı da, Hafızı içeri sokalım!..

Kudsiye Hanım, birçok münakaşa etti. Fakat, başka türlü yapmaya imkân yoktu. Çarnaçar kapıyı açarak Hafızı eve aldılar.

— 12 —

Hacı Ali Efendinden Sahure Hanıma mektup:

«Benim refika-i şefikam,

Hafızı, tedavi edilmek üzere, eve getirdiklerini haber aldım. Ben, yarın, alessabah Bandırma'ya hareket ediyorum. Oradan, açık bir belediye muhasebeciliği vardı. İnşallah kapanmamışsa, onu taleb edeceğim.

Eve avdet edememekliğim esbabına gelince, evvelâ hanedanımın bunca yıllık namını berbat ettik. Ne yüzle mahalleye geleyim? Saniyen; evimde, o haini görünce, yeniden kanım beynime çıkacak, bir halt daha karıştıracağım. Yani, ya tamir edilmez bir yerini kırarım da, hayatımın sonuna kadar, onu bana sürütüp besletirler. Ya canını çıkarırım; Allah ve kul nezdinde merdut, melûn olurum. Âhiret ve dünyada yerim kalmaz.

Salisen; söylemeğe dilim varmıyor. Allah, seni de, beni de teneşir tahtalarına yatıraydı da, bu iş başımıza gelmiyeydi. Fakat, kazaya rızadan başka çare yok... Ey

benim otuz beş senelik refika-i şefikam... Allah da, kul da senden razı olsun. Bir gün fenalığını görmedim. Fakat dün gece, o vakadan sonra ağzımdan hiddetle bir lâf çıktı:

— Bu herif, bir daha evime girerse... Şart olsun... Demiştim. Softa, evimize girdiği dakikadan itibaren, sen benim mutallâkam sayılırsın... İnşallah, arkamdan Bandırma'ya geldiğiniz zaman, tecdid-i nikâh etmek lâzım gelecek. Bunca yıldan sonra, bu işin başımıza gelmesine benim kadar senin de müteessir olacağın tabiidir. Fakat, ya, maazallah, ağzımdan daha ağır bir söz kaçsaydı. Bilfarz; «Talâk-ı selase» ile şart olsun, demiş olsaydım. Bu yaştan sonra, bir de seni hülleciler eline mi teslim etmek lâzım gelecekti? Eminim ki, benim evimi, barkımı yıkan o melûn, bunu işittiği zaman müteessir olmazdı. O patlıyasıca şaşı gözlerini yere dikip:

— Hani sanki beyhude para verip «Hülleci» aramayın... Velinimetime can kurban...

Demeye kadar varırdı. Gel gelelim, bana göndereceğin eşyaya, bizim yeşil sandığın üst gözünde...»

YASEMİNLİ YUVA

— 1 —

Harb zengini Hacı Fazıl'ın Nizam'daki köşkü o gece yine düğün evi gibi kalabalıktı. Akşam yemeğinden sonra misafirlerden bir kısmı eşeklerle tur yapmağa gitmişlerdi. Bir kısmı yukarı sofada dans ediyor, sekiz, on kişilik bir grup da kapının yanındaki küçük salonda poker oynuyordu. Bahçenin bir köşesinde geniş bir hasır kanepede sırtüstü yatan piyanist Rasim, şair İnayet Seza'nın köşkten sokak kapısına giden yolda mütemadiyen dolaştığını, arasıra salonun penceresinden uzun uzun içeri baktığını görüyordu.

Genç adamın bu hali ona merak oldu. Ağır ağır yerinden kalkarak ona doğru yürüdü:

— Hayrola İnayet. Sende bu gece fevkalâde bir hal var. Nöbetçi neferi gibi durmadan dolaşıyorsun!

— ....

— Niye poker oynamıyorsun?

— Yukarıki salonda kıyamet gibi dans ediyorlar... O da mı para ile?

— Yorgunum... Ayaklarım ağrıyor.

— Bana bak İnayet.. Ağız yapma.. Senin bu gece bir domuzluğun var... Yoksa boş yere av bekliyen örümcek gibi buraya yapışıp, kalmazsın!

Genç şair, gülmeye başladı:

— Sizden bir şey saklamak kabil değil, üstat... İyi keşfettiniz... Pencereden Azize Ziya Hanımı tarassut ediyorum. Kadıncağız, pokerde mütemadiyen kaybediyor. Üç defa kocasından yirmi beş lira aldı. Adamcağız nihayet isyan etti. Demin şuradan kendimi göstermeden hoş bir aile sahnesi dinledim. Ziya Bey, «Son yirmi beş liramı da veriyorum, fakat on para daha istersen billahi yok!» dedi.

— Peki ama, bu işten senin ne istifaden var?

— Pek çok... Şansım yardım ederse Azize Hanım son yirmi beş lirayı kaybedecek; ben de mükemmel bir vurgun vuracağım.

— Ne gibi?

— Azize Hanım, kocasının deminki yeminlerini unuttu gitti. Birazdan tekrar para isteyecek; Ziya Bey bizzarure vermeyecek... Azize Hanım da tabîatıyle isyan edecek... Burada misafirlikte saç saça, baş başa kavga etmelerine imkân yok. Hattâ Azize Hanım düşüp bayılmayı da siyasetine muvafık görmeyecek... Çünkü, pokerde kaybettiği için bayıldı sanırlar... Hasılı, biçare kadın, bir türlü bu muameleyi hazmedemeyecek, ıstıraptan kıvranmaya başlayacak...

— Güzel ama, bundan sana ne?

— Azize Hanım kendini öldürmeye raddelerine gelecek... Halinin, çehresinin perişanlığını gizlemek için tenha bir yer arayacak... Ya yukarı balkonlardan birine, ya bahçenin karanlık bir köşesine, yahut sokağa çıkıp tıpış tıpış deniz kenarına yollanacak. Tabiî peşine takılacağım. Ne olduğunu soracağım. Evvelâ, «Bir şey yok, hafif bir migren» filân diye beni atlatmaya çalışacak. Deminden beri burada dolaşırken hazırladığım monoloğu kalbî bir ahenk ile okumaya başlayacağım: «Hanımefendi, diyeceğim bir şey yok, diyorsunuz. Bunu başkalarına anlatabilirsiniz, fakat benim gibi rakik bir sa-

natkâra asla... Mehtabın ilâhi bir füsun ile aydınlattığı ulvî simanızda bütün elem-i de ruhunuzu okuyorum». Bu, tabiî aydınlıkta konuşursak. Karanlık bir köşe olursa cümle şu şekli alacak: «Karanlıkta yüzünüzü görmüyorum. Fakat, sesinizin bir ihtizazında ruhunuzun bütün macera-yı elemini dinledim. İnkâr etmeyiniz hanımefendi. Siz yaralı bir kuşsunuz. Ruhunuzu kimbilir hangi naik noktasından, hangi âdi, maddî ve galip sebep için yaralamışlar.» Burada bir küçük antrakt var. Teessür sesimi kesecek, gözlerim yaşla dolacak. Azize Ziya Hanım, nafif hafif, «Ah!», «Oh!» sesleri çıkarmaya başlayacak. Maamafih, hâlâ beni atlatmayı düşünecek... Ben, titreye titreye devam edeceğim: «Biz ezelden birbirlerini anlamış ruhlarız... Âlâm-ı ruhumuzu bana tevdi ediniz... Dudaklarınızdan kelime şeklinde dökülecek bu gözyaşları kalbindeki nadide sanat sedeflerinin içinde şiir incilerine inkılâp edecek... Sizin ye's-i derûnunuz edebiyata belki bir şaheser-i sanat kazandıracak!» Bu budala şeylerin kadın ruhu üzerindeki tesiri malûm. Azize Hanım, «Hayır, hayır... Olamaz!» demekle beraber, bileklerini ellerimden çekmeyecek, bana elem-i ruhunu tevdi edeceği deniz kenarına, bahçeye, yahut balkona, hâsılı, münasip bir yere gideceğiz... Neticeyi anlıyorsunuz ya?

Rasim, gülüyordu:

— Aferin sana be... Adam olmaya başlıyorsun.

— Ne yaparsınız üstad... Bizim geçinmemiz bu yüzden...

İnayet Seza, ayaklarının ucuna basıp yükselerek oyun salonunu seyrediyor, piyanist Rasim, bıyıklarıyle oynayarak düşünüyordu. Elini genç adamın omuzuna koydu.

— İnayet, dedi, hadi seninle «Dil»e doğru gezmeye gidelim.

— Hayır çocuğum... Planın bana da bir plan ilham etti. Sana gayet âlâ bir kombinezon teklif edeceğim. Hem sana yarayacak, hem bana.

Genç adam, merakla onun yüzüne bakıyordu. Rasim, devam etti:

— Bu Azize Hanım işi o kadar emin bir şey değil... Bu gece sofrada Hacı Fazıl'ın yanında tıknaz, uzunca boylu bir misafir vardı. Dikkat ettin mi?

— Müeyyet Beyden bahsetmiyor musunuz?

— Evet Müeyyet Bey... Benim en aziz ahbaplarımdandır. Altı yedi sene evvel mühimce bir adliye memurluğuyle Aydın'a gitti. Fakat işgüzar, pratik bir adam olduğu için, bazı ticaret işleri yaptı. Şansı da yardım etti. Eyepce zengin olarak şimdi İstanbul'a geldi. Karısına tabiî dikkat ettin?

— Bilmem... Pek dikkat etmedim... Her halde manasız bir şey olacak...

Rasim, istihfafla dudaklarını büktü:

— Amma yaptın ha, Pakize'ye manasız dersen, ben senin sanatkârlığını kaç paraya alırım!.. Maamafih, sen daha toysun, İnayet... Malın iyisini kötüsünden tefrik edemezsin... Etikete fazla kapılırsın... Ne derlerse desinler, kadından anlamak az çok bir yaş meselesidir. Pakize, şimdiki zamanda nadir bulunur bir parçadır. Bu gece burada gördüğümüz kadınlar şiiri, saffeti, esrarı, kuvveti kaybolmuş; kadınlık kokusu kaçmış mahlûklardır. Nerede onlar, nerede Pakize?.. Hasılı yavrum, bu kadıncağızın peşine takılacağız.

— Ne yapmak için?

Piyanist eğlenmeye başladı:

— Hiç... Sanki iş olsun diye...

Yavaş yavaş yürüyerek sokak kapısına gelmişlerdi. Rasim, devam etti:

— Pakize Hanıma yaklaşabilmek için, evvelâ kocasıyla ahbap olman lâzım. Onlar, biraz evvel «Dil»e gittiler... Biz de gideriz... Seni oradan takdim ederim.

— Peki ama, bu aceleye ne lüzum var? Ben, bu gece ötekisiyle meşgul olayım. Meselâ yarın, yahut öbür gün de...

Piyanist, onun sözünü kesti:

— Hayır yavrum... Vakit geçirmek olmaz... Onlar, galiba yarın sabah gidecekler... Saniyen, ilk görüşün büyük tesiri vardır... Günün manasız bir saatinde bir yerde takdim edilmek başka...

— Üstad, biraz daha fazla izahat vermez misiniz?

— Hay hay... Bu Müeyyet Bey, benim pek aziz ahbabımdır.

— Aziz ahbap için ne güzel şeyler düşünüyorsunuz?

— Ne yaparsın evlât!.. İçinde yaşadığımız kibar muhitin nizamı böyle... İnsanın sevdiklerine, dostlarına oyun oynaması yabancıları aldatmasından makul addediliyor... Her ne ise... Bu karı-koca birbirlerini pek severler, daha doğrusu, severlerdi. Fakat değil mi ki muhitimize düştüler, bu temiz, sâf muhabbet mümkün değil devam edemez. Müeyyet, eskiden çok haşarıydı. Fakat şimdi, ağır başlı bir işadamı oldu. Halbuki kadın; çok sâf, çok görgüsüz bir mahlûk. Bu âlem, onun gözlerini kamaştırıyor. Bu sözümona şık, kibar hayata karışmak onun için büyük bir emel. Evelsi gün Nuruosmaniye'deki evlerindeydim. Ben orada iken Hacı Fazıl'dan bir mektup geldi. Onları birkaç gece Ada'ya çağırıyordu. Müeyyet gelmek istemiyor, Pakize, «Mutlak gideceğiz!» diye ısrar ediyordu. Âdeta kavga edeceklerdi. Nihayet ben aralarını buldum. Nasıl olsa bu kadıncağızın etrafını alacaklar. Yuvarlayacaklar... Hiç olmazsa yabancıya gitmesin. Böyle saf kadınları baştan çıkarmak işten bile değildir. Gözünü açarsan zafer yüzde yüz muhak-

kak. Gelecek ayın bu gecesinde Pakize'nin hayli eskimiş bir âşıkı olursun.

— Şimdi de ben size sorayım üstad... Sizin bu işte menfaatiniz? Bu kibar delâleti tabii ecr-i manevisi için yapmıyorsunuz?

— Orası aşikâr. Bu işte benim de istifadem var, oğlum... Bu plan bana demin seni dinlerken sahih oldu. Senin Azize Ziya Hanıma karşı hazırladığın manevranın biraz başka türlüsü... Bu Pakize, doğrusu pek hoşuma gidiyor; fakat ben elliye yakın bir adamım. Aksi gibi güzel filan da değilim. Hasılı, böyle toy bir kadının nazar-ı dikkatini celbetmem için pek az şans var; halbuki siz bir zaman birbirinizi severseniz iş değişir. Bir iki aylık uzun bir zamandan sonra sen tabiî ondan bıkmaya, yan çizmeye başlarsın. Halbuki o, ilk macerası olduğu için kolay kolay senden geçemez. Ağlayıp sızlamaya, derdini dökecek, candan dost aramaya başlar. Böyle bir derdi kocasına, yahut aşçısına söyleyecek değil ya. Ben, ona sırdaş olurum. Evvelâ uzun uzun senden bahsederim, arasıra piyanoda hazin hazin şeyler çalarım. Velhasıl, bu aşk buhranından, dert arkadaşlığının verdiği samimiyetten istifade ederek ben de inşallah... Anlarsın ya, senin Azize Ziya'ya kurduğun tuzağın aynı... Haydi İnayet... İkimiz için de kaçırılacak fırsat değil... Şimdi seninle «Dil»e doğru gideriz. Onları uzaktan görünce birbirimizden ayrılırız. Ben, onların yanına giderim, güzel bir numara göstermek bahanesiyle onları... Hani «Dil»in ötesinde bir küçük koy vardır... İşte oraya getiririm. Koyun yanındaki minimini tepeye geldiğimiz zaman kayalarına arasında bir heyulâ görürüz. Taşların üzerine yarı uzanmış, saçlarını hafif rüzgâra dağıtmış, Marmara'nın serv-i siminlerine karşı düşünen bir gölge.

— O gölge kimin?

— Aptallık etme... Şair İnayet Seza'nın... Bu güzel manzaranın Pakize'de tatlı bir heyecan uyandıracağı muhakkak. Ben, evvelâ hayret ederim: «Kim o acaba?.. Ona benziyor amma... Öyle ya, ta kendisi... Şair İnayet Seza... Böyle güzel yerlerin zevkini zaten ondan başka kim alabilir? Ne ulvî çocuktur... Maddiyatten mütecerrit bir ruh gibidir. Böyle gölgelerin içinde ilham alıyor olmalı. Ah, ne derin kalbi vardır. Eminim ki ruhunun içinde bir ilâhî beste dinliyor!» yolunda basmakalıp saçmalar söylerim. Erkek, tabiî dudak büker, omuz silker. Fakat ötekinde mutlaka seni görmek hevesi uyanır. Yavaş yavaş yanına geliriz. Seni ulvî ve ziyadar rüyandan uyandırırız. Hani senin bazı şiir okurken kalın re perdesinden ağır bir sesin, suzinak makamına yakın bir aheng-i tekellümün vardır. İşte o sesle lâzım gelen mavalları okumuya başlarsın. Ben de bu esnada kocasını lakırdıya tutarım. Haydi bakalım, şimdi istikamet Dil... Marş marş!..

— 2 —

— Zevciniz halılardan ne derin bir vukuf ile bahsediyor, hanımefendi.

— Aydın'da dört beş sene halı ticaretiyle meşgul oldu, efendim.

— Ben de halıları severim. Fakat insan eliyle dokunan halıları değil... Allahın halılarını, tabiatın halılarını... Hendeseye, tok renklere, keskin çizgilere karşı ruhumda doğuştan bir nefret var...

Pakize, gözlerini saf bir hayretle şairin yüzüne çevirmişti:

— Allahın halıları mı? Bu, ne demek efendim?

İnayet Seza, genç kadında biraz alâka ve dikkat

uyandırmaya başladığını hissediyordu. Kolunun geniş bir hareketiyle Marmara'daki serv-i siminleri gösterdi, sesine tatlı bir ahenk vermeye çalışarak:

— Allahın halıları işte bunlar hanımefendi dedi. Denizin şu koyu lâcivert zemini üstüne mehtabın altın pullarla işlediği nakışları hangi halıda, hangi insan eserinde görebilirsiniz? Ben, bu güzellikleri marizane bir teheyyüçle, anlatılmaz bir yürek ezasıyle seyrederim.

İnayet Seza, bunları söylerken yüzünü denize doğru çevirmişti. (Yandan görünüşünün kadınlar üzerinde daha iyi bir tesiri oluyordu. Sonra Pakize gibi sosyete hayatına yeni giren toy kadıncağızların yabancı bir erkekle göz göze gelmekten ürktüklerini biliyordu. Nihayet, denize hitabeder gibi söz söylemekte daha başka bir şairanelik vardı. İnsan yüzüne bakarken söylenmesi hiç münasebet almayacak bazı şeyler denize karşı pek hoş düşebilirdi.)

Sesinin perdesini derece derece indirerek devam ediyordu.

— Evet, bu güzellikler yüreğe anlatılmaz bir eza, müebbeden kaybolan, mahvolan güzelliklerin ıstırabını veriyor... Ayın görünmez parmaklarla dokuduğu bu halı saniyeden saniyeye değişiyor... Bir gördüğümüz nakşı bir daha görmemize imkân yok... Ve bu, böylece asırlarca devam edecek... İhtiyarlayan güneşlerin büsbütün kadit olan aylara verecek revnak bulamayacağı, küremizin hayatsız, cansız bir cesaret olacağı zamanlara kadar bu, böyle devam edecek...

Göz ucuyla Pakize'ye baktı. Genç kadın; gülümüyor, bu ucuz edebiyatı hayret ve hürmetle dinliyordu.

— Gecelerce kendimi deniz kenarlarında unuttuğum ve bu ıstırap ruhumdaki melûlâne zevki arttırır...

Arkalarındaki küçük tepede piyanist Rasim ile sigara içen Müeyyet seslendi:

— Pakize, artık gitmeyelim mi?

Genç kadın, başını çevirerek cevap verdi:

— Biraz daha. Bu gece mehtap çok güzel...

İnayet Seza, hafifçe gülümsedi:

— Siz de bir şair ruhu seziyorum, hanımefendi...

Pakize, gülmeye başladı:

— Ben mi?.. Ben, şiiri pek severim ama, şimdiye kadar hemen hiç şiir kitabı okumadım.

— Şiir, kitapta değil, tabiatta ve tabiatı gören ruhtadır hanımefendi... Zevciniz beyefendi şüphesiz yarınki ticaret işlerini de düşünerek erkenden eve dönmek istediler. Halbuki siz, mehtabı tercih ettiniz. Bu noktadan zevciniz beyfendi ile aranızla küçük bir mizaç ve hassasiyet farkı var.

— Biz, birbirimizi pek iyi iyi anlarız efendim.

İnayet Seza, fazla acele gittiğini anladı «Şüphesiz, o muhakkak» dedi. Sonra devam etti:

— Maamafih ben, karanlık gecelerin denizini daha ziyade severim. Gökyüzünde serv-i sîmînler yerine pul pul yıldızlar dökülür. Benliğim, manevra-yı leyalîn esrarengiz ışıkları gibi sularda parça parça dağılır. Kalbim tabiatın kalbiyle beraber çarpmaya başlar. Sanırım ki mevcudiyetim zerre zerre denizin içine yayılıyor, yahut deniz bütün esrarı, bütün derinliğiyle, yosunlarının vahşî kokusuyla ruhuma doluyor.

Pakize, gözlerinde saf bir çocuk hayretiyle sordu:

— Siz şairsiniz değil mi beyefendi?

İnayet; halîm bir tevazu ile başını önüne eğdi:

— Öyle diyorlar, istikbalin en büyük şairi olduğumu söylerler, ben kendi kendime sadece «Bir güzellik çılgını hasta» diyorum...

— Hasta mı? Allah esirgesin efendim.

İnayet Seza; hafifçe dudaklarını ısırdı. Sonra «Mü-

saade eder misiniz, size denize dair birkaç mısra okuyayım?»

Dedi. Ve başladı:

«Ey deniz, ey muhit-i hissiyat
İnliyor işte bir şikeste hayat
Kumlu sahillerinde...»

İnayet Seza, bazen çoşmak, sesini yükseltmek istiyordu. Fakat biraz ötede oturan erkeklerin işitmelerinden, münasebetsiz bir şaka ile tesiri kırmalarından korkuyordu.

Şiir bittiği zaman Pakize:

— Bu şiir sizin mi efendim? diye sordu.

İnayet, «Hüseyin Siret»in diyecekti. Fakat kendini tuttu. Genç kadına başka bir sual ile cevap verdi:

— Siz «Manş sahilleri»ni biliyor musunuz?

— Hayır efendim. Ben İstanbul ile Aydın'dan başka yere gitmedim.

Zemin gayet müsaitti. Bu «tatlı cahil» kadına herhangi bir kurt masalını falso tehlikesi olmadan, terennüm edebilecekti.

İnayet Seza, bileğini yanındaki kayaya dayadı, başını yorgun bir vaziyette omuzuna bıraktı. Sesine piyanist Rasim'in suzinak makamına benzettiği ahengi vererek söylendi:

— İsme, şahsa ne lüzum var, hanımefendi... Bu şiir, şimdi henüz yirmi dört yaşında bulunan bir gencin on sene evvel yazdığı bir manzume... Onun sahibi, isminin bilinmesini bile istemez... O, denizin bir ezelî perestişkârıdır. Sahillerde kayaların sert yosunlu yastığı üzerinde sabahlara kadar sönen güzelliklerin cezasını çekmiş ruh gibi bir adamdır. O isterdi ki şiir bir feryat olsun... Sert rüzgârlar gibi denizleri tahrik etsin... Hey-

hat! Bunlar nefes bile değil... Onun için bu adam, ismini hiç kimseye söylemek istemez.

Pakize: bu kadar güzel şeyler yazdığı , idrak edilemiyecek kadar ince sözleri söylediği halde ismini saklayan ulvî çocuğa heyecanlı bir hürmetle bakıyordu:

— Sizinle tanıştığımıza pek memnun oldum, dedi.

İnayet Seza, mukaddemenin iyi gittiğinden emindi. Artık sert, katî adımlarla maksada yürüyebilirdi:

— Bu sevr-i sîmînleri ben meçhul hayal iklimlerine giden yollara benzetirim hanımefendi... Zengin muhayyilem bana bu yollarda, tamamıyle bir ruhta sevgililerin kolkola yürüdüklerini gösterir... Tabiî vücudu olmayan sevgililerden bahsediyorum... Onlar, mevcut olmayan vücutlarının mevcut olmayan başlarını birbirine dayıyorlar. Mevcut olmayan ellerini mevcut olmayan hararetini duyarak o hayal iklimlerine doğru yürüyorlar.

Genç şair, derin bir göğüs geçirdi. Başından bu ağır hülyaların yükünü atar gibi saçlarını sallayarak gülümsedi:

— Maamafih, bunlar boş hülyalar hanımefendi... Hayatta muzır şeyler. Keşke bir memur, bir tüccar olsaydım böyle bedbaht olmazdım. Zaten insanın bedbahtlığı fazla hassas, fazla şair ruhlu olmasından ileri gelir. Kadınlar için de öyle değil mi? Meselâ, ince ruhlu bir kadın düşününüz ki, kocası alelade bir işadamı... Aklı, fikri parada, o necabetsiz, sefil, kirli madende... Geceleri zevcesine sevda kasideleri terennüm edeceğine yatağına girip horul horul uyuyor. Maddî işlerle uğraşan adamların uykuları da galiz olur. Yüzünün çizgileri düşer, yanakları şişer, arasıra ağzı, burnu tuhaf hareketlerle titrer... Böyle galiz adamlar rüyalarında bile paralarıyle uğraşırlar... Ya Rabbim, böyle bir adamın hassas, şair ruhlu zevcesi ne yapar? Nasıl bu faciaya tahammül eder?. Ne dayanılmaz ruh yalnızlığı!.. Bazıları

yine mesuttur. O saatlerde kendisini düşünen, açık pencereden aynı yıldızlara bakan bir birader ruhu olduğunu bilir. Ruhlar kâinatların esrar-ı ezel ile dolu derinliklerinde...

— Haydi Pakize, gidiyoruz.

Müeyyet Bey ile Rasim ayağa kalkmışlardı. İnayet Seza, dişlerinin arasından, «Allah belânı versin, teres! Tam dakikasını buldun!» diye söylendi. Onlar, karı-koca önde piyanist ile şair arkada, yola düştüler.

— 3 —

Müeyyet, birdenbire uyuksundan uyandı. Pakize, şiddetle kolunu sarsıyordu:

— Rica ederim horlama... Sinirlerime dokunuyor!..

Müeyyet, bir türlü uykusunu açamıyarak şaşkın şaşkın bakınıyordu:

— Ne oluyoruz? Ne var?.. Horlamayayım mı?.. Ben mi horluyorum... Sen hasta mısın Pakize?

Genç kadın asabiyetle cevap verdi:

Söyledim ya... Mütemadiyen horlaman sinirlerime dokundu... Uykumu kaçırdı.

Müeyyet, yavaş yavaş kendine geliyordu:

— Ben şimdiye kadar horlamıyor muydum?

— Horlamak bugünkü marifetin değil amma...

— O halde?

— Ne bileyim?.. İşte bu gece sinirlerine dokunuverdi... Hem, sen uyurken dikkat ettim; mütemadiyen dudaklarını, burnunu, kaşlarını oynatıyorsun...

Müeyyet, bir kahkaha kopardı:

— Kızım, sen de bu gece fevkalâde bir hal var. Uyurken burnumu, dudaklarımı oynatıyorum?.. Beni amma gülünç bir vaziyete sokuyorsun ha!.. Maamafih, herkes uyurken az çok öyledir kızım... Uyanıkken sözle-

rimiz, kıyafetlerimiz gibi yüzümüzün çizgilerini de az çok çekip çeviririz; fakat uykuda iken bu kontrola imkân yok... İhtimal, uykuda senin o güzelim yüzün bile öyledir...

— Onu sen affedersin... Ben de senin gibi gündüz akşama kadar kaba saba para işleriyle uğraşsam belki öyle olur, amma...

Müeyyet, yatakta doğrulmuştu:

— Ay, gündüzleri para işleriyle uğraşan adamların yüzü gece böyle mi olur?

— Öyle ya... Rüyasında ne görürse onun aksi yüzüne çıkar...

— Pakize, sen çıldırdın mı, yoksa gece vakti benimle eğlenmek mi istiyorsun?

Genç kadın, pencereden uzaklarda batan aya baktı. Mazlum bir tavırla:

— Anlamayacaksın ki, dedi, peki, kabahat benim... Affet... Rahat rahat uyu...

— Bu da yeni çıktı. Anlaşılan gece yatarken yüzümüze bir maske, horlamayalım diye ağzımıza bir tıkaç takacağız...

— Ne kaba sözler ya Rabbim... Farzet ki bu gece biraz sinirlerim rahatsız...

Pakize, yataktan inmiş, açık omuzlarına bir atkı almıştı.

Müeyyet sordu:

— Nereye?

— Hiç, uykum kaçtı da pencereden mehtabın hasılını seyredeceğim.

— 4 —

Piyanist Rasim:

— İşler nasıl gidiyor delikanlı?

— Himmet-i âlinizle mükemmel, üstad. Pakize Hanımın iyiden iyiye başını döndürmeye başladım. Pazar gecesi ona Tepebaşı'nda konserde rastgeldim. Birdenbire şaşırdım.

— Amma tuhaf anlatıyorsun ha... Bu tesadüfü beraber hazırladık. Hatta sana bir de beleşten loca tedarik ettim.

— Malûm. Ona oynadığım rolü anlatıyorum. Beni görünce o da memnun oldu. Konser berbattı. Hele bir hanende vardı ki şarkı söylerken insan, sahnede adam boğazlıyorlar zannediyor, tüyleri ürperiyordu. Kocası tahammül edemedi, dışarı kaçtı. Bundan istifade ederek hemen locaya daldım. Küçük bir iskandil neticesinde anladım ki, Pakize Hanım konserden hoşlanıyor... Binaenaleyh bize de beğenmek düştü. Yalnız insanda değil, kuşlarda bile musikî hissi ile aşk hislerinin ne kadar birbirine bağlı olduklarına dair muhtasar, müfit bir konferanscık... Çalgı çalınırken koridorlarda sigara içmeye giden hissiz ve aşksız adamlar hakkında birkaç iğne. Onlarla beraber yaşamak mecburiyetinde bulunan biçare kırık kalbler için birkaç müphem tahassür... Hasılı, konsere ettiğimiz masraf boşa gitmedi. Masraf dedim de aklıma geldi üstad. Bu takip beni iflas ettirecek. Konserlere, çaylara pek öyle bedava gidilmiyor. Elbise lâzım, potin lâzım, araba parası lâzım. Bilmem ki ne yapacağım?

— Bu cihete pak aklım ermez. Her halde benden bir şey bekleme!

— Yok, onun için söylemiyorum... Belki bir çare düşünürüz diye...

— Dün Nedime Hanımın çayında buluştunuz mu?

— Evet, fakat ben, pek çabuk kaçmak mecburiyetinde kaldım.

— Fena etmişsin.

— Mukaddes Hanımla hâlâ dargın mısın?

— Tabiî.. Doğrusu para için bu zevzek kocakarının kahrı çekilmez.

— Ben senin gibi düşünmüyorum. Pakize'yi takibetmek için para; para bulmak için Mukaddes Hanımın yüzüne gülmek lâzım. Kocakarının yalandan çenesini okşamakla Pakize'yi temiz etmiş oluyorsun. Sen, benim dediğimden şaşma, bir yolunu bulup kocakarı ile barış!

— O, zaten barışsın diye gözümün içine bakıyor... Hasılı işler iyi gidiyor üstat. Kocasıyle ahbap olmak için çok çalıştım. Fakat herif, çok soğuk muamele ediyor, Serbest serbest evlerine girip çıkabilsem...

— Yok, yok, o fikirden vazgeç! Herif, bildiğimiz enayilerden değildir; tehlikeyi hissederse iş fenadır...

— Bir kaç gün daha böyle devam ettikten sonra açılacağım. Ne dersiniz üstat?

— Aman, ihtiyatlı hareket et. Pakize gibi kadınlarda namus hissi çok kökleşmiştir. Doğrudan doğruya hücum edersen hemen müdafaaya geçerler. Onlarda midyedeki hayatını koruma sevk-i tabiîsine benzer bir his vardır. Tehlikeyi hissettiler mi hemen kapılarını kaparlar.

— Şu halde, ne yapmalı?

— Evvelâ, iyiden iyiye sersem, sarhoş ve merhametlerini tahrik etmeli. Bu pazartesi Nemika Raşit Hanımın çayına gel; Pakize'yi de davet ettirdim. Nemika Hanım, misafirleriyle beraber poker masasına oturdu mu gece yarısına kadar kalkmaz. Sen, Pakize ile bir köşede başbaşa kalırsın. Ben, piyanoda size tempo tutarım. Söz, nazik ve şairane mecralara girdikçe bana gizli bir işaret verirsin, size güzel güzel romanslar çalarım. Şiir ve musikî büyük şeydir azizim. Odun gibi kaba saba, galiz nice herifler bilirim ki, sahte şairaneliklerini sade, saf insanlara karşı yem gibi kullanırlar.

«Birlikte terk-i cismedelim mevte bir gece
mest-i garam iken;
Kursun bahar ruhumuz üstünde gizlice bir
türbe-i semen!»

İnayet Seza, balkonun yanındaki köşe penceresinde yarım saatten beri Pakize'ye şiir okuyordu. Genç kadın, bu sesteki ahenge tamamıyle kendini vermişti. Gittikçe artan bir hafif sarhoşluk içinde onu dinliyordu.

Rasim, göz ucuyle bu komedyayı takibetmiş; piyanoda âşikane heyecanlı havalar çalmıştı.

Şiir artık bitmişti. Genç şair, başını yorgun bir tavırla pencerenin kenarına dayıyor, dalgın bir nazarla gurubun son kızıltılarını seyrediyordu. Piyanist Rasim; hafif, mahzun bir Romen havasına başladı. Şiir sahnesinden sonra başlayacak tatlı dertleşme sahnesine bundan münasip bir musikî refakat edemezdi.

Pakize, onu rahatsız etmekten korkar gibi yavaş bir sesle: «Teşekkür ederim İnayet Bey,» dedi, «ne güzel şiir... Bahusus siz ne güzel okuyorsunuz!»

Genç şair, yorgun bir tebessümle:

— Ne şiirde, ne de okuyuşta hiç bir güzellik yok... Yalnız ihtimal biraz ruh, biraz hakikî teessür var... Siz, çok ince bir kadınsınız... Ruh acılarını ne güzel hissediyorsunuz!

— Siz galiba çok ıstırap çektiniz İnayet Bey?

— Yaşım henüz yirmi dört. Fakat ruhum öyle ihtiyar ki... Saçlarım simsiyah... Yani kumral demek istiyorum... Ama bir de ruhumun saçlarını görseniz... Bembeyaz, hanımefendi... Sonbahar yuvalarında melûl ve iniltisiz dökülen güvercin tüyleri gibi bembeyaz... Ben de duyduklarımı söyleyebilsem öyle bir şiir yazacaktım

ki bütün dünyayı bir tek ruh gibi ağlatacaktım... Fakat heyhat... Bir ressamdan şu muhteşem gurubun parlak renklerini tasvir etmesini isteyiniz, eline boya olarak meselâ, biraz mangal külü veriniz. O ressam ne vaziyette kalırsa ben de o vaziyetteyim. Ye'sim, ruhuma sığmıyor. Bazı böyle feryat ediyorum. Galiz, maddî insanlar arasında sizin gibi hassas bir ruha tesadüf edersem biraz müteselli oluyorum.

— Teşekkür ederim İnayet Bey... Size bir şey daha soracağım... Bu şairler, hep kendi başlarından geçen şeyleri mi yazarlar?

— Pek samimî olanları öyledir. Kendi hayatlarının, daha doğrusu ruhlarının macerasını terennüm ederler.

Pakize, hafifçe kızararak sordu:

— Peki, meselâ biraz evvel okuduğunuz şiirin... O yaseminli şiirin de bir hakikati var mıdır?

İnayet, dudaklarında esrarlı ve acı bir tebessümle uzaklara baktı, ağır ağır cevap verdi:

— Belki, hanımefendi... Yazanı biliyorum... İsmini söylemeye ne lüzum var? Henüz yirmi dört yaşında, fakat ruhu ihtiyarlamış bir biçare hayalperest... Masum macera-yi kalbini şimdiye kadar kimse duymadı... Fakat bu hikâyeyi sizin bilmenizde beis yok... Hatta kendisi için bir gizli teselli bile var... Belki bir damla gözyaşı dökeceksiniz. Ah, o sizin berrak derelerde açmış nilüferlere benzeyen gözlerinizden düşecek merhamet damlası... Biçare, onu ruhunun bütün iştiyakıyle içecek... Size hikâyeyi söyleyeyim: O, yemez, içmez, yalnız şiir ve ahenk ile yaşar bir tabiat hissini veren bir gençti. Ruhunun inzivaya meyli vardı. İnsan içinden kaçar, aylarca şehre inmezdi. Boğaziçi'nin tenha bir köşesinde yalnız yaşar, suların ahenginden, mehtapların safasından başka zevk bilmezdi.

«Bir gün bu tıfl-ı bîhaberin kalb-i sâfına
Bir nokta-i siyah-ı elem düştü bağteten»

«Nokta-i siyah-ı elem» anlıyorsunuz değil mi? Bir çift hulyalı siyah göz... Daha doğrusu, siyah da değil... Berrak derelerde açmış nilüferler renginde bir göz... Bu gencin Venedik gondolları şeklinde yapılmış bir sandalı vardı. Akşamları guruptan sonra onunla Boğaziçi'nde gezerdi. Bir akşam, bir şairane yalıda asırlık çınarların altında narin bir kadın gölgesi gördü. Yüzünün çizgilerini, gözlerinin rengini bilmeden, «Oh, işte ezelde ruhuma mev'ut hüsn-i muhayyel!» dedi.

Her gün, sulara akşam karanlığı inerken sandalı, daha doğrusu, gondoliyle oradan geçiyordu. Bu iki ruhun birbirini sevmesi mukadderdi. Bir zaman sonra, sevişmeye başladılar. Fakat ne esirî bir sevda... Bir gün bile elleri birbirine dokunmadı. Kadın, hastaydı. Galiba göğsünden muztaripti. Yaşlı bir zevci vardı ki, müşfik bir baba hükmündeydi. Bazen o Venedik gondoluna benzeyen sandala binerek, Göksu deresinde gezmeye gidiyorlardı. Ah, onlar, ne ruhanî akşamlardı. Sandalcıların hazin romansları...

— Romanslar mı efendim?

— Evet, romanslar... Çünkü sandalcıların âdi gazeller, türküler okumalarını menetmişti. Bu ruhanî akşamların kaba, vahşî seslerle rencide olmasını istemezdi. Böyle ulvî aşka romanslar yaraşırdı. Bazı geceler sabahlara kadar denizde kalırlar, karşı sahillerde balıkçıların funda ateşleri sönerken yalıya dönerlerdi.

— Hanımın, kocası buna bir şey demez miydi?

İnayet, hemen cevap verdi:

— Zevcin haberi yoktu. Onun gibi ulvî ruhlu kadınlar böyle nice kalb sergüzeştlerinden zevclerine bahsederler mi? Bu roman, bir mevsim sürdü. Nihayet son-

bahar geldi. Rüzgâr, yaprazsız dalların içinde ah-ü zâr etmeye müebbet iftirak mersiyeleri okumaya başladı.

Bir gün, Göksu'da son bir veda tenezzühü yaptılar. O gün gondolda yalnızdılar. İkisi de sükût ediyorlardı. İkisi de birbirlerinin ne istediklerini söylemeden anlıyorlardı.

Pakize, kızarır gibi oldu. İnayet Seza, hemen izah etti:

— Onlar ölmek istiyorlardı. Birbirini seven bu iki ruh, ebet âlemine beraber gitmek istiyorlardı. Genç kadın, gözlerinde müheyyiç bir sevinçle: «Ölelim!» dedi Titreyen dudakları Göksu'nun kirli sularını bir limonata lezzetiyle içmeye hazırlanıyordu.

Pakize, büyük bir heyecan ve dehşet içindeydi.

— Ah, ne korkunç şey!..

İnayet Seza, hikâyenin en canlı yerine gelmişti. Ellerini, sesini titretmeye çalışarak devam etti:

— İkisi de saadetten ağlamaya başlamışlardı. Gondolun içinde bir yelken ipi bularak vücutlarını sardılar. Fakat tam kendilerini suya atacakları sırada genç kadının başı âşığının omuzlarına düştü. Fart-ı saadetten bayılmıştı! O vakit ne yapacağımı şaşırdım. Onu kendine hâkim olmadığı bir dakikada ölüme sürüklemeye hakkım yoktu.

İnayet Seza, bu sözleri güya dikkatsizlik ve heyecan ile ağzından kaçırmıştı. Hemen tashih etti: «Yani, o genç şairin hakkı yoktu» demek istiyorum.

Pakize, saf bir teessürle:

— İnayet Bey, dedi, bu vakanın kahramanını zaten anlamıştım, Benden saklamayınız.

İnayet, meyusane başını önüne eğdi:

— Bunu keşfettiğiniz çok fena oldu. Çünkü artık size ruhumu bütün samimiyetiyle gösteremeyeceğim.

Genç kadın, ondan öğrendiği bir tabir ile cevap verdi:

— Ben sizin elem-i ruhunuzun bir hemşiresi değil miyim? Rica ederim devam ediniz.

İnayet Seza, karşıdan işaretle havadis soran piyanist Rasim'e «Pupa yelken gidiyoruz» manasına gelen bir gizli işaretle cevap verdi. Sonra ağır ağır başını sallayarak devam etti:

— Öyle olsun Pakize Hanım... Bu ince macera-yi ruhu mademki bu kadar kuvvetle anlıyorsunuz. Sevgilim ayıldığı zaman kendini kollarımda buldu. Gözlerini o saf, berrak derelerde açmış nilüferlere benzeyen gözlerini, yavaş yavaş semaya kaldırdı: «Ölümümüz mukadder değilmiş. Ne yapalım, yaşayacağız!» dedi. Bu vakadan bir hafta sonra birbirimizden ayrılıyorduk. Ah, o veda günü... O gün son defa olarak «Yaseminli Yuva»ya gitmiştik.

— Yaseminli Yuva mı?

— Evet, arasıra buluştuğumuz şairane bir yere «Yasemini Yuva» ismini vermiştik. Bir otomobil bizi yirmi, otuz dakikada o şairane âşıyan-ı hayale götürürdü, orada taze sevdalar içerdik. Daima siyah elbiseler giyen solgun ve ruhanî çehreli bir ihtiyar kadın bize sessiz sedasız hizmet ederdi. Biraz evvel size okuduğum:

«Kursun bahar ruhumuz üstünde gizlice
Bir türbe-i semen»

Şiirini orada nazmetmiştim. O veda gününde saatlerce karşı karşıya ağladık. Yadigâr olsun diye saçlarından bir parça istedim, vermedi: «Bu ilâhî aşkı maddilikten kurtaralım,» dedi, «olabilir ki hasret bir gün sizi perişan eder, saçlarıma dudaklarınızı dokundurursunuz-» Görüyorsunuz ya Pakize Hanım... Dünyada bunun kadar ulvî ve gayri maddî bir aşk tasavvur edilemez... O gitti. Kırlangıçların, turnaların katar katar sıcak mem-

leketlere gittiği mevsimde o da derdine çare aramak için bir cenup iklimine gitti. İspanya sahillerinden birinde bir akşam üstü guruba karşı sıcak limon kokularının içinde gözlerini yumduğunu işittim. O günden sonra tesellisiz kaldım. Elem-i ruhumu böyle serseriyane gezdiriyorum.

İnayet Seza, kollarını yorgun bir tavırla ufuklara doğru uzattı. Bir, iki kere öksürerek sesini piyanonun ahengine akort etti:

— Ufukta güneşler söner, ortalık mahzun karanlıklara bulanır, sularda, yapraklarda renkleri solmuş son aydınlıklar can çekişir. Onun ölümü de benim ruhumda aynı tesiri yaptı. İçimde her şey sönük; her şey ölgün, Pakize Hanımefendi. Bazen o Yaseminli Yuva'ya gidiyordum. Onun dizlerinin dibinde hulya ve istiğrak saatleri geçirdiğim oda da günlerce kapanıp kalıyordum. Bazen öyle derin hayalî hislerin mağlûbu oluyordum ki, gözlerimi kapıyor, onun ayak seslerini işitir gibi oluyor, saçlarımın onun nefesleriyle ürperdiğini duyuyordum. Bu Yaseminli Yuva'da tek başıma ne günler geçirdim. Ne gurupların kanını, ne karanlık gecelerin zehrini içtim.

Pakize, bu kurt masalını derin bir alâka ve merhametle dinliyordu. Hafifçe göğüs geçirdi: «Yazık,» dedi, «maamafih daha çok gençsiniz... Unutursunuz.»

İnayet Seza, istediği tesiri uyandırdığından emindi. Şimdi, yavaş yavaş bir çevirme hareketi başlıyordu:

— Evet, ümit etmeli... Nitekim bu ıstırabın ebedi olmayacağına dair bazı alâmetler de var... Üç haftadan kalbime tatlı bir sükûn çökmeye başladı. İsterseniz size bu hikâyeyi de anlatayım:

Bir mehtap gecesi bir dost meclisi sofrasında yemek yiyordum. Bir aralık gözlerim karşı tarafta oturan hanımlardan birine ilişti. Gayri ihtiyarî titremeye baş-

ladım. Siman o sima; gözler o gözler; bakış o bakış... Kalbim o kadar çarpıyordu ki, göğsümü parçalamasından, yahut durmasından korktum, iki elimi üstüne bastırdım. Biraz sonra sesini de işittim. Gayri ihtiyari gözlerimden yaşlar geldi. Çünkü ses de onun sesiydi.

— Ona bu kadar benzeyen kadın kimdi, efendim?

Pakize, bu suali sorar sormaz pişman olmuştu. Genç şair, başını iki tarafa saladı, gözlerini, dudaklarını kıstı:

— Onun kim olduğunu hiç bir zaman bilmeyeceksiniz Pakize Hanımefendi.

Pakize, bir şey söylemedi, hafifçe kızararak başını önüne eğdi.

İnayet, devam ediyordu:

— Koşa koşa, ağlaya ağlaya oradan kaçtım, engin bir deniz kenarına geldim. O kadın, biraz sonra oraya geldi.

Ölmüş sevgilinin maveralardan hitap eden sesini orada da işittim, berrak sularda açmış nilüferlere benzeyen gözlerini orada da gördüm.

Pakize, ayağa kalkmıştı, pek müteheyyiç görünüyordu:

— Müsaade ederseniz biraz ev sahibinin yanına gideyim. Ayıp olmasın, dedi.

İnayet Seza, mazlumane boynunu büktü: «Nasıl arzu ederseniz!» diye cevap verdi.

Biraz sonra piyanist Rasim'le yalnız kaldığı vakit konuşmaya başladılar:

— Ne haber?

— Havadisler mükemmel üstat. İşler gayet tıkırında gidiyor. Kadıncağızın başını döndürmeye başladığımı hissediyorum. Aklıma birdenbire «Rafael» romanı geldi. Onu kendi sergüzeştim gibi anlatmaya başladım. Beni hayatı kırılmış bir âşık sanıyor ve acıyor.

— Bu, çok iyi azizim. Bu tarzda kadınları cephe

hücumuyle yuvarlamak gayrikabildir. Müdafaa hatları gayet kuvvetlidir. Evvelâ alâka ve merhametlerini uyandırmalı, sonra gafil bir dakikalarını avlamaya çalışmalı. Aşk, sonra kendiliğinden gelir.

— 6 —

— Bugün akşama kadar mütemadiyen koştum. karnım dehşetli acıktı. Marika'ya söyle... Hemen yemeği hazırlasın...

— ......

— Kuzum Pakize... Marika bir de turp salatası yapsın...

— ......

— Hatta daha iyisi, bu salata ile sen meşgul ol... Aydın'da iken sen ne güzel yapardın.

— ......

— Niye cevap vermiyorsun?

Pencerenin kenarına başını dayayarak karanlık sokağı seyreden Pakize, cevap vermiyordu. Müeyyet, hayretle ona yaklaştı:

— Bir şeyin mi var? Hasta mısın? Fena bir haber filân mı aldın?

— ......

— Allah Allah.. Dilini mi yuttun be kızım.. Yoksa lâkırdı söylemeye tövbe mi ettin bakayım.

Müeyyet, onu omuzlarından tutmak, başını çevirmek istedi. Genç kadın, asi bir hareketle silkindi. Yüzünü saklamaya çalışarak odadan kaçmak istedi.

Müeyyet, onun gözlerinde iki iri yaş damlası farketmişti. Bileklerinden yakaladı:

— Ne oluyoruz?.. Niye ağlıyorsun? Niçin benden kaçmak istiyorsun? dedi.

Pakize, hiddet ve asabiyetle:

— Bırak beni... Rica ederim. «Beni bırak... Fena olacağım!» diyordu. Kendini kurtaramayacağını anlayınca ağlamaya başladı.

Müeyyet, bunun geçici bir sinir buhranı olduğunu anlamıştı. Fazla üzerine düşmedi. Sofaya çıkarak Marika'ya yemek için emirler verdi; bakkalın hesap pusulalarını tetkik etti, şahadet parmağında çıkmış bir şeytan tırnağını lambanın yanında ihtimamla kesti.

Genç kadın, yüz üstü kanapeye kapanmış, gözleri bileklerinin üstünde, üç beş dakika hıçkırdı. Sonra yavaş yavaş sükûn buldu.

— Şimdi söyle bakayım Pakize... Hiç yoktan niye ağladın?

O, kocasının yüzüne bakmadan cevap verdi.

— Kendime... Kendi talihsizliğime... Boş geçen zavallı ömrüme...

Müeyyet, korku ile karışık bir hayretle ellerini dizine vurdu:

— Ne dedin? Ne söyledin? Boş zavallı ömrüne mi? Bunu senin ağzından mı işitiyorum Pakize... Aman Allah... Evime edebiyat girdi... Sen beni muhafaza et...

Bu sözleri Müeyyet'in gürültülü bir kahkahası takip etti.

Pakize, acı, mustarip bir bakışla:

— Müeyyet, rica ederim; böyle kaba kaba gülme... Kalbimin son rabıtalarını kırıyorsun...

— Son rabıtaları mı?.. Al bir dert daha... Maamafih, mesele göründüğünden daha ciddî... Seninle iyi anlaşmak lâzım... Ne var, ne oluyoruz?

— Hiç bir şey görmüyor musun? Hiç bir şey hissetmiyor musun?

— Ne gibi?

— O halde anlayamayacaksın... Nafile...

Pakize, derin bir göğüs geçirerek sustu, ellerini diz

kapağı üzerinde kilitledi. Kızarmış gözleriyle dalgın dalgın uzaklara baktı.

— Vakıa senin halinde bir tuhaflık var... Onu fark etmemek mümkün değil... Fakat böyle boş geçen zavallı ömürlerden, kırılan son rabıatalardan bahse ne sebep var, anlayamıyorum... Zannederim hiç bir şeyin eksik değil... Seni elimden geldiği kadar mesut etmeye çalışıyorum.

Pakize, hafif hafif ayağını sallıyordu. Acı bir gülümseme ile devam etti:

— Saadet, yalnız paradan, vücut rahatından ibaret olsa anlarım... Fakat bir kadını mesut etmek için bu, kâfi değildir. Kadının bir de ruhu olduğunu unutuyorsun. Daha doğrusu, bunu hiç anlamadın.

— Seninle evleneli yedi sene oldu... Bunu şimdi mi farkettin? Evvelce böyle söylemiyordun... Aydın'daki hayatımızı düşün... Beni çıldırasıya seviyordun... «Sen olmasan ben yaşayamam» diye yeminler ediyordun... O vakitten beri biraz ihtiyarladım, saçıma üç beş ak düştü ama, sana olan muamelemi hiç değiştirmedim... Öyle değil mi?

— O vakit çocuktum Müeyyet... Saf, görgüsüz bir çocuk... Dünyayı, hayatı daha yeni yeni anlamaya başlıyordum.

Müeyyet, dişlerinin arasından mırıldandı:

— Mübarek İstanbul... Ahlâk bozmakta mislin, menendin yok... Devam et Pakize... Bütün şikâyetlerini söyle.

— Şimdi çok şeyler anladım... Bir kadını mesut etmek için onu servete gargetmek kâfi değil; onun ruhunu anlamalı.

— Biz acaba birbirimizi anlamadık mı dersin?

— Maalesef öyle, Müeyyet... Sen çok maddî adamsın... Hiç bir akşam batan güneşin karşısında daldın mı?

Hiç bir gece yıldızların arasındaki hudutsuz mesafelerde hayalî bir seyran yaptın mı? Hiç bir gece serv-i sîmînlerin denize nakşettiği esirî halıları ruhunda müphem bir ıstırap ile seyrettin mi?

— Pakize, bu deniz halılarına tükürttüreceksin beni... Bu rezaletler nereden çıktı canım?

Genç kadın, derin derin göğüs geçirdi, mazlumane bir şikâyetle:

— Hakkın var, anlamıyorsun... Anlamayacaksın... Bu, ruh, bir yaradılış meselesi... Artık konuşmaya lüzum kalmadı... Haydi yemeğe gidelim.

Müeyyet, onu ürküttüğüne pişman olmuştu. Bilâkis onu söyletmek, çıbanın başını bulmak lâzımdı. Saf bir tavır almaya çalışarak:

— Maamafih, bilirsin ki ben de öyle pek kaba ruhlu bir adam değilim, dedi; hele izdivacımızın ilk senelerinde seninle ne şairane günler geçirdiğimizi hatırlarsın...

— Ben, senin hiç bir gün bir şiir okuduğunu hatırlamıyorum... Doğrusunu istersen, senin hayatın gibi aşkın da daima maddî oldu. Benimle evlenmeden evvel başından bazı maceralar geçtiğini biliyorum. Tabiî birçok kadınlar tanıdın... Bunlardan hangisini vücudundan ziyade ruhu için sevdin? Hangisinin kesilmiş bir tutam saçına dudak dokundurmayı cinayet addettin?.. Hangisiyle —parmakların en küçük bir temasından çekinerek— gecelerce gondollarda gezdin? Hangisiyle bir derede intihar etmek saadeti duydun? Hangi ölmüş sevgili için «Yaseminli bir yuva»nın pencerelerinde gecelerce ağladın?

— Yaseminli yuva mı?.. Hangi yaseminli yuva?..

Pakize, cevap vermeden devam etti:

— Sen sebepsiz ıstırap çektiğini hatırlar mısın Müeyyet?

— Böyle şey olur mu?

— Gördün mü, anlamıyorsun bile... Istırabın en ulvî, en yüksek kısmı sebepsiz ruh elemleridir. Güya bu dünyaya gelmeden evvel başka bir dünyada yaşamışız, orada ruhumuz hicran oklarıyle delinmiş... Şimdi o hayatı hatırlamıyoruz... Ruhumuzda duyduğumuz gizli sızılar bu ilk yaraların acısıdır... Sebepsiz ruh elemleri işte bunlardır.

Genç kadın, gözlerinde, sesinde acı bir hasretle devam ediyordu:

— Evet, Müeyyet... Sana ruhumu bütün açıklığıyle gösteriyorum. Bir kadın için müreffeh hayat, kâfi değil... Ona şiir de lâzım... Kocası kalbinin bütün hareketlerini takip edebilmeli... Meselâ İstanbul'da bu kadar şairane sayfiye yerleri varken, beni Nuruosmaniye'de oturmaya mecbur ediyorsun...

— Devam et Pakize...

— Ruhumu kafesteki kuşlar gibi hapsediyorsun... Maamafih, ben, yine bir güzellik keşfediyorum... Karşıki duvarın tepesindeki yosunlarda son bir akşam ziyası buluyorum... O ziyanın yavaş yavaş eridiğini seyrederken sen geliyorsun... Yorgunluktan, yemekten bahsediyorsun... Yosunlar üzerindeki ışığın güzelliğine mukabil sen turp salatalarından bahsediyorsun... İşte ruhumun meçhul ıstırabı... Ne yalan söyleyeyim, mesut değilim Müeyyet...

Pakize, âsi bir hareketle kanapeden kalktı, arkasına bakmadan dışarı çıktı.

Müeyyet, bir sigara yakarak düşünmeye başladı:

Pakize'nin asabiyetini İstanbul havasının gizli tesirlerine atfediyorum... Fakat sebep bundan ibaret değil... Her halde doğrudan doğruya bu işi bir kurcalayan var... Kim olabilir acaba? Ya tanıştığımız muhterem hanımefendilerden biri, ki kadıncağızımı asabileştirerek

bana azizlik etmek istiyor... Ya Pakize'yi yuvarlamaya azmetmiş bir çapkın... Vaktinde gözümü açtığım iyi oldu... Acaba nereye kadar ilerledi? Her halde daha... olmadık. Çünkü Pakize'nin bana muamelesi başka türlü olacaktı. Bilâkis, beni fazla bir muhabbetle aldatmaya çalışacaktı. Şimdi işi, gücü bırakıp bu mesele ile uğraşmalı. Hay Allah cezasını versin!

— 7 —

— Bonjur Koko... Ne iyi ettin de erken geldin.

Müeyyet, yarı şaşkın yarı müstehzi bir tebessümle karısına baktı, Pakize'de şımarık bir neşe, tuhaf bir oynaklık vardı.

— Çabuk hazırlan Koko... Günlerimizden birini boyayacağız.

— Ah, ya Rabbi... Sana hep tüccar lisanıyle söylemek lâzım... «Günlerden birini boyamak» ne olduğunu bilmiyorsun. Bu hassas bir şairin buluşudur, hayat hazin, melûl, yeksenak, bahusus renksiz bir şeydir... Günlerimiz hep birbirine benzer... Bu renksiz günlerden birini güzel heyecanlı bir vaka ile canlandırmak onu boyamak gibidir. Geçmiş günler hatırlarımızın ufuklarına doğru uzaklaştıkça onları birer birer gözden kaybedeceğiz, mazimizden yalnız boyalı günleri tefrik etmek kabil olacak...

Pakize, Meryem tasviri önünde dua eden Hıristiyan kızları gibi parmaklarını göğüs üzerinde kilitliyor, boynunu büküyor, gözleri pencereden görünen bir sema parçasında kaybolup gidiyordu.

Müeyyet: «Vah, benim başıma gelenler!.. Allah encamımızı hayır etsin!» diye düşündü. Sonra yüksek sesle:

— Pekâlâ... Bu günümüzü hangi boya ile boyayacağımızı söyler misin?

— Güzel bir program düşündüm... Buradan bir otomobil alacağız, doğru Bebek'e... Orada biraz çalgı dinleyeceğiz... Guruba doğru bir sandal ile Göksu'ya... Bu akşam, bir hafif mehtap da var... Yüksek ağaçlardan sulara düşmüş dantelli gölgeler içinde Göksu deresine eski maceralarını soracağız...

— Ya... Maşallah... Çok âlâ... Devam et Pakize, Göksu ne cevap verecek?

— Göksu bize asırlardan beri renkli suları üstünde geçmiş aşk masallarını tekrar edecek... Bilmem dikkat ettin mi?.. Göksu deresinin hafif hafif çıkardığı sesler, mustarip insan seslerine benzer... Öyle zannedilir ki, bu hassas dere; sevdalı dudaklarından dökülen bütün gizli gönül maceralarını, bütün korkak itirafları, bütün «melâl-i derûn» hikâyelerini, hatta bütün ahları ve göz yaşlarını muhafaza etmiştir. İnan, mehtaplı gecelerde onun dantelli gölgeleri içinde gezerken öyle sanır ki, sönmüş aşkların enkazından, göz yaşlarından, ah ve vahlardan teşekkül etmiş bir çağlayan üzerinde akıp gidiyor. İşte bugünkü gezinti ile hayatımızın renksiz ve manasız akıp giden zavallı günlerinden birini böylece boyamış olacağız. Haydi mon koko... Ya Rabbi! Nasıl oluyor da bu kadar güzel bir fikir karşısında sevinmiyorsun, el çırpmıyorsun?..

— Vallahi Pakize... Hani arasıra benim de bazı şeylere pek sevindiğim vaki olur. Fakat ellerimizi çırparak, sudan çıkmış ördekler gibi tek ayağımı kaldırıp kanat sallayarak sevindiğimi hatırlamıyorum... Maamafih otuz beşini geçmiş bir adam için böyle cilveler esasen tuhaf düşer.

— Ah, mon koko... İyisin, güzelsin, fakat biraz şiirin eksik...

— Sözünü bal ile kestim Pakize... Bu «mon koko» tabiri de nereden çıktı?

— Onu da mı bilmiyorsun?.. Zavallı Müeyyetçiğim, sen, hakikatten zamanından çok geri kalmışsın... O, bir janti, minyon tabirdir ki, sevdalı küçük kadınlar çok sevdikleri küçük kocacıklarına verirler. Görüyorum ki sen, buna lâyık değilsin!

Müeyyet, artık kendini tutamayarak gülüyordu:

— Orası öyle Pakize... Ben hakikatten geri kaldım. «Tende canım. Gonca dehanım» gibi eski tabirleri ediyorum. Gel cicim, şu alafranga şairanelik sevdasını başkalarına bırakalım... Biz, yine eskisi gibi sade, dürüst, vefakâr iki karı-koca kalalım.

— Niçin anlamıyorsun Müeyyet?.. Bir kadının sadece para ile refah ile mesut edilemeyeceğini neden anlamıyorsun? Onun bir oyuncak olmadığını, onun şiire, aşka muhtaç bir ruhu olduğunu neden bilmiyorsun?

Pakize, masanın yanında ayakta duruyor, bir facia aktrisi gibi başını göğsünü yukarı kaldırarak, gittikçe artan bir ateşle, söylüyordu:

— Bunların kıymetini bir türlü bilmek istemedin. Sana daima sadık kaldım.

— Peki ama zannederim ben de seni aldatmadım.

— Keşke aldatsaydın... Hiç olmazsa sende biraz ruh olduğunu gösterirdi. Bir kadın kalbini velevki muvakkaten çalacak bir caziben olduğu ispat ederdi. Bir zamanlar, kocalarını aldatan kadınları ayıplardım, hakları varmış... Siz, her şeye müstahaksınız... Meğer bu meşru bir müdafaa imiş...

Pakize, hem ağlıyor, hem kesik kesik söylemeye devam ediyor:

— Ben de insanım, benim de kalbim var. İsterim ki benim de, meselâ Göksu'da sevdaya benzer bir maceram olsun... Günlerimden biri biraz boya ile canlansın... Heyhat anlamadın, anlamayacaksın.

Müeyyet, onun hıçkırıklarıyla sarsılan omuzlarını kolları arasına alıyor, saçlarını okşayarak teselliye çalışıyordu:

— Pakize, sen, dürüst ve sade bir kadınsın... Etrafındaki münasebetsizlere uyma... Bu yavan, zevzek şairaneliklerin altında ne çirkin hakikatler gizlendiğini bilmezsin. «Renksiz günleri boyamak»tan garaz, senin gözünü boyamak, beni yaldızlamak... Aman, ayağını sıkı bas Pakizeciğim...

Pakize; ıslak gözlerinde istihfafkâr bir merhametle kocasına baktı: «Söyledim ya; anlaşmamıza imkân yok. Biz, iki yıldız kadar birbirimize uzağız!» dedi; şiddetle kapıyı kapayarak, dışarı çıktı.

Müeyyet, elleri cebinde dolaşıyor, düşünüyordu:

— Bu âlemin yabancısı değiliz. Biz de zamanında zamparalık ettik... Fakat bu kadar kepazecesine değil... Karımı kolay mağlup etmek için önce onun ahlâkını bozmaya çalışıyor. Bu, hemen hemen fennî bir zamparalık. Hastamı karantina altına almak, o İnayet Seza maskarasının planına kuvvetle mukabele etmek kolay... Fakat karım, İstanbul'daki binlerce emsali gibi, bir hayal hastasıdır. İnayet Seza'nın şahsını değil, manasız bir roman rüyasını seviyor. Onu İnayet Seza'nın şahsından ayırmakla bu hastalık geçmeyecek, hatta belki artacak bile... Ben, esaslı kati bir tedavi istiyorum... Bu hayal hastalığının hiç bir izi, eseri kalmamalı. Her halde İnayet Seza'yı bugünlerde gözden kaybetmemeli...

— 8 —

Piyanist Rasim, İnayet Seza'nın kulağına eğildi:

— Tahminim doğru çıktı, geldiler, hazır ol. Ben, Müeyyet'i bir vesile ile karısından ayırır paşanın nadide kitaplarını göstermeye götürürüm. Sen de artık ona göre

hareket edersin. Daha ziyade beklemeye vaktimiz yok. Bugün «Tevekkeltü alallah!» deyip kati hücumu yapmalısın.

O akşam, İnayet Seza, iyice sarhoştu, fazla olarak pokerden de biraz para kazanmıştı; şen bir cüretle:

— Göreceksin üstat, bir hamlede son manialarıı kıracağım, dedi.

— Evet ama, bu kadar neşe fazla... Bu geceki rolün her zamandan ziyade mahzun ve hulyaperver görünmeni icabettiriyor.

— Merak etmeyin üstat... Mesleğimin eri olduğumu takdir ederşiniz.

İnayet Seza, koridordan geçerken bir aynanın önünde durdu. Boyunbağını gevşetti, parmaklarıyla saçlarına biraz intizamsızlık verdi.

Beş dakika sonra salonun deniz tarafındaki balkonda Pakize ile yalnız kalıyordu. Uzun bir sükûttan sonra konuşmaya başladılar:

— Hayatın garip tecellileri vardır Pakize Hanımefendi... Meselâ, bu geceden sonra birbirimizden uzak düşsek acaba beni aklınıza getirir misiniz?

— Zannederim efendim... Epeyce zamandan beri sizinle arkadaş olduk. Bana ruhunuza ait sırları bile söylemekten çekinmediniz. Fakat bu söz neden icabetti?

— Kim bilir... Belki artık birbirimizi görmeyiz de...

— Sahi mi söylüyorsunuz... Bir yere mi gideceksiniz?

— Bunu da bir sır olarak size ifşa ediyorum. Evet, Pakize Hanım. İki güne kadar uzun bir sefere çıkıyorum.

— Ne vakit döneceksiniz?

— Her halde birçok seneler sonra... Tamamıyle şifa bulduktan sonra.

— Hasta mısınız İnayet Bey!

— Evet... Hem pek çok.

— Neyiniz var?.. Arkadaşınıza hiç bundan bahsetmemiştiniz.

Genç şair, melûl bir gülümseme ile,

— Benim hastalığım maddî değil... Kalbimin yaralı olduğunu pek iyi biliyorsunuz.

— Yine mi o eski vaka... Ne vefa, ya Rabbim!..

— Doğrusunu isterseniz buna vefa demekle tereddüt ediyorum... Çünkü... Çünkü...

— Niçin sustunuz?

— Belki hoşunuza gitmeyecek bir şey söyleyecektim de, onun için.

— Hani benden hiç bir sırrınızı saklamayacaktınız?

— Hakkınız var. Darılsanız da bunu söylemeye mecburum. Hem mademki birbirimizi görmek yok.... Niçin saklamalı?.. Zannettiğiniz gibi, aşkım nüksetmedi. Beni bugün gurbet yollarına düşüren sebep o, değildir. Bilâkis o zavallı eski aşk büsbütün söndü, görüyorsunuz ki ben çok fena, çok kalbsiz bir mahkûmum.

— Böyle söylemeyin İnayet.

— İhtimal, bu aşk sönmedi, bir istihaleye uğradı. Ben, İstanbul'dan vurulmuş ahular gibi kanım sıza sıza kaçıyorum.

— ......

— Sükût ediyorsunuz. «Kimden?» diye sormuyorsunuz... Anladınız değil mi? Sizden kaçıyorum... Senden kaçıyorum Pakize... Vurulmuş ahular gibi... Kanım sıza sıza...

İnayet Seza, bir eliyle kalbinin helecanlarını bastırıyor, ötekiyle düşmemek için balkonun demirini tutuyordu. Ses, âdeta ağlıyordu.

— Artık bu sesi işitmek yok... Bu berrak sularda açmış nilüferlere benzeyen gözleri görmek yok... Ömrümü bu yeni hicranın matemine vakfedeceğim... Bir gün

belki benim uzaklarda garibane ölümümü işiteceksin. Dünyaya bu büyük hicranı söyleyecek bir şiir bırakarak ölürsem yine bahtiyar olacağım.

— İnayet Bey, bu hareketiniz çok fena... Ben, kocalı bir kadınım...

Genç adam, birdenbire isyan etti:

— Rica ederim Pakize Hanım... Ben sizi seviyorsam bundan size ne?.. Hem ne hakla bu ulvî aşkı başkalarının sefil, bayağı aşklarına kıyas ediyorsunuz?.. İyi düşününüz... Size sevişmemizi mi teklif ettim? «Mahrum, mütehassir dudaklarımı bir kere gözlerinize dokundurmama müsaade ediniz!» mi dedim? «Ateşler içinde yanan pürhayal başımı dizlerinize koyayım, size gönlümün elemlerini, emellerini anlatayım!» diye mi yalvardım? Sizin ne erişilmez bir mahlûk olduğunuzu bilmiyor muyum ki bana böyle söylüyorsunuz.

Pakize, şaşırmış kalmıştı. Hayretle karışık bir merhamet ve rikkat duyuyor, nasıl cevap vereceğini bilmiyordu. Başını önüne eğerek: «Hakkınız var!» dedi.

İnayet, yavaş yavaş sükûn bularak devam etti:

— Bu son emeli de gönlüme gömdükten sonra ne derin bir ıstırapla İstanbul'dan çıkacağımı tahayyül edemezsiniz. Ah, o ayrılık gecesi... Vapurun güvertesinden karanlık suları seyrederken onlar, bana yavaş yavaş, «zavallı İnayet... Kendini bizim kollarımıza tevdi et... Göreceksiniz biz seni nasıl teselli edeceğiz!» diyecekler... Parmaklıktan dalgalara doğru sarkacağım ve...

Pakize, bu korkunç manzarayı görmemek ister gibi ellerini yüzüne kapadı: «Susunuz rica ederim, ah ne fena!» dedi.

— Beni ne kadar yanlış anladınız Pakize Hanım... Kendimi öldürürsem sizi ebedî bir hicrana vakfedeceğim malum... memnunum... Benim şifam onun acı zeh-

rindedir. Sizin için çarpan bir kalbi ihtiyarımla durdurmak cinayetini irtikab eder miyim?

— İnayet Bey... Sizin çok başka ruhlu bir genç olduğunuzu anlamıştım. Aşkınız da kendiniz gibi ulvî... Fakat biliyorsunuz ki... Zevcim... Vaziyetin... Size nasıl anlatayım?

— Ne lüzum var Pakize Hanım... Tekrar ediyorum: Sizden hiç bir isteğim yok...

— Teşekkür ederim İnayet Bey... Ben de sizi unutamayacağım...

— Pakize Hanım, dedi son bir lütuf... Bir kere daha ismimi söyleyiniz... Bir kere daha İnayet deyiniz... Gözlerimi kapayacağım, kendimi bir an Yaseminli Yuva'da tahayyül edeceğim. Ah, bu hulya...

— ......

— Pakize Hanım, bana emniyetiniz var, değil mi?

— Bunu birçok defalar söyledim efendim.

— O halde bana, aşkımın ulviyetine emniyet ediniz... Beş dakika Yaseminli Yuva'ya geliniz... O çerçevenin içinde sizi bir kere göreyim... Bu, öyle bir saadet olacak ki, tasavvur edemezsiniz... İlerde gözlerimin içinde bu hayal ile gülümseye gülümseye öleceğim. Bunu reddetmezsiniz değil mi?

— 9 —

«Büyük şair,

Mektubunuzu tekrar tekrar okudum. Birçok satırlarını gözyaşlarımla ıslattım. Sizin insandan başka bir mahlûk olduğunuza inanacağım geliyor. O güzel sözleri nereden buldunuz? Beni daima seveceğinizi, «dolaşacağınız uzak ufuklarda daima hayalimle yaşayacağınızı, bir gün bir gurbet köşesinde ölürseniz dudaklarınız-

dan çıkacak son kelimenin ismim olacağını» yazıyorsunuz.

Ben, namuslu bir kadınım İnayet Bey. Şimdiye kadar kocamdan başka hiç bir erkeğin bana böyle şeyler söylemesine müsaade etmedim. Fakat aşkınızın «maddî arzular, sülfî ihtiraslardan âri bir şair aşkı» olduğuna artık inanıyorum. Mektubunuzda diyorsunuz ki: «Size karşı duyduğum hayalî aşk, bu sefil dünyanın hiç bir ihtirasıyle kabil-i kıyas değildir. Çünkü ben sizi sevmiyorum. Sizin hayalinizde bir ölmüş biçarenin hayalini seviyorum. Bu iki derece hayalî olan aşkın maddiyatı yoktur ki mesuliyet ve günahı olsun. Binaenaleyh, benden çekinmenize hiç sebep yoktur.» Doğru söylüyorsunuz İnayet Bey, böyle ulvî bir aşk bir kadını düşürmez; bilâkis yükseltir. Onun için bu mektubu size yazarken hiç bir vicdan azabı duymuyorum. Daha aşağıda şu satırlar var: «Dünya denilen bu menfa-yi elemde Leylâ-yı hayalini arayan bir ruh-i avareyim. Sizde bu büyük hulyadan bir nefha buldum. Hatıranız bir terane-i tesliyet gibi ruhumun derinliklerinde inleyecek:» Ben, aile hayatımda bedbaht bir kadınım İnayet Bey. Zevcim böyle ince şeyleri hiç bir zaman anlamadı ve anlamayacak. Hele şu sözlerinizi ne kadar doğru buldum: «Siz de bu hayatınızdan memnun değilsiniz Pakize Hanım. Belki bunun farkında değilsiniz. Fakat kulağınızı kalbinizin derinliklerine veriniz, ruhunuzu dinleyiniz. Mahrum ve hüsranalûd hayatınız —kış rüzgârlarının metrûk şatolar derununda yaptığı gibi, haşin iniltilerle— sızladığını, şikâyet ettiğini duyacaksınız.» Evet, İnayet Bey. Kulağımı kalbimin derinliklerine verdim; bahsettiğiniz o gizli şikâyetleri işittim. Bugüne kadar hiç farkında olmuyordum; kendimi Müeyyet'le mesut ve bahtiyar sanıyordum; her sene muntazaman birkaç kilo artıyordum. Fakat şimdi anladım ki, ben cidden çok bedbaht

bir kadınım, söylediğiniz gibi «aşkımız başka aşklara benzemeyecek, tamamıyle lekesiz kalacak olduktan sonra niçin sevişmeyelim?». «Mademki ancak gecenin muayyen saatlerinde bulunduğunuz köşelerden çoban yıldızına bakmak suretiyle nazarlarımızı ancak fezaların derinliğinde karıştıracağız; mademki benim için bir birader-i ruh olacaksınız» o halde sevişmekten niçin ihtiraz edelim?

Son bir defa görüşmek için istediğiniz mülâkatı redde kudret bulamıyorum. Büyükdere'deki «Yaseminli Yuva» o «nice hatırata yuva olan lâne-i hulyaya» bu cumartesi günü dörtte geleceğim. O dediğiniz ulvî kadın beni kapıda beklesin. Siz bana o ilâhî odada, «aşkımızın bir kıble-i yeis ve elemi olan yaseminli pencerenin önünde intizar edersiniz. Ölmüş sevgilinizin oturduğu yerde bir saat oturacağım. Birbirimize bir kelime söylemeyeceğiz. Hatta bu aşkın ulviyetini bozmamak için gözlerimizle bakmayacağız «Akşam gölgeleri odayı doldururken duvarlarda sönen son güneş aydınlıkları içinde ben de silinip gideceğim» ve bu hatıra, beni bütün hayatımda mesut edecek. Bu kadar şairane bir roman aşkı benim gibi bir kadını nasıl ağlatmaz İnayet Bey?

Hayalî sevdiğiniz
Pakize»

Vaziyetin feci ve nazik olmasına rağmen Müeyyet gülmekten kendini alamadı, mektubu masanın üstüne atarak birkaç kere, «Allah belânı versin, Allah belânı versin!» dedi.

Odanın içinde birkaç kere dolaştıktan sonra masanın gözünden bir zarf çıkardı; yırtık zarfı karşısına aldı. Pakize'nin yazısını taklide çalışarak İnayet Seza'nın adresini yazmaya başladı.

Bu işle uğraşırken kendi kendine düşünüyordu:

«Ah, Pakize... Vaktinde gözüm açılmamalıydı, sen o «Yaseminli Yuva»ya bir düşmeliydin! Hayalî sevdayı görecektin. Abdülhamit, edebiyatı yasak ettiği zaman ne kadar bağırıp çağırmış, adamcağızın ne kadar günahına girmiştik. Adamcağız, meğer ne hakim padişahmış! Edepsizlik etmek için edebiyat kadar iyi vasıta olamayacağını o zaman keşfetmiş!..»

Adres bitmişti. Zarfı kapadı. Kapının dışında bekleyen Marika'ya vererek, yavaşça:

— «Hemen postaya götür kızım,» dedi. «Hem taahhütlü ver. Ne olur, ne olmaz mektup kazaya filan uğrar.»

— 10 —

Pakize, daha giyinmemişti. Şaşkın, asabî tavırlarla odanın içinde dolaşıyor, eşyayı birbirine karıştırıyor, mütemadiyen sigara içiyordu.

Bu cumartesi günü onun hayatında en ehemmiyetli bir tarihti. İlk defa kocasından gizli sokağa çıkacak, ilk defa tenha bir yerde yabancı bir erkekle başbaşa kalacaktı. İçinde ıstırap ile karışık bir sevinç ve merak vardı. Öğleye doğru Marika'nın sofada birisiyle konuştuğunu işitti. Kim olduğunu anlamak için kapıyı açtı. Müeyyet'le yüzyüze geldi.

Genç kadın, bir büyük kabahat yaparken yakalanmış gibi birdenbire sarardı. Sigarası yere düştü.

Kocası soruyordu:

— Ne oldun, niye şaşırdın?

Pakize, kekeleyerek cevap verdi:

— Hiç... Seni beklemiyordum da... Bu saatte hiç gelmezdin.

— Bugün öyle canım istedi. Sen sigaraya mı başladın?

— Hayır... Masanın üstünde bir misafir sigarası buldum da...

— Âlâ... İstersen benimkilerden de vereyim... Biraz serttir ama...

— Hayır Teşekkür ederim.

Aralarında küçük bir sükût hüküm sürdü. Müeyyet, belli etmeden odadaki karışıklığı seyrediyordu:

— Sokağa gidecektin galiba?

— Evet, çarşıya çıkacaktım... Sonra terzi bugün prova için çağırdı... Arkadaşlarımdan birine de uğrayacaktım. Hasta diye işittim de...

— Aman ne yüklü program... Demek biraz geç gelseydim seni bulamayacaktım.

— Belki.

— Bu işleri başka bir güne bırakırsın... Seninle uzun bir gezinti yapalım... Olmaz mı?

Genç kadın hayret ve şüphe ile kocasının yüzüne baktı.

Müeyyet, saf bir eda ile sözlerine devam ediyordu:

— Hava çok güzel... Bir bahar günü gibi... Bu güzel günü yazıhanede manasız, tatsız ticaret işleriyle öldürmeye acıdım... «Pakize'mi gezmeye götüreyim... Başbaşa birkaç tatlı saat geçirelim... Aydın'daki o güzel senelerimizin hatıralarını uyandıralım!» dedim. Tabiî bunu sen de istersin...

— Evet... Ama... Söz verdim...

— Terziye mi? Adam sende!..

— Bugün olamaz Müeyyet... Yarına bırakalım...

— Yarın belki hava güzel olmaz... Belki bir fevkalâde iş çıkar... Hem bilir misin Pakize, ben bir şeyi pek kuvvetle istediğim vakit kuruntulu bir adam olurum. Sanırım ki, onu saatinde ele geçiremezsem birçok manialar çıkacak... Akla gelmeyen felâketler olacak.

— Ne tuhaf... Sen bugün bir şair gibi söylüyorsun.

— Ömrünün bazı saatlerinde herkes az çok şairdir. Bence şiir, aşkın ifadesidir. Dikkat etmez misin? Sevda mevsimi gelince güller kızarır, kuşlar bin türlü ahenkler, teranelerle minimini göğüslerini yırtarlar.

Pakize, gittikçe artan bir hayret ve dikkatle kocasına bakıyordu. Müeyyet, ciddiyetini bozmamaya çalışarak, sahte bir rikkatle devam etti:

— Bir zamandan beri o şiirsiz ticaret işlemi kalbimi uyuşturmuştu; kendimi sönmüş bir adam sanıyordum. Büyük sevda tahassüslerine kabiliyetim kalmamış. Yanılmışım. Bir vaka, hiç ehemmiyetsiz bir vaka beni buhranlar içinde bıraktı. Bugünkü gezintimiz bir tedavi yerine geçecek.

Pakize'nin hayreti gittikçe artıyordu:

— Ne var... Ne oluyorsun? diye sordu.

— Sana söylemek belki doğru olmaz. Fakat sen, ağırbaşlı bir kadınsın. Sonra birbirini seven karı-koca için sır yoktur.

Pakize, biraz kızarak:

— Tabiî, dedi.

— Sana her şeyi açıkça söylemeliydim. Biliyorsun ki evlendiğimiz zaman otuz yaşındaydım. O vakte kadar uslu durmamıştım. Başımdan tabiî bazı maceralar geçmişti...

— Elbette, ama bana niçin bunlardan bahsediyorsun?

— Şimdi anlarsın: Bu vakalar ehemmiyetsiz şeylerdi. Yalnız bir tanesi bende devamlı izler bırakmıştı. Nemika, zarif ince bir kızdı. Birbirimizi beğeniyorduk... Ahlâkını biraz hafif görmeme rağmen onunla evlenmek istiyordum...

— Âdeta sevmişsin.

— Ne saklayayım, onun gibi bir şey... Araya birçok manialar girdi. Birbirimizden ayrıldık. O, bir mühendisle evlendi. Ben, seni aldım. Seninle evlendikten sonra Nemika'yı yavaş yavaş unuttum.

— Demek Aydın'da o kadar seviştiğimiz zamanlar sen hâlâ onu seviyordun?

— Unuttum diyorum cicim... Hem sen böyle titizlik edersen hikâyeme nasıl devam ederim?

— Söyle, söyle.

— Bu sabah yazıhaneye gidiyordum. Köprü'de bir kadın sesi, «Müeyyet Bey!» dedi. Başımı çevirdim: Nemika değil mi? Hem de eski Nemika... Büyümüş, otuzuna yakın bir genç kadın olmuş... Fakat tavırlar, gözler, hâlâ çocuk!.. Şüphesiz beni unutmuştu. Fakat ne kadar olsa biraz müteessir oldu. İki eski arkadaş gibi konuştuk. Ayrılacağımız zaman benimle tekrar görüşmek istediğini söyledi. Bugün öğleden sonra Şişli'deki evine çağırdı.

— Ne âlâ... Ne âlâ... Sen de tabiî söz verdin.

— Sorma Pakize... Boş bulundum; «gelirim» dedim. Yazıhaneye gittikten sonra işe başlamak istedim. İmkânı yok. Zihnime bir durgunluk çöktü. Bütün bu eski hatıralar hafızamda sanlanıyor, gönlüme garip bir heyecan geliyordu. Pakize, ben bu mülâkata gitmek istemiyorum.

Genç kadın, mustarip bir dikkatle kocasına bakıyordu, teessürünü, infialini sahte bir lâkaydi ile gizlemeye çalışarak, omzunu silkti:

— Ben senin yerinde olsam, hiç tereddüt etmem. Doğrusu kaçırılır fırsat değil!

— Böyle söyleme Pakize...

— Siz mükemmel birbirinizi seviyorsunuz. Allah mübarek etsin. Fakat, niçin bana bunları söylüyorsun?

— Ben, onu değil, seni seviyorum Pakize... Bundan eminim... Bu kadar hatıralarımız, bir arada geçirilmiş bu kadar güzel günlerimiz var... Bunlar, kolay kolay ayak altına alınamaz değil mi? Fakat insan, insandır. Bazen zayıf saatleri olur... Bilmeden, istemeden tamir edilemeyecek bir felâkete uğrar. Senin üstüne Nemika'yı sevmeme imkân yok... Fakat ne olur, ne olmaz insan ihtiyatı elden bırakmamalı... Bugün başımda bir macera rüzgârı esiyor... Rica ederim bu mülâkata mani ol Pakize... Seninle akşama kadar karı-kocadan ziyade iki sevgili gibi gezelim... Bekârken arasıra Boğaziçi'nde gayet şairane bir yere gideceğiz. Bugün bambaşka bir adam olacağım. Bunu senden hemen hemen bir insaniyet olarak rica ediyorum. Kabul ediyorsun değil mi?

Pakize, renkten renge giriyor, mendilini dişleriyle parçalıyordu Fakat «hayır» demedi.

— 11 —

Otomobil, sık sık ağaçlığın içinden geçiyordu. Müeyyet, bastonuyle cama vurarak şoföre seslendi.

— Burada biraz duralım, dedi. Pakize, etrafına bakıyordu:

— Niçin burada durdu?

Müeyyet, sabahtan beri oynadığı role alışmaya başlamıştı:

— Güzelliğe hürmet insanlar için bir vazife değil midir? dedi. Bak tabiat, şu ağaç altlarını ne güzel süslemiş... Birbirini seven ruhlar için âdeta bir visal sahnesi hazırlamış... Bakmadan, görmeden geçersek tabiâtın ruhu incinmez mi? Haydi cicim?... Ver elini elime... Seninle sevdalı kumrular gibi şu çimenlerin üstünde dolaşalım...

Kolkola ağaçların arasında ilerlemeye başladılar.

Evden çıktıkları zaman Pakize neşesiz ve asabiydi. Mütemadiyen somurtuyor, kocasının suallerine, «evet» «hayır» «bilmem» gibi tek kelimelerle cevap veriyordu. Müeyyet, bunun farkında değil gibi görünüyor; gülüyor, söylüyor, türlü çapkınlık ediyordu. Öyle ki bu canlı neşe çok geçmeden karısına da sirayet etmiş bulunuyordu.

Otomobil tenha bir caddeden geçerken Müeyyet, karısını göğsüne doğru çekmiş, saçlarından öpmek istemişti. Pakize: «Ne yapıyorsun?.. Görecekler, rezil olacağız!» diye kendini kurtarmaya çalışırken o, bir mektep çocuğu kayıtsızlığıyle:

— Ne çıkar?.. Bugün biz, iki âşık ve maşuka gibi gezecek değil miyiz? demişti.

Denize karşı büyük bir çınarın altında durdular. Müeyyet, birkaç kır çiçeği koparak karısına verdi:

— İşte bir dakika ki ömrümde ebedî olmasını isterdim, dedi.

— Sen, bugün ne kadar değiştin Müeyyet... Âdeta şair oldun...

— Evvelce de söyledim ya... Seven insanların hepsi şairdir... Hem bana niçin «Müeyyet» diyorsun?

Pakize gülmeye başladı:

— Başka ismin de var mı!.

— Müeyyet benim resmî ismim... Herkes bana «Müeyyet» diyor... Benim için her insandan başka olan sevgilim bana herkesten ayrı bir isim vermeli...

— Ne diyeyim?

— Onu senin kalbin ilham etmeli...

— Aklıma gelmiyor.

— Meselâ «Kokocuğum» desen olmaz mı?

— Sen sahiden çok tuhaf oldun Müeyyet... Ben, sana birkaç defa öyle dedim de sen darılmadın mı? «Bu kelime sinirlerime dokunuyor» demedin mi?

— Başka sebep vardı Pakizeciğim...

— Nedir?

— Onu söylemek bilmem doğru olur mu?

— Hani bugün benden bir şey saklamayacaktın?

— Evet, sana bunu vadetmiştim... Bana «Kokocuğum» dediğini niçin istemiyordum biliyor musun?.. Bana evvelce başkaları da öyle demişlerdi?

— Bu sabah tesadüf ettiğin hanım, değil mi?

— Kim bilir?

Müeyyet, çınarın gövdesinde çakı ile kazılmış bir tarih farketmişti. Belli etmeden yaklaşarak okudu. 27 Mayıs 327. Sonra devam etti.

— Yine böyle güzel bir gündü. Onunla buraya gelmiştik. Yarım saat kadar burada oturduk. Hatta bir küçük çakı ile ağaca tarih bile atmıştım: 27 Mayıs 327... Ararsam bulurum... Ha, işte şurada...

Pakize, asabî bir gülüşle:

— Ne güzel, dedi desene bugün gösterdiğin iltifatlar bana değil, onun hatırasına... Bunun için mi buraya geldik?

Müeyyet, ağır tavırla:

— Bu ince hâlet-i ruhiyeyi anlamak lâzım, dedi. Bu hatıranın bugüne kadar bende yaşaması tabiiydi. Çünkü başka bir hatıra onu silmemişti. Bugün en sevdiğim kadınla burada birkaç dakika geçirdim. Binaenaleyh, burasını düşündüğüm zaman artık ötekini değil, Pakize'nin yüzü gözümün önüne gelecek. Evet, bugün bu eski macera izini sildik... Onun yerine yenisini yazacağız...

Müeyyet, bunu söylerken çakısıyle ağaçtaki yazıyı kazıyor, altına yeni bir tarih yazıyordu...

Otomobil, tekrar hareket ettiği vakit Müeyyet dedi ki:

— Seni birçok gençlik günahlarıma me'va olmuş bir yere götüreceğim. Tabiî seni zevcem diye değil, maşukam diye tanıtacağım... Orada da bazı eski hatıraların izlerini sileceğiz... Ne tuhaf vakalarım vardı bilsen...

Pakize, merakla: «Nereye?» diye sordu.

Fakat Müeyyet cevap vermedi: «Şimdi görürsün!» dedi.

Kapıyı beyaz saçlı, gözlüklü bir Rum kadını açtı.

* * *

Müeyyet:

— Bonjur Madam Kalyopi... Beni unutmadınız ya? diye sordu. İhtiyar kadın, tereddütle onun yüzüne bakıyordu, birdenbire iki ellerini dizlerine vurarak yere çömeldi:

— Aa, Nizamettin Beyin geldi. Kale ne kadar şişmanlamış...

Madam Kalyopi, sevinçle onun kollarına vuruyor, omuzlarını okşuyordu.

Sonra Pakize'ye döndü:

— Bonjur kızım... Buyurunuz, dedi.

İhtiyar kadın, onları karanlık bir salona almıştı. O, kapalı camları, pancurları açarken Pakize, Müeyyet'e sordu:

— Niçin sana «Nizamettin Bey» diyor?

— Buralarda âdet böyledir... Hakikî isim verilmez.

— Beni nasıl yere getirdin, Müeyyet?

— Ne ziyanı var cicim... Her şeyi görmek lâzım değil mi? Bak, ne kadar eğleneceksin?

Madam Kalyopi pencereleri açmıştı. Karşıdan Müeyyet'e tokat işareti yaparak:

— Şimdi bakalım ne cevap vereceksin?.. Nizamettin Bey evleniyor. Beş senede bir kere Kalyopi'ye hatır sormaya gelmiyor... Ölmiş midir, kalmiş midir?

— Beş değil, sekiz sene, madam?

— Doğru söyledin, sekiz sene... Ama istersen yirmi sene... Tilki ne kadar kaçıyor, yine geliyor kürkçü dükkânına. Bir gün işitiriz Nizamettin Bey evlenmiş... Artık hovardalık etmiyor... Ben yine derim, «İhtiyar Kalyopi'm ne Nizamettin Beyler gördü. Altı ay, bir sene, haydi iki sene Nizamettin Bey uslu... Fakat üçüncü sene yine Kalyopi'ye gelecek...»

Kalyopi gülüyordu, Pakize'nin çenesini okşayarak:

— Sen karına sadık kalmaya bin yemin et, dedi. Böyle bir şeytan karşına çıktı mı durabilirsen dur. Keyfine bak Nizamettin Bey... Ölümlü dünya... Ama matmazel de ne piliç maşallah...

Madam Kalyopi tekrar yalancıktan Müeyyet'i dövmeye kalktı:

— Bu tilki, nereden bulur böyle körpe piliçleri?.. Buna lâzım vermek dayak... diyordu.

Sonra, uzun parmaklarıyle Pakize'nin yanağını makasladı:

— Bu Nizamettin Bey asıl korle ben...

Genç kadın, hafif bir istikrahla geri çekilerek:

— Ne âlâ madam, ne âlâ!.. dedi.

Madam Kalyopi biraz zamandan şikâyet etti. İşlerinin çok fena gittiğini, eskiden güvercinlik gibi gece gündüz işleyen evinin günlerce boş kaldığını, şimdiki insanların sokak ortalarında hayâsızca seviştiklerini söyledi. Şikâyetlerini içten bir: «Allah iyi eder inşallah» temennisiyle bitirdi, sonra, onları küçük bir koridordan geçirerek odalarına götürdü.

Yalnız kaldıkları zaman, Müeyyet:

— Bu, hoş değil mi, dedi; bu yerleri de görmüş oldun.

Pakize, kaşlarını çattı:

— Bunun neresini hoş bulduğunu anlamadım doğrusu... Âdeta fena bir ev... Ya maazallah duyarlarsa?.. Bugün sen çocuk oldun Müeyyet.

Müeyyet: «Adam sende!» demek ister gibi omuzlarını silkti. Pakize, mavi örtülü ceviz karyolaya duvardaki açık resimlere istikrahla bakıyordu:

— Bu erkekler hakikaten iğrenç mahlûklar. Demek bütün gençliklerini böyle yerlerde geçiriyorlar?..

— Cicim, unutuyorsun ki, buraya yalnız gelinmez... Kaç erkek geliyorsa bizzarure o kadar da kadın geliyor... Şimdi bana iki dakika müsaade... Madam Kalyopi' ye bir şey söyleyeceğim.

Müeyyet, tekrar salona dönerek Madam Kalyopi'yi bir köşeye çekti. Onunla hararetli bir muhavereye başladı. İhtiyar kadın, evvelâ hayret ediyor: «Aklım ermiyor; elimden gelmeyecek» der gibi işaretler yapıyordu. Nihayet yirmi beş liraya sulh oldular. Müeyyet, ondan ayrılırken: «Geldiği vakit kapıyı vurursunuz,» dedi. «Aman Madam Kalyopi, göreyim seni...»

— 12 —

— İnayet Seza:

— Bonjur anacığım... Nasıl keyifler?

Madam Kalyopi:

— On bes liram geldi insallah...

— Onun gibi bir şey... Yani, yarın muhakkak...

— Sana söylememisin ki «parayı getirmeden buraya ayağını koyma!» diye...

— Anacığım, deminden beri sana telefonda boşuna mı çene patlattık ya... Çene patlatmak bir şey değil.. Otuz kuruş da para verdik...

— Beyhude gelmişsin... Asıl yirmi lirayı vermeyince gelecek kadını alamam... Asıl yirmi lira ama, bes lirayı bırakıyorum.

— Hay eksik olma be... Sen de amma insafsızsın ha!.. İşiten de sanır ki bana beş lirayı keseden ihsan etti... Yahu, sana müşteri diye dört tane kaz getirdim... Bir günde elli liraya yakın paralarını aldın... Demek sıkılmadan o gün için de benden para isteyeceksin... Sen adam olsan üste bana para verirsin...

— Ne lâzım sen şairlik yapacak... Git, bizim kocaya muavinlik yap!..

— Uzun etme anacık... Arasıra kahrımı çekiyorsun, ama benim de sana yardımım dokunuyor.

— Ya ben sana yardım yapmıyorum? Üç defa kocakarı ile darıldın... Ben barıştırdım...

— Canım, kocakarıyı ne yapayım be?.. Para hatırı için o karının dırdırı çekilir mi? Benim kafam kızdı mı milyona garketse nafile... Aman Kalyopiciğim... Sen, bugün bana gelecek kadını görsen... Bir düşeş ki olur şey değil... Maamafih buraya atıncaya kadar da başıma hal geldi.

— Kim bilir ne kokotun birisidir. Geçen hafta gelen kadın için de söylüyordun ki yüksek ailedendir... Onun için giderken dolaptan fildisi tarağımı, dikis takımlarımı «portmen»ime koyup gitmistir...

— Vallahi, bu, öylesi değil canım... Göreceksin ya.. Ah, benim cici Kalyopiciğim, bugün üzme beni... Zaten kadını kandırıncaya kadar başıma hal geldi.

İnayet Seza, Madam Kalyopi'yi kucağına alıyor, pörsük yanaklarını öpüyor, türlü maskaralık ediyordu.

İhtiyar kadın, yumurtlayan tavuklar gibi sesler çıkarıyor:

— «Ah vire maskara çapkın... Bırak, yaktın canımı!» diye gülüyordu.

* * *

Pakize, bembeyaz kesildi. Müeyyet'in bileklerini kıracak gibi sıkan elleri titriyor, ağlamamak için kendini zor zaptediyordu. Muhaverenin öte tarafını dinlemeye lüzum görmeyerek koridordan odaya geçtiler.

Pakize, başını kocasının geniş göğsüne saklıyor:

— Beni bu kirli yerden kaçır Müeyyet!.. diye yalvarıyordu.

— O ulvî ilâhî sanatkâr sevdalarının içyüzünü şairane yaseminli yuvaların hakikatini anladın mı Pakize? Sakın, namuskâr saadetimizi kime, neye feda edecektin?

Genç kadın, cevap vermiyor, kocasının göğsünde ağlıyordu.

Müeyyet, onun saçlarını okşayarak devam etti:

— Maamafih, bütün kabahat sende değil; ben de kabahatliyim. Aramızda mühim bir yaş ve tecrübe farkı olduğunu düşünemedim. İşin nihayetinde sen hemen hemen çocuktun. Her çocuk gibi biraz avutulmaya, aldatılmaya ihtiyacın vardı. Ben, bunu ihmal ettim... «Neyse, bundan sonra arasıra sana aktörlük ederim» diyecekti; fakat bunu itiraftan vazgeçti. Sözünü, «İnşallah mesut oluruz» diye bitirdi.

——o——

DENİZ BANYOSU

(Temyiz azalığından mütekait İbrahim Baha Beyin, Mühürdar'daki evinde şık bir salon, vakit öğleye doğru... İbrahim Bey, hâlâ gecelik entarisiyle nargile içerek gazete okuyor... Hizmetçi, odaya uzun boylu, beyaz bıyıklı bir misafir getirir.)

İbrahim Bey — Öyle ya... Yolun düşmeli ki bizi hatırlayabilesin...

Doktor — Vazgeç canım... Biz seninle şöyle böyle kırk senelik arkadaşız... Her zaman gelip görmek isterim ya... İşim başımdan aşkın yoksa... Fakültedeki dersler... Sonra hastadan hastaya koşmak... Yaşamak öyle güçleşti ki... (Yorgun yorgun yaslanarak) Bu yaşta bu terazi bu sikleti çekmiyor vesselâm...

İbrahim Bey — Ne yaparsın, hayat... Çiğnemeden yutulur mu?

Doktor — Vızır vızır... Misali sende... Allah versin, yükünü tuttun... Evinde yan gelip oturuyorsun...

İbrahim Bey — Yok ama, ben böyle gayri meşru vasıtalarla...

Doktor — Vallahi parayı nasıl kazandığını bilmiyorum... Fakat kazanmak için ne yaptınsa gayet iyi ettin... Kendin de rahat yaşıyorsun, çoluk çocuğun da, hele bahusus yeğenin de...

İbrahim Bey — Ha, iyi dedin... Tıp Fakültesinde bizim Arif'in hocasısın değil mi?

Doktor — Zannederim...

İbrahim Bey — (Gözlerini açarak) Nasıl zannedersin? Emin değil misin?

Doktor — Vallahi senede iki kere yüzünü ya görüyorum, ya görmüyorum.

İbrahim Bey — Bak çapkına... Bense bu sene sınıfını birinci olarak geçiyor diye daha dün biradere mektup yazdım...

Doktor — Tabiî kendinden menkul rivayet üzerine...

İbrahim Bey — Eski bir adliye memuru kolay kolay da aldatılmaz ama.

Doktor — Onlar, şeytana külâhı ters giydiren takımdan... Mektebin semtine bile uğramıyor... Meselâ, bugün sen onu derste zannediyorsun değil mi?

İbrahim Bey — Öyle ya... Bu sabah bir cenaze üzerinde teşrih ameliyatı yapacaklarını söyledi.

Doktor — (Kahkahalarla gülerek) Sen, bir saat evvel benimle arkadaşlık edeydin teşrih ameliyatını ne neviden bir vücudun üstünde tatbik ettiğini görürdün...

İbrahim Bey — Vazgeç Allahaşkına...

Doktor — Şaka söylemiyorum billahi... Hastamdan çıkınca saate baktım... Öğleye bir hayli vakit var... Hava gayet güzel... Haydi caddeden gidip arabaların tozunu yutacağıma kendi kendime bir kız âlemi yapayım dedim... Sigaramı yaktım... Fikir Tepesi'nden vurdum.. Birader, orası da tuhaf yer olmuş... Sanki Fuzulî'nin nasıldır o bakayım: **«Sahralarında bin Leylâ-yi işvebaz»**

İbrahim Bey — (Okuyarak):

«Sahn-ı üzre bin Ferhad ü Şîrin Bâdehâr»

Doktor — Hah, işte öyle... Adım başında salkım salkım sevdazedeler... Kimi ağaçların dibine oturmuş... Kimi uzaktan mendil sallar, ah-ü vah eder... Her neyse

Oradan geçerken ağaçlardan birinin altında ne göreyim? Senin Arif... Göğüs, bağır açık, gözler süzgün, âğuşunda nazlı cânân...

İbrahim Bey — Vazgeç Allahaşkına... İmkân yok!..

Doktor — Maamafih, pek inanılmayacak masal okumuyorum zannederim... Otuz sene evvel yediğimiz haltları bir aklına getirsen...

İbrahim Bey — İyi azizim, ama... Hele bir tahsilini bitirsin... Neyse, sonra?

Doktor — Sonrası ne olacak?.. Arif, öyle serbest ki, olur şey değil! Yanındaki kadının yüzünü göremedim... Fakat belli ki enfes bir parça... Maamafih, netice itibarıyle aferin köftehora...

İbrahim Bey — Haydi bırak efendim Allahaşkına... Ben onun tahsili için su gibi para dökeyim... O, gece gündüz karı peşinde dolaşsın... Olmaz efendim... Yağma yok efendim... Gelince kulaklarını çekmeli... Seni görmedi mi?

Doktor — Gördü ve fena halde bozuldu... Hemen pardesüsünü kadının üstüne attı. Sanki benim gözüm körmüş gibilerde...

İbrahim Bey — Hay Allah müstahakını versin! Yok, kulaklarını çekmek farzoldu çapkının. (Bu esnada kapı açılır... İbrahim Beyin genç zevcesi Afife Hanım çarşaflı olduğu halde birdenbire içeri girer. Doktoru görünce hafif bir sayha ile kaçmak ister.)

İbrahim Bey — Gel Afife... Yabancı değil... Tanımadın mı Doktor Beyi, ayol?

Afife — (Doktora selâm vererek) Bonjur Doktor Bey.

Doktor — Bonjur hanımefendi...

İbrahim Bey — (Doktora) Afife on beş günden beri muntazaman her sabah denize giriyor... Öyle yaradı ki

deniz ona... Bütün o titizlikleri, iştahsızlıkları filân geçti.

Doktor — Tabiî, denizin büyük faziletleri vardır... Ancak ifrata vardırıp da ihtiyatsızlık etmemeli...

Afife — (Hafifçe büzülerek) Tabiî... Tabii müsaade ederseniz. (Afife odadan çıkar).

Doktor — İlk zevcenin vefatından sonra kendinden yirmi beş yaş küçük bir kadınla evlendiğine canım sıkılmıştı ama... Afife Hanımı görünce fikrimi değiştirdim.

İbrahim Bey — Afife bir melektir.

Doktor — Öyle... Öyle...

(Kapı tekrar açılır... Arif içeri girer... Delikanlı, Doktoru görünce birdenbire rengi atar, dudakları titremeye başlar.)

İbrahim Bey — (Birdenbire kaşlarını çarak sert bir sesle) Aferin Arif! Ben, sana evlât muamelesi edeyim... Tahsil ve terbiyene bu kadar para sarfedeyim de sen bana bu işi et!..

Arif — (Perişan bir telâşla içinde âdeta ağlayarak) Ama, size namusum üzerine yemin ederim ki, Doktor Beyin yanımda gördüğü kadın.. Pek çok benzemekle beraber... Yengem değildi!..

— !!!

MÜNZEVİNİN ESRARI

Şeyh Nihanî, sütmavisi gözlerini ağır ağır genç kızın yüzünde, boynunda gezdirerek suallerine devam etti:

— Kaç yaşındasın kızım?

— On sekizime bastım efendim.

— Oh maşallah, maşallah... İsmin ne?

— Âfet...

— Oh, maşallah, maşalah... Baban, erkek kardeşin filân var mı?

— Hayır... İhtiyar bir teyzemden başka kimsem yok...

— Oh, ne âlâ... Ne âlâ... Maşallah... Şimdi seni dinliyorum kızım... Dağ başındaki bu inzivahane-i takvapenahıma niye geldin?

Genç kız, hafifçe tereddüt etti, kızardı, yutkundu. Sonra titreye titreye, dura dura anlatmaya başladı.

— Şeyh Efendi Hazretleri... Ben teyzeyim. Her taze gibi giyim kuşamda, gezmede, yürümede gözüm var... Bu benim hakkım değil mi? Zannederim pek çirkin değilim...

Şeyh gülümseyerek başını saladı:

— Ne demezsin kızım... Şu yamaçlardaki bahar-ı taravetnisâr gibi...

— Gel gör ki ailemin hali, vakti müsait değil... Geçen sene bir jarse çarşaf için iki gün ağladım. Yine de yaptıramadım.

— Vah, vah kızım... İnsan, senin gibi kıza ne yapmaz?

— Ama teyzemin de hakkı yok değil... Ne yapsın, parası yok... On sekiz yaşıma geldim, kulağıma şöyle adamakıllı bir yalancı küpe bile takamadım. Bana yazık değil mi, Şeyh Efendi?

Âfet'in açık lâcivert gözleri koyulaşıyor, uzun kirpiklerinde yaşlar birikiyordu:

— Dün şu uzakta görünen bahçeli köşke misafir geldim. Orada teyzemin ahbaplarından biri oturur Şimendiferde bir taze hanımefendiye tesadüf etmiştim. ama görseniz ne güzel, ne kibar, ne şık bir hanımefendi... Bir mantosu vardı ki bittim. Ya hele o parmağındaki pırlanta yüzükler... İstasyonlardan birinde vagonun penceresine birkaç kibar bey şampanya getirmeye koştu. Görseniz ne kadar da serbest konuşuyor. Altın sigara ağızlığını altın dişlerinin arasına sıkıştırıyor, sol yanağını çukurlaştırarak öyle tatlı gülümsüyor, öyle güzel şeyler söylüyor ki... Tren kalktıktan sonra benimle konuşmaya başladı. O kibarlığa, o güzelliğe göre pek de gönülsüz, kibirsiz şey. Bana âdeta arkadaş muamelesi ediyordu. Kim olduğumu, nereye gittiğimi sordu, sonra yanağımı okşadı: «Aman, ne inci gibi şey!» dedi. O vakit bana da cesaret geldi. Dertlerimi döktüm. Hatta bir parça da ağladım. Vuslat Hanım, gülerek dedi ki...

— O kadının ismi Vuslat Hanım mı kızım?

— Evet...

— Çenesinin şurasında beni de var mı?

— Evet, ama siz nasıl biliyorsunuz?

Şeyh efendi, gittikçe baygınlaşan gözlerinde esrarlı bir tebessümle:

— Bize malûm olmayan yoktur kızım, dedi.

Bu söz, bir dereceye kadar doğruydu. Şeyh Nihanî'nin bu dağ başındaki «inzivagâh-ı takvapenah»ı, bir du-

var köşesine ağ kurup evini bekleyen örümceğin karargâhına nice saf kızlar; Vuslat gibi şeyhin mavi, ruhanî gözlerine benzerdi. Âfet gibi hulûs'ı niyetle murat istemeye gelen de, baş döndürücü miskler, uyuşturucu yağlarla taranmış sakalında çeşni değiştirmek merakına düşen nice kokotlar bu ağa düşmüştü.

Hele çocuksuz kadınlara şeyhin mübarek nefesi iksir gibi tesir ederdi.

Âfet, sözüne devam etti:

— Bu hanımefendinin sözlerinden cesaret aldım. «Nasıl oluyor da bazı kadınlar güzel elbiseler giyiyorlar, inciye, elmasa garkoluyorlar?» dedi.

Vuslat Hanım, kahkalarla gülmeye başladı: «Onun muhtelif yolları var, dedi. Meselâ şu dergâh (parmağıyle burasını gösteriyordu.) Ben de arkadaşlarım da ilk feyzi oradan aldık, istersen sen de git... Şeyh Efendi mübarek adamdır. O büyük sırra seni de erdirir.» dedi. Dün gece misafirlikte kaldım. Bugün: «Eve dönüyo rum», diye erkenden çıktım, buraya geldim. Kuzum Efendiciğim... verin... Ne olur?

Şeyh Nihanî, mavi gözlerinin içinde kıvılcımlar yanıp sönerek Âfet'i dinliyordu. Müşfik bir tavırla başını sallayarak:

— Peki kızım, dedi, hiç olmazsa beş, on gün bu dergâha devam etmek lâzım gelir.

— Teyzemden izin alayım...

— Sakın ha, keramet bozulur...

— Fakat, haber vermeden beş, on gün nasıl kalırım?

— Orası da doğru... Yarına kadar kalabilir misin?

— Evet... Teyzeme bu gece de misafirlikteyim derim.

— O halde bu da kâfi kızım... O hanımlar gibi sen de zengin olmak sırrına erersin... Yalnız bana her noktada itaat etmeli...

* * *

— Haydi tontonum... Tren vakti yaklaştı... Sen git ben de ibadetimle meşgul olayım.

Âfet, dalgın bir tereddütle Şeyh Efendinin yüzüne bakıyordu:

— Peki efendim ama, vaadinizi yerine getireceksiniz. Ben, sizin irşadınızla bir büyük sırra erecektim... Her dediğinizi harfi harfine yaptım... Halbuki bir şey öğrenemedim.

Şeyh Efendi, mavi gözlerini semaya kaldırdı:

— Ah, gafil çocuk, dedi, sayemde ermediğin sır kaldı mı? Daha ne fedakârlık edeyim?.. Bu gece öğrettiklerimi iyi tatbik et; sen de o Vuslat Hanımlar filân gibi zengin ol!..

———o———

YANAKLARIN TAKSİMİ

Halit Bey — (Kırk beş yaşlarında zengin bir tüccar... Odanın bir köşesinde mürekkeple bebeğinin potinlerini boyayan oğluna) Yanıma gel Cevat... Bak sana ne vereceğim?

Cevat — (Beş yaşında kıvırcık sarı saçlı bir afacan) Ne vereceksin?

Halit Bey — (Elindeki çikolatayı saklıyarak) Bakalım artık bahtına ne çıkar?.. Lâkin bedava olmaz... Sen de bana bir öpücük vermelisin...

Cevat — Peki, öp bakalım...

(Babasının dizine sıçrayarak yanağını uzatır.)

Ferhunde Hanım — (Halit Beyin karısı... Otuz yaşlarında. Elinden dikişini atarak titiz bir tavırla) Bey, sana bin defa tembih ediyorum, şu çocuğu öpme diye!..

Halit Bey — (Gülerek) Korkma bitmez. Sana da kalır...

Ferhunde — Bey, rica ederim münasebetsizliği bırak!.

Halit Bey — Münasebetsizliği sen ediyorsun... Çocuğu öpersem sana ne?

Ferhunde — Bana ne olur mu?.. Evvelâ şımartıyorsun... Sonra çocuğun yanaklarını solduracaksın... Çocuk yanağı sigara kokacak da rahat rahat öpmeyeceğim sonra. Cevat'ın yanakları leş gibi sigara kokuyor...

Halit Bey — Şimdi hikmetini anladım... Çocuğun yanağı sigara kokacak da rahat rahat öpemiyeceğim diye

böyle söylüyorsun. Hanım, sana kati bir cevap vereyim mi? Ben, tam kırk yaşında çocuk babası oldum. Evlâdımı doya doya sevmek isterim...

Ferhunde — Sen çocuğunu seveceksin diye ben de sigara kokulu yanak öpemem...

Halil Bey — O halde bir çare var... Çocuğun yanaklarını taksim ederiz... Sağ yanak benim olur; sol yanak senin...

Ferhunde — Peki, razıyım... Fakat benim hakkıma tecavüz etmeyeceğine söz vereceksin... Cevat, çocugum... Bu yanak, bundan sonra benim... Sakın onu kimseye öptürme emi?

Halit Bey — Bu yanak da benim... Kimseye öptürdüğünü işitirsem vay haline... Bir daha ne şeker var, ne çikolata...

Ferhunde — Bakayım belledin mi Cevat? Hangisi benim yanağım?

Cevat — (Parmağıyle sol yanağını göstererek) İşte bu...

Halit Bey — Ya benim ki?

Cevat — (Sağ yanağını işaretle) Artık öğrendim: Bu...(Söylene söylene, ezberliye ezberliye bebeklerinin yanına döner.) Bu yanak beybabanın yanağı... Bu yanak annemin yanağı... Bu, babamın, bu, annemin... Bu, babamın.........

— 2 —

(Akşam yemeğinden sonra mutfakta...)

Cevat — Kuzum aşçıbaşı... Canım aşçıbaşı... Şekerim aşçıbaşı... Bana o hurma tatlısından yine versene... Annem, dokunur diye yedirmedi...

Aşçıbaşı — (Elli yaşlarında şişman bir Bolulu) Ve-

rirlm, ama sen de bana bir öpücük ver...

Cevat — Olmaz, annem darılır...

Aşçıbaşı — Annen nereden bilecek ki?

Cevat — Beybabam bir daha çikolata almaz...

Aşçıbaşı — (Gülerek çocuğu yakalar) Sen vermezsin ben de zorla alamam mı sanki... (Cevat'ı bağırta bağırta sol yanağından öper.)

— 3 —

(Salon Halit Beyin misafirleri doludur... İhtiyar komşular, zâbitler, hocalar... Mahalle imamı, mahalleye ait bir dedikoduyu balandıra ballandıra anlatırken, Cevat ağlayarak, bağırarak içeri girer.)

Halit Bey — Ne oldu Cevat?..

Cevat — ......

Mahalle imamı — Ne derdin var, küçük bey? Söyle.

Cevat — (Ağlayarak) Beybaba, şu aşçıbaşına bir şey söyle... Demin mutfakta annemin yanağını öptü...

———o———

GECE ZİYARETÇİLERİ

Rakım Efendi: Altmış yaşlarında - Defterhane mütekaitlerinden.

Resmiye Hanım: Elli beş yaşında - Kızkardeşi.

(Rakım Efendi yatsı namazını kılarken kapı acele acele çalınmış, Resmiye Hanım telâşlı bir hal ile içeri girmiştir. Yorgunluk ve heyecandan tıkanacak gibidir. Şişman vücudu kan-tere batmıştır.)

Resmiye — (Selâm veren kardeşini kolundan yakalayarak) Aman ağabey... Ayaklarını öpeyim... Namazını sonraya bırak... Beni dinle...

Rakım — Hayrola! Ne oldun?

Resmiye — Sorma ağabey, yüreğime iniyor. Sen de ben de ne talihsiz insanlarmışız!

Rakım — (Yavaş yavaş telaşlanmaya başlayarak) Ne oluyoruz? Çabuk söyle!

Resmiye — (Ağlayarak) Allah bu günleri göstereceğine senin de, benim de canımızı almalıydı.

Rakım — Kadın, beni meraktan çatlatacak mısın?

Resmiye — Allah, mübarek geceler hürmetine ikisinin de canını alsın!

Rakım — Kimlerin?

Resmiye — Kimlerin olacak... Kızlarımız olacak aşiftelerin... Ailemizin namusunu bir paralık ettiler.

Rakım — Kızlarımız mı?

Resmiye — Öyle ya...

Rakım — Aman Resmiye... Ne söylüyorsun? Yüreğime inecek. Ne yapmışlar?

Resmiye — Ne yapacaklar... Dostları varmış!

Rakım — Etme Allahaşkına... Benim Muazzez daha on altı yaşında... Senin Lamia on yedi... Hem bizim çocuklarımız gözü kapalı, masum çocuklar...

Resmiye — Ben de öyle sanırdım... A, ne uyur yılanmış onlar... Deminden kulağımla işittim.

Rakım — Kendilerinden mi?

Resmiye — Evet... Biliyorsun ya, bu gece senin Muazzez bizde misafir... Biraz evvel balkonda gizli gizli bir şey konuşuyorlardı. İki kız bir araya gelip konuşmaya başladı mı ben doğrusu şüphelenirim... Usulcacık pencerenin yanına gittim. Dinlemeye başladım. Aman, neler ağabey! Nasıl oracıkta yıkılıp kalmadığına şaşıyorum.

Rakım — Demek sevgilileri varmış ha?

Resmiye — Benim Lamia evvelce birisini seviyormuş... İsmini telâşla unuttum... Sonra bunu sevmeye başlamış...

Rakım — Bu yaşta iki sevgili ha?.. Ah, melûn kız!..

Resmiye — Kızım onu deli gibi seviyormuş... Geceleri herkes yattıktan sonra odasında yalnız kalıyorlarmış...

Rakım — İşte bu fena Resmiye... Demek, odasına da girmiş ha... Vah, zavallı kardeşim!..

Resmiye — Acele etme... Bu felâket sadece benim başıma gelmedi; seninki de öyle. O da her gece saatlerce âşığıyle yalnız kalıyormuş ..

Rakım — (Gözleri evlerinden oynayarak) Bu çapkınlar evimize nasıl giriyorlarmış?

Resmiye — Hırsızla zamparaya kapı, kilit olur mu? Anlaşılan benim Lamia'nınki sokaktan bahçeye, bahçeden balkona atlıyor... Senin Muazzez de belki arka kapıdan alıyor.

Rakım — Mutlaka öyledir... Dediğin gibi, Allah bize bu günleri göstereceğine canımızı almalıydı!..

Resmiye — Sen, çocuk gibi ağlamaya başladın. Erkeksin, metin ol... Sen, böyle yaparsan ben ne yapayım? Bir çare düşünelim...

Rakım — Düşünülecek çare kaldı mı? İş, bu kerteye geldikten sonra ne yapsak beyhude...

Resmiye — Yezit aşifteler neler söylüyorlar? Akıl da tutamam ki... Hasılı, bu çapkınlar için yanıp tutuşuyorlar.

Rakım — Nasıl adamlar acaba?

Resmiye — Benim Lamia'nınki eskiden evli imiş... Karısı Beyrut'ta ölmüş... Aşifteler neler de biliyorlar. Lamia, Muazzez'e diyor ki: «Seninki pek öyle sevmekten anlamıyor... Benimki bilâkis pek sevdalı adam; bir türlü ona doyamıyorum.»

Rakım — Vay, yüzsüz aşifte vay!

Resmiye — Ağabey... Sen erkeksin... Buna bir çare bul!..

Rakım — (Derin derin düşündükten sonra) Bu çapkınların isimlerini öğrendin mi?

Resmiye — Öğrendim ya... Aklımdan çıkmasın diye yolda ezberleye ezberleye geldim.

Rakım — (Mütecellidane bir tavırla yerinden kalkarak) Peki, Resmiye... Merak etme... Ben yarın vazifemi yaparım... O çapkınların yerlerini tahkik etmek kolay... Yakalarına yapışırım. Namusumuzu temizlemelerini; kızlarımızı nikâhla almalarını söylerim... Olur biter...

Resmiye — Benim Lamia'nın sevdiği Abdülhak Hamit isminde bir gençmiş... Senin Muazzez'inki... Neydi bakayım... Ha, buldum... Fikret Tevfik, yahut Tevfik Fikret...

Rakım — Peki, ben yarın ikisini de görmeye giderim.

Resmiye — Evet ama başka bir şey var... Senin Muazzez'in sevdiği Tevfik Fikret sağ değilmiş... Vefat etmiş...

Rakım — (Yumruklarını başına vurarak feryat eder) Eyvah!.. Öylesine bittik... Namusumuz mahvoldu!.. Hiç olmazsa ölmeden bir nikâh kıydıraydık!..

SU ÇEKME, BULAŞIK YIKAMA

Ben sakin, yumuşak başlı bir adamım. Fakat ayda, yılda bir hiç olmayacak bir şey için damarım tutar. O vakit aksiliğin envaını icat ederim. Nuh derim, peygamber demem. Tabiî, buhran zamanında pek çok zararlar, fenalıklar da yaparım. Maamafih, bu zararların, fenalıkların yüzde doksan beşi kendi nefsime olur. Nitekim geçen kış karımla aramızda çıkan kavga da böyle bir neticeye erdi.

Geçen kış ters dikilmiş bir düğme için karımla dehşetli bir kavga çıkarmıştım. Maatteessüf Nasibe'nin dili biraz uzuncadır. O söyledi, ben söyledim. Nihayet ağzımdan fena bir söz kaçtı sevgili karıma, «Boş ol... Çık evimden!» diye bağırdım.

Hasibe, ayılıp bayılmadı, ayaklarıma kapanmadı. Bilâkis temkinini bozmadan: «Boşandığına memnun oldum... Fakat evden sen çıkacaksın... Çünkü evin sahibi benim!» dedi. O vakit pılıyı pırtıyı toplayıp çıkmak lâzım geldi.

* * *

Daha köşe başını dönmeden pişman oldum. Hakikaten fena bir harekette bulunmuştum. Karımın iyi-kötü evi ve birkaç parça emlâki vardı. Böyle bir kadından ayrılmak katiyen vicdana ve erkekliğin şanına yakışmazdı. Binaenaleyh sıcağı sıcağına döndüm. Kapıyı çaldım. Fakat Hasibe pencereden seslendi:

— Kimsiniz?.. Ne istiyorsunuz?

— Teessür galiba benim gibi seni de şaşırttı. Sevgili karıcığım... Kocanı tanımadın mı? dedim.

— Hangi kocam? Ben dul bir kadınım... Seni tanımıyorum... Haydi işine!.. dedi. Pencereyi kapadı Yalvardım, ısrar ettim, tehdit ettim... Nafile... Nafile...

Hasibe, beni on beş gün uğraştırdı. Sonra bir gün akrabasından biriyle şöyle bir kâğıt gönderdi:

«Sana tekrar varırım... Fakat bir şartla... Gönderdiğim mukavelenameyi imza etmek şartıyle... Yoksa katiyen beni arama...

Hasibe»

Hayretten gözlerim fırlamış olduğu halde mukavelenameyi okudum: «İşten ziyade eğlence hükmünde olan sokak işlerini erkeğin görüp, ev işlerini kadına bırakması içtimaî bir haksızlıktır. Binaenaleyh sabık zevcemi tekrar taht-ı nikâhına aldığım tarihten itibaren su çekmek, ortalık süpürmek, bulaşık yıkamak işlerini üzerime almayı taahhüt ediyorum... İmza...»

Evvelâ isyan ettim. Fakat sonra şöyle düşündüm: «Kadınlar, hassas mahlûktur... Elbise, şemsiye modelleri şimşek süratiyle dünyanın bir ucundan onlara sirayet ettiği gibi, şimdi de ağır mukavelenameler imza ettirmek modası sirayet etmiş olacak... Ne yapalım? Şimdilik «eyvallah» deriz. İşin nihayetinde elbet bir çare bulur, mukavelenameyi yırtarız. Ve keşideli bir «Ali Murat» imzası attım. İki gün sonra karımla tekrar nikâhımız kıyılıyordu.

İkinci izdivacın balayı katiyen birincisine benzemedi. Mukavelenamenin şartlarını icra etmek bana pek ağır geliyordu. Önümde önlük, elimde su kovası, yahut süpürge ile kendimi gördükçe hem kızıyor, hem de kırk yaşından sonra alâimisema altından geçmiş gibi hanım kız oluşuma gülüyordum.

Aradan bir hafta geçti. Fakat zevcemin hiddeti hâlâ geçmiyordu. «Mukavelenameyi ölünceye kadar tatbik edeceğiz. İşine gelirse!» diyordu. «Karı, ben, bu hal ile bir aydan ziyade dayanamam... Ev işi, sokak işi çok ağır geldi. Gel bu sevdadan vazgeç... Ölürüm de dul kalırsın!» diye yalvarıyordum. Fakat Hasibe, lâf anlar mahlûk değildi. Bahusus bedava bir de uşak, hizmetçi bulmuştu.

Bir gün kuyudan su çekiyordum. Bir kaza oldu. Kovayı bir yere taktım, koptu gitti. Karım, hiddetle üstüme geldi: «Beceriksiz!.. Elinden iş gelmez!.. Bu ne rezalet?!..»

Kollarımı kavuşturdum: «Utanmaz, ben, kırk yıllık uşak mıyım?» dedim. Biraz atıştık. Hasibe, bir çengel getirdi: «Haydi, çıkar!» dedi. Yine o inat damarım tuttu: «Hayır... Mukavelenamede kuyudan kova çıkarmak kaydı yok!» dedim.

Hasibe, bağıra çağıra çengeli aldı, iki buçuk saat uğraştı. Artık kolayını bulmuştum. Her su çekişte kovayı düşürtüyor, Hasibe'yi saatlerce uğraştırıyordum. Nihayet kadıncağızımı mücadeleden usandırdım; bir gün çatkın bir çehre ile: «Kuyudan su çekmek hizmetinden affediyorum.» dedi. Geniş bir nefes aldım. Belânın birini atlatmıştık. Sıra ötekilere gelmişti. Ortalık süpürürken oda eşyalarını fena halde karıştırmaya; tabakları, bardakları, saksıları, aynaları kırmaya başladım. Hasibe, hiddetinden kuduruyor: «Düzelt bunları!» diye haykırıyordu. Fakat ben ciddiyetle başımı sallıyor: «Mukavelenamede böyle bir şart yok... İstersen mahkeme kapısı açık!» diyordum. Nihayet bir gün mukavelenamede ortalık süpürmek kaydını da tayyettik.

Sıra bulaşığa gelmişti. Bir gün bana emirler verdikten sonra süslendi, püslendi, sokağa çıktı. Elinde şemsiyesiyle kırıla kırıla eve dönerken onu müthiş bir

manzara bekliyordu. Ben, sokak kapısı önünde belimde peştemal, başımda takke pencerelerin diplerini taşlarla delerek, tabakları, kâseleri kırarak bulaşık yıkıyordum. Yıkanmış sananların temizliğini hitam etmek vazifesi köpeklere kalmıştı. Başıma bir alay çoluk çocuk yığılmıştı. Külhanbeyler alay ediyorlar sakallı bir bekçi, «Vallahi benim karıdan iyi» diye gülüyor. Bir dilenci Arap karısı: «Bunun kaltak karısının gözü kör olsun!» diye bağırıyordu.

Hasibe, bu hali görünce renkten renge girdi. Az kalsın sokağın ortasına düşüp bayılıyordu. «Bu ne hal Murat?.. Sen utanmıyor musun?» dedi. Hayretle yüzüne baktım: «Ne var? İş görmek ayıp mı? dedim.

— Elbette ayıp!.. Beni rezil ediyorsun!..

— Rezil oluyorsan demek ki o ayıp sana ait...

— Başka yer bulamadın mı?

— Keyfim nerede isterse orada işimi görürüm... Mukavelenamede bulaşık filân yerde yıkanacak, diye bir kayıt var mı? Bak, hazır yeldirmen arkanda... Sağdaki sokağa sap, yürü... Orada köhne bir bina vardır: Sulh mahkemesi...

— Bulaşıkları topla da içeri gir!..

Ellerimi eteğime sildim: «Ben bulaşıkları yıkadım. Vazifemi bitirdim. Taşımak bana ait bir vazife değil!» dedim. İçeri girdim.

Zevcem, mukavelenameyi hiddetinden çırpınıp ağlayarak dişleriyle parçaladı. Artık hürriyetimi yeniden kazanmıştım.

Hasibe, o akşam surat etti. Gece yarısına doğru, bir nöbet daha ağladı. Sonra tatlı sözlerle filân gönlünü aldık, asabını yatıştırdık.

—o—

ŞAPKA DUASI

Nihat: Yedi yaşında bir afacan.

Nadir Efendi: Elli beş yaşında... Sadık adliye memurlarından, kılık kıyafet, kelle kulak yerinde.

Vak'a Üsküdar vapur güvertesinde geçer. Nadir Efendi, Nihat'la beraber kaynanasına bayram tebriğine gidiyor. İkisi de yeni elbiselerini giymişlerdir.

Nihat — Simit isterim, baba!..

Nadir Efendi — Sabahtan beri yediğin bunca müzahrafat üzerine bir de simit yersen, muhakkak ölürsün.

Nihat — Öyle ise gazoz al!

Nadir — O gazozları ilaçla yapıyorlar; olmaz.

Nihat — Ben şimdi ne yapayım? Canım sıkılıyor.

(Nihat bir zaman sızlandıktan sonra güvertenin kenarından denizi seyretmeye başlar. Nadir Efendi, bir eliyle eteğini tutmakta, öteki eliyle birtakım işaretler ederek karşısındaki ahbap ile konuşmaktadır.)

Nadir — Demek zat-ı âlinize Siverek'te bir memuriyet teklif ettiler ha!.. (Çocuğuna) Ulan sarkma... Denize düşeceksin!

Ahmet Efendi — Evet, fakat gitmeyeceğim, İşime gelmiyor. Mahdum bey maşallah altın topu gibi çocuk.

Nadir — Evet, ama yaramaz.

Ahmet — Ne çare, sağ olsun da... Yaramazlık çocukların hakkı... Maşalah ne de gürbüz vücudu var.

(Ahmet efendinin sözleri, karşısında oturan birkaç madamın Nihat'a atfettikleri mütebessim nazarlar Na-

dir Efendinin babalık gururunu okşar. Çocukla bir şaka etmek ister. Kızkulesi'nin önünde dalıp çıkan yosunları seyreden çocuğun başından süratle şapkasını kapar.)

Nihat — (Feryat ile) Ay, şapkam gitti!

Nadir — Denize düştü. Oh olsun. Sana denize sarkma diye tembih ettim. Şimdi yenisini almaya da param yok. Başı açık gez de öğren.

(Nihat, evvelâ sızlanmaya, sonra ağlamaya başlar.)

Nadir — Haydi bakalım, bu seferlik sana bir şapka duası okuyayım, balıklar şapkanı geri göndersinler. Kapa gözünü, aç ellerini!

Nihat — Şapka gelecek mi?

Nadir — Dediğimi yaparsan gelir. Duayı okuyorum.

(Nihat gözlerini kapar, ellerini açar, Nadir Efendi birkaç rabıtasız kelime mırıldanarak şapkayı Nihat'ın başına koyar.)

Nihat — (Gözlerini açıp çıngıraklı bir kahkaha kopararak) Aa... Geldi... Balıklar şapkamı geri verdi. Aferin sana baba.

Ahmet — (Nihat'ın yanağını okşayarak) Haydi bakalım. Artık bir daha denize sarkma!..

Nadir — Siverek'te teklif ettikleri memuriyetin maaşı kaç?

Ahmet — Bırak efendim... Buradakinden dört yüz kuruş eksik...

(Bahis yavaş yavaş kızışır, iki arkadaş yana yakıla memuriyet hayatından şikâyete başlarlar. Vapur, Kızkulesi'nin önüne döner, Üsküdar'a yaklaşır.)

Nihat — (Birdenbire bağırır) Baba... Haydi o duayı yine oku!..

Nadir — (Şaşırarak) Ne duası?... Niçin?

Nihat — Şapka duasını canım...

Nadir — (Gözlerini açarak) Ne şapka duası?

Nihat — Şapkanızı balıklara attım... Duayı oku da geri versinler.

Ahmet — (Yanına bıraktığı fört şapkanın boş kalan yerine dehşetle bakıp haykırarak) Aman Allah... Başıma gelen!...

Bir kahkaha kopar... Nadir ve Ahmet Efendiler davlumbazdan sarkarlar. (Suların köpükleri içinde üç şapka dalgalana dalgalana uzaklaşmaktadır.)

Nihat — (Gözleri kapalı, elleri açık) Haydi baba... Ne bekliyorsun?.. Şapka duasını okusana!..

BİR AİLE MESELESİ

Arkadaşım Hasan Necdet anlattı:

İlk memuriyetim telgraf kâtipliğidir. Mektepten çıktığım sene iş bulamamıştım. «Telgraf kâtipliği feyizli bir meslektir. Bak Talât Paşaya. Talihin varsa sadrazam bile olursun!» diye beni kandırmışlar, dört yüz kuruş aylıkla Edirne kazalarından birine göndermişlerdi. Arkadaşlarım sakin, mütevazi, kendi halinde insanlardı. Müdür de fena adam değildi. Müdür, fazla resmiyetperver, daha doğrusu kibirli bir adamdı, ama her halde iyi geçineceğime emindim.

Yalnız telgrafhanenin tek hademesi Ramazan Ağa sinirlerime dokunuyordu.

Ramazan Ağa, altmış beş yaşında acayip bir ihtiyardı. Kıyafeti gayet süflî idi. Çıplak, kıllı ayaklarında hamam nalınları ile gezerdi. Mavi dokumadan şalvar biçimi pantolonunu çamaşır ipiyle belinden bağlardı. Patlak gözlerinin üstünden sarkan kalın kaşları, hemen bütün yüzünü kaplayan sert, karışık, uzun sakalı olan titiz bir çomar hali verirdi.

Beni en ziyade kızdıran şey bu pis kıyafetli adamın azamet ve edasıydı. Telgrafhanenin asıl amiri sanki oydu. Kimse ile konuşmaz, bir iş havale edildiği zaman türlü aksilikler çıkarır, memurlara âdeta çıkışır; iş görürken daima kendi kendine bir şeyler homurdanırdı. En ziyade tuhafıma giden şey: Arkadaşların gösterdikleri tahammüldü. Her halini hoş görüyorlar, her müna-

sebetsizliğine katlanıyorlardı. Bir gün, kalem odasında yalnızdım. Yavaş yavaş bir türkü mırıldanarak bazı evrakı temize çekiyordum. Bilmem ne iş için odaya giren Ramazan Ağa, birdenbire elini masanın kenarına vurdu. Terbiyesiz bir tavırla:

— Hey efendi... Burası mahalle kahvesi değil; daire... Türkü söylemeden çalış!.. dedi.

Birdenbire kan beynime çıktı. Yerimden nasıl fırladığımı bilmiyordum. Hademe Ağayı gırtlağından yakaladım...

— İhtiyar olmasan seni şimdi pencereden atardım: «Defol!» diye kapıdan dışarı attım. Hareketim o kadar sert ve seri olmuştu ki, Ramazan Ağanın nalınları ayağından fırlamış, bir tanesi köşedeki odun tenekesine girmişti.

İşimi bitirdikten sonra müdürün yanına gitmeye, bu terbiyesiz hademeden şikâyete karar vermiştim. O benden daha evvel davrandı.

Yandaki müdür odasından onun kalın, sert sesi geliyordu. Kulak verdim: «Bu oğlanı katiyen istemem! Hemen azletmeli!» dediğini açıktan açığa işitmeyeyim mi? Hırstan, hiddetten tir tir titreyerek kulağımı yan kapıya verdim. O, sustukça müdür söylüyordu. Fakat o kadar yavaş, o kadar hafif bir sesle ki, ne dediğini bir türlü anlayamadım. Müdürün o her zamanki müteazzım, çatlak sesi âdeta yalvarıyordu. Buna mukabil Ramazan Ağanın sesi perde perde yükseliyordu.

Ramazan Ağanın iyice işitemediğim müstehcen bir küfründen sonra sert bir tokat şaklamasın mı? Arkasından aynı kuvvette bir daha bir daha...

«Müdürün sabrı tükendi. Artık herifi dövüyor!» diyordum. Fakat hayır... Seslerin ahenginden anladım ki dayağı yiyen müdürdü. Artık durulur mu? Birdenbire koridora fırladım, oradan müdürün odasına. Ben kapıyı

açarken birbirlerinden ayrılmışlardı. Ramazan Ağa, hiddetten soluyor, çarpılmış yakasını düzeltiyordu.

Müdür, şaşkın, mahçup bir tavırla: «Bir şey mi var efendim?» dedi. Birdenbire şaşaladım, kekeliyerek: «Hiç. Yalnız, bazı gürültüler işitmiştim de,» dedim.

O, sahte bir hayretle: «Yanlış işitmiş olacaksınız!» dedi. «İhtimal yanımızdaki handa kavga ediyorlar. Rahatsız olmayın!»

Bana, geldiğim gibi çıkıp gitmekten başka iş kalmamıştı.

* * *

Biraz sonra arkadaşlarım geldiği zaman işi olduğu gibi anlattım. Onlar benim gibi hayret etmediler. En ihtiyarı sinsi bir gülüşle şunları söyledi:

— Ramazan Ağa titiz bir adamdır. Arasıra zavallı müdürü dövmeye kalkar... Biz, işitmemezlikten geliriz. Ramazan Ağa, bizim müdür efendinin babasıdır.

MEDENÎ GÜNAHLAR

(Bir kabul salonu... Ev sahibi: Elli beş, altmış yaşlarında gayet alafranga bir işadamı... Misafir: bir hayli, İhtiyar vali mazulü asîl ve halîm sima... Bir zaman şuradan buradan havaî şeyler konuşmuşlardır.)

Misafir — (Gizlemeye çalıştığı hafif bir heyecanla) Sebeb-i tasdikime gelince... Onu herhalde tahkim buyurmuş olacaksınız.

Ev sahibi — (Gözlerini indirerek) Zannediyorum efendimiz...

Misafir — Oğlum Mithat için kerime hanımefendinin dest-i izdivacını ricaya geldiğim vakit bendenize ümidimin fevkinde iltifatlarda bulunmuştunuz...

Ev sahibi — Estağfurullah... Teklif-i âlileri, gerek şahsım, gerek ailem için umulmaz bir şereftir... Bununla müebbeden iftihar edeceğim... Sözlerimin alelâde bir cümleden ibaret olmadığına inanmanızı rica ederim.

Misafir — Teşekkür ederim... Fakat hayretimi de zat-ı âlilerinden saklamaya muvaffak olamayacağım. Arzettiğim gibi bendenize pek hüsn-i kabul gösterdiniz. Yalnız kati cevabınızı vermek için bir hafta sabretmemi emir buyurdunuz... Dün akşam mektubunuzu alınca ne kadar hayret ettiğimizi bilemezsiniz... Nazik, fakat kati bir lisanla bu işten sarf-ı nazar etmek lâzım geldiğini söylüyorsunuz... Birkaç gün içinde sizi kararınızdan

döndürecek ne gibi bir vaka oldu? Hasılı, pek merak içindeydim beyefendi.

Ev sahibi — Arzedeyim efendim... Bir baba, her şeyden evvel çocuğunun saadetini düşünmek mecburiyetindedir, değil mi efendim? İstanbul'un en iyi, temiz ailesine mensup bulunduğunuzu biliyorum. Fakat müstakbel damadımın şahsı hakkında da malûmat almak istedim. En emniyet ettiğim bazı kimseleri buna memur ettim. (Sesini alçaltarak) Netice maatteessüf Mithat Bey oğlunuzun aleyhine çıktı.

Misafir — (En nazik yerinden yaralanmış gibi doğrulur... Hırçın bir infial) Fakat beyefendi... Size yemin ederim ki, Mithat, ahlâk itibarıyle bulunmaz bir cevherdir... O ruhta beş genç daha bulunsa bu memlekette...

Ev sahibi — (Sözünü keserek) Taş üstünde taş kalmazdı...

Misafir — (İyiden iyiye kızmış) Onun aleyhinde her kim ne söylemişse yalan söylemiş!...

Ev sahibi — Yanlış anlamayınız... Kimse Mithat Bey için fena bir genç demedi... Fakat ben, onda asrî ve medenî bir gence ait evsafı bulamadım... Meselâ, kendisine geçenlerde pek mühim bir memuriyet teklif etmişler; kabul etmemiş...

Misafir — (Muzafferane gülerek) Bunu size söyleyenden Allah razı olsun. Evet, oğlum bu yüksek memuriyeti reddetmek kahramanlığını gösterdi. Çünkü, en aziz bir arkadaşının ekmeğini elinden almış olacaktı... İstanbul'da bu fedakârlığı gösterecek bir tek genç gösterebilir misiniz bana?

Ev sahibi — (Gülerek) Hakkınızı teslim ederim. Fakat bir şartla... Bu harekete fedakârlık dememek şartıyle... Böyle harekete verilecek isimlerin en hafifi — samimiyetime gücenmeyiniz — sadedillilliktir... Aile reisi

olmak isteyen bir genç için bundan muzır ve manasız bir zihniyet tasavvur edemem. Fakat, maatteessüf, oğlunuzun buna mümasil birçok kusurları var... Meselâ üç ay evvel bir gece birkaç külhanbeyi sokakta bir yalnız kadın çevirmişler... Mithat Bey oğlumuz elinde bir bastondan başka silâhı olmadığı halde aralarına atılmış...

Misafir — (Heyecanla) Ah, benim kahraman evlâdım... Tabiî bu hareketini takdir ettiniz.

Ev sahibi — Ona ne şüphe... Takdir ettim, fakat doğru bulmadım... Hem de sokak ortasında gece vakti âdi külhanbeylerle boğuşmak asil bir gence yaraşır mıydı...

Misafir — Fakat, oğlum hayatını tehlikeye koydu...

Ev sahibi — (Omuzlarını silkerek) İspanya'daki boğa pehlivanlarından daha maksatsız bir surette... Onlar hiç olmazsa birkaç bin kişinin alkışını topluyorlar... Sonra da geçinmeleri bu yüzden... Böyle gözünü çöpten, budaktan sakınmayan bir adam nasıl aile babası olur?.. Geçenlerde bir vak'a daha olmuş Mithat Bey, bir misafirlikte mühim bir adamın yalanını yüzüne vurmuş... Doğrusu, bu da oğlunuza yakışır bir hareket değil... Çok kaba...

Misafir — Oğlum hiç yalan söylemediği için kızmış olmalı...

Ev sahibi — Vaktiyle bir hastalık filan geçirmiş miydi?

Misafir — Ne münasebet?

Ev sahibi — Sanki acaba kuvve-i muhayyilesinde bir zayıf filan mı var diye merak ettim de... Zavallı genç. kim bilir başı sıkıldıkça ne kadar sıkıntı çeker... Bir insanın yalan söylemeden nasıl yaşayabileceğine hayret ederim... Mithat Bey kaç yaşında efendim?

Misafir — Yirmi yediyi bitirdi...

Ev sahibi — Kibar hayatımızın bütün safhalarını yakından tanıyan bir zata sordum. Mahdum beyin bir macerasını ne görmüş, ne işitmiş...

Misafir — Ben size söylemedim mi evlâdım mücessem-i namustur diye...

Ev sahibi — Vicdanınıza müracaat ediyorum beyefendi... Maşallah otuzuna yakın bir gencin hiç haşarılık etmemesini neye hamledersiniz? Ya beceriksizliğine, ya hissizliğine, değil mi? Öyle ya, ya o kadınlardan kaçmış, ya kadınlar ondan kaçmış. Eğer kadınlar ondan kaçmışsa çok fena... Bir ay, bir hafta, hatta bir gece, birkaç saat için bir kadın kalbi çelmeye muvaffak olamayan bir genç, benim kızımın kalbini müebbeden nasıl muhafaza eder, evlâdımı göz göre göre ateşe at-
nasıl muhafaza eder, evlâdımı göz göre göre ateşe at-
mış olmaz mıyım? Şayet de o kadınlardan kaçmışsa bu, daha fena alâmet... Kızım onun için yanıp tutuşsun, o, bir kaya gibi hissiz kalsın... Vicdan razı olur mu buna?

Misafir — (İyiden iyiye şaşalamış) — Fakat billahi oğlum sevimsiz bir erkek değil, bir kadın biliyorum aylarca oğlumun peşini bırakmadı, fakat bu bildik karısıydı. Mithat elini sıktığı bir adama ihanet edemezdi.

Ev sahibi — Ne âlâ, ne âlâ.. Hepsi kendi ağzınızla söylüyorsunuz... Evlâdına karşı kalpsizce bir nezaketsizlik... Saniyen o ahbaba hakaret... Şimdi Mithat Beyin bu aile ile münasebeti ne merkezde?

Misafir — Tabiî, kat-ı alâka etti...

Ev sahibi — (Derin bir itminan ile başını sallayarak) Öyle olacağı belli... Kızımı Mithat Bey ile evlendirirsem üç ay içinde bütün ahbaplarımızı kaybedeceğimiz muhakkak... Artık salonlarımızda cinler top oynasın... Bari, bütün bu medenî ve asrî noksanlara mukabil sıhhati yerinde olsa... Halbuki zavallıcık hastaymış da...

Misafir — Ne diyorsunuz beyefendi... Mithat'ın vücudu çelik gibidir...

Ev sahibi — Siz öyle zannediyorsunuz; fakat herhalde bir gizli hastalığı bulunduğunu zannediyorum...

Misafir — Bunu nereden anladınız?

Ev sahibi — Tahkikat neticesinde efendim... Mithat Bey, ağzına bir damla müskirat koymuyormuş... Emzikten kesilen çocukların rakıya, şaraba başladıkları bir zamanda yirmi sekiz yaşında bir gencin işret etmemesi neye atfedilir? Tabiî hasta olmasına...

Misafir — (Mahzun mahzun gülümseyerek) 'Olabilir efendim... Beyhude yere sizi rahatsız ettim ...Hakikaten biz, iki ayrı asrın adamlarıyız... Allahaısmarladık...

BİR İSTİFA

(Vak'a bir mektepte cereyan eder. Henüz askerden terhis edilmiş bir öğretmenin ilk dersi.)

Öğretmen — (Sözüne devam ederek) Deminden beri verdiğim izahatı şu noktada hulasa edebiliriz:

İyi yazmak için en mühim şart: Mevzuunu iyi düşünmek, iyi anlayıp duymaktır... Gelecek ders için size mevzu veriyorum... Serlevha «En Mesut Günüm» olacak... Tabiî birçok mesut günleriniz olmuştur. Bunlardan birisini intihap edip yazarsınız.

Öğrencilerden biri — Efendim, hayalî bir saadet yazsak olur mu?

Öğretmen — Ne lüzum var oğlum? Yaşanılmış, hissedilmiş birçok şeyler dururken niye hayali yormalı?.. Hem hayalî bir vaka görülmüş, duyulmuş bir vaka kadar samimî olamaz. Dersin bitmesine biraz vakit var... Mevzuu nasıl tertip ve tevsi etmek lâzım geldiğini birkaç misal ile görelim... Siz kalkınız efendim... Üçüncü sıranın sonundaki efendi (Uçuk benizli, zayıf bir öğrenci ayağa kalkar) En bahtiyar gününüzü bildiğiniz gibi anlatın...

Öğrenci — (Biraz düşündükten sonra müteredditane) Birçok defalar oldum öğretmenim... Fakat en bahtiyar günüm (Sesi hafifçe titreyip alçalarak): Babamı hapse götürdükleri gün oldu.

Öğretmen — (Mütehayyir) Suali galiba yanlış anladınız... En bedbaht gününüzü sormadım.

Öğrenci — (Mahcubane gözlerini indirerek) Samimî olunuz dediniz de...

Öğretmen — Peki, peki... Devam et çocuğum.

Öğrenci — Babam fakir bir arabacı... Sert, ama pek sert bir adam, efendim... Fazla olarak da çok içer... Aldığını bulduğunu meyhaneye götürür... Gece yarısı gelir... Gündüz kime kızmışsa gece onun hıncını annemden çıkarır, benden çıkarır. Dört yaşında bir kız kardeşim var... Gece oldu mu yatağını yükün içine sürükler... Tıpkı kedi yavruları gibi, efendim... Onlar da bizi kimse çiğnemesin diye köşelere saklanırlar ya... Babam, bir gün arkadaşının başını yarmış... On gün hapsettiler... Ekmeğimiz yoktu efendim ama, gönlümüz rahattı... Güzel güzel oturuyorduk... Arasıra komşuya misafirliğe gidiyorduk... Kardeşim artık annemin koynunda uyumaktan korkmuyordu. Geceleri yüreğimiz titreyerek kapıların vurulduğunu beklemiyorduk. Hülasa, bu on gün içinde çok mesut olduk öğretmenim...

Öğretmen — (Kaşları çatılmış) Oturunuz oğlum... Galiba sınıfın en dertlisine tesadüf ettim... Siz söyleyiniz küçük efendi.

Sarışın bir çocuk — Efendim, ben Gureba Hastanesinde yattığım günü yazacağım.

Öğretmen — Amma yaptınız ha! Daha iyi gününüz yok mu?

Öğrenci — Olmaz mı efendim. Daha ne iyi günler gördüm... Ama bu başka... Ben küçükken fıtık oldum efendim... Komşumuz doktor bey, bana hastanede ameliyat yaptırdı. Ameliyat bana çok güç geldi, efendim... Aman, ne kadar acıyor. İlk günlerde insan acıdan ölmek istiyor... Ama sonu öyle rahat ki efendim... Beyaz yatak, beyaz entari... Temiz temiz hastabakıcı hanım-

lar insana çorba, et, süt her şey getiriyorlar. Bana orada yatak arkadaşım kestane şekerlemeleri bile verdi. Başka bir yerde bu kadar mesut olduğumu hatırlayamıyorum.

Öğretmen — (Hafifçe sararmış) Sen de otur evlâdım. Siz anlatınız gözlüklü efendi.

(Mahçup ve yorgun çehreli, kasirülbasar sarış..ı bir çocuk ayağa kalkar):

— Benim en güzel günümle en fena günüm bir arada geldi öğretmenim. Babam, Anadolu'da askerdi. Yıllarca ondan para, mektup değil, hatta sağ haberini bile alamadık. Elimizdeki beş on para bitmiş bütün eşyamız satılmıştı. Vaktiyle iyi gün gördüğümüz için kimseye derdimizi söylemiyorduk. Nihayet üç gün bir kuru ekmek parçasıyle yaşadık. Dördüncü gün açlıktan yüreğim ezilmiş, gözlerim kararmış olduğu halde eve dönmüştüm. Annemi hasta buldum. Başına bir çatkı çatmıştı. Gözleri ağlamaktan şişmişti. «Babandan para geldi çocuğum. Sana yemek hazırladım,» dedi. Önüme sıcak bir çorba koydu. «Babam nasılmış?» diye sormaya cesaret edemiyor, aç bir kurt gibi çorbayı içiyordum. Bir aralık gözüm hücrede babamın kılıcına, saatine yüzüğüne ilişti. O vakit, annemin niçin ağladığını anladım. Ben de ağlamak istiyordum. Fakat o kadar aç tım ki... Arkamı anneme çevirdim, gözlerimi sıkarak yemeğini yemeğe devam ettim. Üç gün aç kaldıktan sonra sıcak bir yemek yediğim saatte ömrümün en mesut zamanı diyecektim, ama çorbama gözyaşlarımın acılığı karıştı.

Öğretmen — Yetişir çocuğum... Oturunuz... (Bir başkasına) Siz de söyleyin çocuğum.

Kibar kıyafetli bir çocuk — Benim en iyi günüm, annemin babamdan ayrıldığı gün oldu. Ama geçimsizlikten değil öğretmenim... O kadar iyi geçinirlerdi ki...

Sadece beybabamı işinden çıkarmışlardı. O vakit zaten aylıklar da çıkmıyordu ya... Beybabam bir çare düşündü, anneme: «Seni bari terkedeyim de paşa babandan maaş bağlasınlar!» dedi.

Öğretmen — (Elleri cebinde, gözleri dalgın, sınıfın içinde boydan boya gezinerek) Kâfi... (Bir sükût)

Öğrencilerden biri arsız arsız gülerek — Efendim, bakın Vehbi Efendi ne diyor? «Ben büyükannemin öldüğü geceyi yazacağım» diyor... «Büyükannemin çekmecesinde kavurma vardı. Onları mideye indirdim. Sonra, onun boş yatağında rahat yattım!» diyor. Adam büyükannesinin öldüğüne sevinir mi?

Öğretmen — (Asabî bir hiddetle) İzin almadan söz söylemeyiniz. Eğer bir daha... (Teneffüs zilinin çınlaması öğretmenin sözünü keser.)

Öğrencilerden biri — Efendim, görev kaç sayfa dolsun?

Öğretmen — (Selâm vermeden dalgın dalgın kapıdan çıkarken) Kaç sayfa olursa olsun...

* * *

(Birkaç dakika sonra müdür odasında)

Müdür — (Öğretmenin uzattığı kâğıdı alarak) Nedir efendim?

Öğretmen — İstifam.

Müdür — (Şaşırmış) Ne söylüyorsunuz? Sebep?..

Öğretmen — Öğretmenliği bırakıyorum. Jandarmada bir hizmete talip olacağım.

Müdür — Ne söylüyorsunuz azizim? Buna sebep?

Öğretmen — Biraz daha silâh taşımaya, kan görmeye ihtiyacım var. Öğretmenlik için lâzım gelen metaneti ve kalp katılığını belki bu sayede kazanırım.

NELER GÖRECEĞİZ?

«Bu sene Üniversiteye giren hanımlar bilhassa Hukuk kısmına rağbet göstermişlerdir.»

Gazeteler

«Vaka beş sene sonra bir mahkemede geçer.»

Müddeiumumî — (Devam ederek) Faik Beyin kayınvalidesi Âdile Hanımı darbettiği, iki dişini kırıp bir tutam saçını yolduğu, gerek şahitlerin ifadesi, gerek müttehemin bizzat vukubulan itirafıyle sabit olmuştur. Ceza kanununun (999) uncu maddesi mucibince tecziyesini talep ederim.

Müddeaaleyh Vekilesi Şehper Hanım — (Birdenbire parlayarak) Hiç de değil efendim... Siz, onu affedersiniz. Müvekkilim Faik Bey öyle bir adam değildir. Siz onu tanımadan söz söylüyorsunuz. Ayıp değil mi? Faik Bey, öyle terbiyeli adam ki, lâkırdı söylerken ağzından bal akıyor... «Bendeniz»siz konuşmuyor, hem ben, onun kadar malûmatlı adam görmedim. Tasavvur edin beyefendi... Son yirmi senelik moda hareketlerini bir kadından güzel takip etmiş... Hele kumaş renklerinin nüansları hakkında öyle bir anlayışı var ki...

Hâkim — (Sözünü keserek) Maamafih, bütün bu meziyetler onu zavallı Âdile Hanıma sırık hamalları gibi dayak atmaktan, kadıncağızın dişlerini kırıp, saçlarını yolmaktan menetmemiştir.

Şehper — (Hiddetten kıpkırmızı) Pekâlâ etmiş!.. Dövmüş işte... Hem de öyle hiddetle değil, tasarlamış da inadına öyle dövmüş... Daha diyeceğiniz var mı?

Faik Bey — (Bağırarak) Aman Avukat Hanım, beni daha berbat bir mevkie koyuyorsunuz. Ayaklarınızı öpeyim!

Şehper — (Devam ederek) Öldürmediğine şükredin... Hem kuzum Hâkim Bey siz, kaynanaların ne akrep mahlûklar olduklarını bilmiyor musunuz? Siz bilmiyorsanız Müddeiumumî Beye sorun... Onun bir kaynanası vardır ki maazallah... Siz onun mahkemede böyle kurulup oturduğuna bakmayın... Bir de evdeki halini görseniz... Kaynanası ona ortalık mı süpürtmez, çamaşır mı yıkatmaz, beline peştemalı sarıp patlıcan mı kızarttırmaz?

Müddeiumumi — (Bağırarak) Hâkim Efendi... Hususiyet-i ahvalime tecavüz ediliyor...

Hâkim — Avukat Hanım, bu suretle söze devamdan sizi menederim.

Şehper (Sinirleri boşanmış) Söyleyeceğim işte!.. Söyleyeceğim!.. Ne yapacaksınız?..

Avukatlar ve sair mahkeme erkânı — Hanımefendi, susun!..

Şehper — Hepiniz birden üstüme düşmeyin... Şimdi şırak diye düşer bayılırım... Bu erkekler, ne tuhaf insanlar canım... Kilit gibi birbirlerini tutuyorlar.

(Salonda bir karışıklık... Şehper Hanıma su içirirler, kolonya koklatırlar... Bir aralık dışarı çıkarak gözlerinin sürmesini dudaklarının karmenini tazeledikten sonra tekrar gelir. Mahkeme devam eder.)

Hâkim — Avukat Hanım, müvekkilinizin müdafaası için ilâve edilecek bir şeyiniz var mı?

Şehper — Var efendim. Kaynana hanımın iki dişinin kırıldığı, bir tutam saçının koptuğunu söylüyorsu-

nuz... Dişlerin de, saçların da takma olmadığını ispat edebilir misiniz? Öyle cadıların seksen türlü hilesi vardır.

Hâkim — Avukat Hanım, susunuz!..

Şehper — Hâkim Efendi, ayaklarınızı öpeyim... Sizde de «sus» hastalığı mı var? Nedir, bilmiyorum ki... Benim gibi sinirli kadını çatlatmaya mı azmettiniz nedir?

Hâkim — Başka bir söyleyeceğiniz var mı?

Faik Bey — (Şehper Hanıma) Biraz yakın teşrif eder misiniz? (Kulağına bir şeyler anlatmaya başlar. Şehper Hanım, birdenbire kızarak çekilir, kaşlarını çatar.)

Hâkim — Mühim bir şey mi söylüyor?

Şehper — Evet, ama erkekçe şeyler... Kadın ağzına yaraşmaz.

Hâkim — Burada kadın-erkek yoktur; yalnız hak ve hakikat vardır. Söyleyiniz.

(Dinleyici locasındaki bıçkınlar açık bir hikâye dinleyeceklerini tahmin edip el çırparak) Bravo Hâkim Efendi!.. Bravo!.. Bravo!..

Şehper — Söyleyemem, utanırım.

Hâkim — Mecbursunuz, vazifeniz.

Şehper — Hâkim Efendi, siz ayıp nedir bilmez misiniz? Ayıp şeyler diyorum.

Faik — Efendim, izam ettikleri kadar ayıp bir şey değil... Bendeniz söyleyeyim. Efendim, kayınvaldem bize her türlü müşkülâtı çıkardığı gibi, harim-i hususiyet ve zevciyetimize de riayet etmezdi. Meselâ: «Ben de sizin odanızda yatacağım!» diye tutturardu. Kapılardan bizi gözetlerdi.

Şehper — Hâkim Efendi, sizde insaf olsa vallahi bu cadıyı astırırsınız.

Âdile Hanımın Avukatı — Efendim, benim de ma-

ruzatım var. Vaka, katiyen Faik Beyin ve Avukatı Hanımın anlattıkları şekilde cereyan etmemiştir. Evde Katina isminde bir Rum hizmetçi vardır. Âdile Hanım, Bey ile Katina arasında bir şeyler geçtiğini hissetmiş, onları gizli gizli takip etmeye başlamış. Meselâ, zevç ve zevceye ait odanın anahtar deliğinden bakması damadının nerede bulunduğunu anlamak istemesinden neşet ediyormuş. Vaka gecesi Faik Bey; zevcesini uyuttuktan sonra terliklerini eline almış; ayaklarının ucuna basa basa Katina'nın odasına gitmiş. Bunu hisseden kaynana hanım, ikisini bir arada yakalamış. Damadına bazı haklı hitaplarda bulunmak istemiş. O vakit Faik Bey tehevvür etmiş ve tafsilâtı zabıt varakalarında mukayyet bulunduğu veçhile biçare Âdil Hanımı darbetmiş.

Hâkim — (Şehper'e) Avukat Hanım, bir diyeceğiniz kalıyor mu?

Şehper — (Müteheyyiç) Bir dakika müsaade buyurunuz, müvekkilimle konuşayım!

(Faik Beye yavaşça) Avukatın söyledikleri doğru mu?

Faik — (Yavaşça) Maatteessüf doğru... Katina ile aramda gizli bir münasebet vardı; fakat bu cihetin mahkemece sübut bulmasına imkân yoktur. Ben inkâr ettim. Katina da tabiî yok. Binaenaleyh bu iddia, kaynanamın kavl-i mücerredinden ibaret kalacağı için mahkemece hiç bir kıymeti yoktur. Siz başka türlü söylersiniz. Benim gece yarısı sancılandığımdan, tuğla ısıttırmak için hizmetçiyi uyandırmaya gittiğimi iddia edersiniz.

Şehper — (Yüksek sesle) Yazıklar olsun size!.. Ben de sizi bir adam zannetmiştim!

Faik — Aman yavaş. Beni mahvedeceksiniz.

Şehper — (Bağırarak) Bir de beni yalan söylemeye. hıyanetinize şerik olmaya teşvik ediyorsunuz ha?!..

Hâkim Efendi, bu adam, cürmünü itiraf etti. Nur gibi karısının üstüne o kokulu Rum hizmetçiyi seviyormuş... Geceleri gizli gizli odasına gidiyormuş... Meğer Âdile Hanımın hakkı varmış... Hem zavallı tazenin üstüne yağlı bulaşıkçı karıları sev, terliklerini eline alıp hizmetçi karının odasına git, hem de: «Ne yapıyorsun, günah değil mi?» diye darılan kaynanaya el kaldırır... Hâkim Efendi, ben müdafaama pişman oldum.... Bu alçak adamı hapse sokmak değil, denize atmalı, darağacına asmalı. (Kendinden geçmiş, haykırarak) Kanun namına bu Faik alçağının idamını talep ederim!..

Hâkim — (Gülerek) Maatteessüf müvekkilinizi idam için kanunda bir madde yok.

Şehper (Ağlayarak) Ne diyorsunuz, hemen bir madde koyuveriniz.

Hâkim — Onu ben koyamam, şimdi mahkemelere girmek hakkını kazandınız, ilerde inşallah Büyük Millet Meclisinde üye olursunuz. O vakit böyle bir kanun maddesi teklif edersiniz!..

Şehper — (Hıçkırarak) Lânet olsun böyle erkeklere!.. (Tıkanarak) Hay Hay... Hay... Aman... Aman...

(Düşüp bayılır. Etraftan yine sular, kolonyalarla koşuşurlar ve celse tatil edilir.)

BİR CENTİLMEN

(Osman Bey Gazinosunda... Ziya Bey kırk, kırkbeş yaşlarında çok yaşamış, çok görmüş bir doktor - hareketli ve heyecanlı bir münakaşaya dalmış bir genç grubuna yaklaşır.)

Ziya Bey — Bu ne hareket çocuklar?

Gençlerden birkaçı bir ağızdan — Gel Ziya Bey... Hârika var... Mucize var.

Hikmet — (Meftunane okuyarak):

«Etmiş denilir hârikalar devri tekerrür»

Necip — Tarih değişti, tarih!.. 1919 mart'ı sabahında kurn-i kadîmeye, Hazret-i Yusuf'un Züleyha'yı redettiği seneye döndük.

Ziya Bey — Tarihi değiştiren bu kahraman kim?

Necip — Bizim Ekrem Roçilt...

Hayri — Vallahi böyle Ziya Bey... Müşkülümüzü siz halledin... Nasıl tanırsınız Roçilt'i?

Ziya Bey — (Omuzlarını silkerek) İyi tanırım...

Hayri — Yok ama Ziya Bey... Cenaze tezkiye etmiyoruz... Fikrinizi söyleyin...

Ziya Bey — Ne istersiniz adamcağızdan canım?.. Pekâlâ adam... Tam hayat adamı... Asıl Roçilt'ten küçük bir farkı, parasızlığı... İsterse onu da kazanır ya... Lüzumu yoksa... Cenab-ı Hak mekândan nasıl m·inez-

zehse, o da para ihtiyacından öyle münezzeh... On paraya el sürmeden anaforla yaşayabilen dünyada yegâne adam... Fırsattan istifade etmeyi gayet iyi bilir... Yedi, sekiz sene evvel Roçilt'in bir gençlik resmine benzediğini söylemiştim, resmi karşısına aldı. Giyinişini, saçlarını bir aktör gibi taklit etti. Sonra biz de ötede beride bu müşabehetten bahsediyorduk. Adı Beyoğlu'nda Roçilt kaldı. O kadar ki, kartları bile böyle yazıldı. Herifte öyle bir tılsım var ki, İstanbul sanki onun hisse-i şayialı malı. İstediği saatte istediği evde veya lokantada yemeğini yer, istediği evde yatar. Elbise, çamaşır değiştirmek ihtiyacını duyduğu gibi giyinir, tiyatrolar, sinemalar ona açıktır. Hatta tramvay, vapur parası vermez. Jest var efendim herifte... Biletçiler yanına yaklaşmaktan âdeta sıkılır...

Narin bir genç — Jest değil, talih; Ziya Bey... Bir misâl... Bakın ne kadar şık... Roçilt, üç dört sene evvel bir kış Çengelköyü'ndeki yalılardan birinde oturuyordu. Yalı sahibi üç aylığına Mısır'a gitmiş. Roçilt'i bütün masrafıyle beraber yalıya misafir bırakmıştı. Roçilt, asıl yalı sahibinin süremediği bir saltanat içinde yaşarken bir akşam kâhya gelir. Odunun bittiğini haber verir. Roçilt, hiç bozulmadan:

— Yarın icabettiği kadar alırız, diye cevap verir... Niyeti, sabah kahvaltısını ettikten sonra çekip gitmek, bir daha yalıya uğramamak... Fakat o gece müthiş bir fırtına olur. Deniz; karşı sahilde ne kadar baraka, kulübe filan bulursa yıkar, toplar ve bir koy içinde bulunan yalının sahiline belki üç sene yetecek kadar odun getirir.

Hayri — Ziya Bey... Roçilt'i gayet iyi anlamışsın. Biz de böyle biliyoruz... Fakat, bu gece öyle bir şey yaptı ki, ya bunu bize izah edersiniz, yahut bizim gibi fikrinizi değiştirir, Roçilt'e tam bir centilmen gözüyle ba-

karsınız. Bakın anlatayım... Dün gece beş, altı arkadaş beş, altı kadın misafirle beraber Hayrettin'in evinde eğlenti yaptık. Yatmak vakti gelince Behice açıkta kaldı. O, kimse ile yatmaya razı değildi. Roçilt, centilmen adam, kendi odasını, kendi yatağını takdim etti. Behice, nazlanıyordu. O vakit Roçilt, vakarlı bir tavırla: «Size centilmenlik namına söz veriyorum... Yatakta müsterih yatınız... Ben koltukta sabahı ederim... Kendimi bir ilâheyi bekleyen ilâhi bir bekçi addederim,» dedi. Behice: «Ya etmezsen!» diyordu. Roçilt, yatak hududunu tecavüz etmeyeceğine tekrar söz verdi. Vakanın buraya kadar olan kısmını biliyorsunuz... Şimdi ne olacağını siz tahmin edin...

Ziya Bey — Gayet açık, çocuklar... Evvelâ aralarında bazı tiyatro muhavereleri geçer... Sonra Roçilt, eliyle göğsüne vurur, parmaklarını saçlarına geçirir, en yüksek insanlık vazifelerini çiğnettiren ulvî ihtirasa lânetler eder: «Aşk bir deniz... Dalgalarına kaptırdım kendimi... Ben, ben değilim. Ben aşkın bacizesiyim. Aşk dalgası beni çarpıyor... Sakın kendini!» Yolunda bir tirattan sonra yatağa rampa eder...

Gençler, hep birden el çırparak — Bilemediniz Ziya Bey...

Hayri — Nafile Ziya Bey... İnsanları tanıdım diye beyhude gururlanıyorsunuz...

Ziya Bey — Vazgeçin çocuklar... Bu oğlanın nasıl geçindiğini bilirsiniz. Hele kadın husnsundaki otlakçılığı darbımeseldir... Kim metresini bırakmaktan korkuyorsa ona havale eder. Bir iki aylık masraf beraber olmak şartıyle bu işi götürü olarak üstüne alır... Siz bilmezsiniz... Bir defa vallahi bir aşçı kadına sataştı canım... Behice gibi İstanbul'un en nefis kadınını bırakır mı?..

Gençler yine hep bir ağızdan — «Vallahi bıraktı...

Bak Kâmi anlatsın... Gözüyle gördü.»

Kâmi — (Yirmi iki yaşlarında çapkın, sarışın bir genç) Ben, alayı çok severim Ziya Bey... Dün gece rahatımı bıraktım... Onları kapı deliğinden gözetledim... Behice, güya karyolayı siper alarak mükemmel soyundu. Gözünün önünde yatağa girdi. Roçilt, oturduğu yerde şaşkın bir öküz gibi bakıyordu. Behice, yataktan çıplak kolunu çıkararak konuşmaya başladı. Dağınık, sarı saçlarının içinde yüzü öyle güzel görünüyordu ki... Ziya'nın nüzül inmiş gibi bitkin bir oturuşu vardı ki, görülecek şeydi. Ağzından tek bir kelime çıkmıyordu. Behice, nihayet beklemekten yoruldu. Kolunu uzatarak Roçilt'in yanağını okşadı:

«Aman, ne üşümüşsünüz!» dedi. «Elimle oynayabilirsiniz. Çünkü hudut haricinde,» diye güldü.

Ziya Bey — Roçilt de kolundan çektiği gibi onu heyeti umumiyesiyle hudut haricine çıkardı değil mi?

Gençler — (Gülüşerek) Bilemediniz Ziya Bey...

Kâmil — Roçilt, sadece onun elini öpmekle iktifa ediyordu. Derken Behice, birdenbire yorganı atarak Roçilt'in kucağına sıçramasın mı? Roçilt'in hali görülecek şeydi!.. Omuzlarına tırmaşan bu yarı çıplak.. Anlatırken ağzım sulanıyor... Nefis, enfes kadın vücudunu silkti, attı ve Hazret-i Yusuf'tan beri hiç bir Âdem oğluna nasip olmamış bir kahramanlıkla: «Ben sözümün eriyim Behice Hanım,» dedi. Hemen oradan kaçtım. Çünkü Roçilt, kapıya geliyordu. Roşilt, kapıyı kapadı ve sabaha kadar salonda dolaşarak kendi kendine konuştu. Küfürler etti.

Hayri — Roçilt, bu hareketiyle dünyayı, hayatı sevdirdi bana.

Ziya Bey — (Düşünerek ayağa kalkar) Siz, daha

Hanya'yı, Konya'yı anlamamışsınız çocuklar!.. Allahaısmarladık.

* * *

(Bir saat sonra Tokatlıyan'ın önünde)

Roçilt — Ziya, hani artık kızmaya başlıyordum.. Nedir bu ısrar... Niye inanmıyorsun? Adamın ruhunda öyle gizli köşeler yok mudur?

Ziya Bey — Bana dinletme Roçilt... Sen, gel, bana doğrusunu söyle... Ona göre nelerini biliyorum senin!.. Doğrusunu söylersen sana bu gece mükellef bir ziyafet var...

Roçilt — (Gülerek) Allah cezanı versin!.. Peki, peki... Ama aramızda kalmak şartıyle. İki haftadır Mustafa Şevket'in metresinin evindeyim.. Çamaşır değiştirmek lüzum geldi... Ev, ev değil ki... Oymalı kadın fanilalarından başka bir şey bulamadım... O da tamamiyle kavuşmamak şartıyle... Çaresiz, giydik... Dün gece içim çatır çatır yanar, ama insaf et... Bu hal ile kadın yanında nasıl soyunulur canım?..

———o———

PORSELEN ÇAY İBRİĞİ

Mürtaza Efendi, o gün Bitpazarı'nı, Kalpakçılarbaşı'nı altüst etmiş, bir türlü Mümeyyiz kızına verilmeye lâyık ucuz bir hediye bulamamıştı. Aylık çıkıncaya kadar sarfedilmek üzere cebinde ancak yüz on kuruş kalmıştı. Arkadaşlarının yanında mahçup düşmemek, Mümeyyiz Efendinin teveccühünü kaybetmemek için bunun üç, hatta dört mecidiyesini fedaya razıydı. Fakat onun «üç, dört mecidiyelik kibarca, zarifane, her halde gelin olan bir arkadaş kızına lâyık bir hediyeden» bahsettiğini işiten dükkâncılar gülüyorlar, terbiyesiz terbiyesiz alay ediyorlardı. Bir tanesi bir küçük saç tarağı, birisi de bir çift mendil teklif etmişti.

Mürtaza Efendi: «Babalık.. Sen üç okka domates al da onu götür!» diye eğlenen pis kıyafetli, ipten kuşaklı bir mezat malcıyı fena surette haşladıktan sonra çarşıdan çıktı. Artık etrafına bakmıyor, serseri mezcuplar gibi kendi kendisiyle konuşarak yokuşu iniyordu.

— Mürtaza Efendi... Mürtaza Efendi... Uğurlar ola!..

O kadar dalgındı ki, birdenbire sesin istikametini bile tayin edemedi.

— Nedir bu dalgınlık Mürtaza Efendi?

Mürteza Efendiyi çağıran adam, kısa boylu, çiğ sarı sakallı saçsız bir hırdavatçıydı...

— Canım, eski arkadaşları çiğneyip geçmek olur mu?

— Vay Mordohay Efendi... Senin açtığın dükkân burası mı?.. Memnun oldum görüştüğümüze...

Mordohay, Mürtaza Efendinin kalem arkadaşıydı. Memurlara erzak dağıtıldığı tarihlerde ufaktan ufağa şeker, zeytinyağı, pirinç alım-satımı yapmış, sonra daireyi bırakarak elindeki para ile hırdavatçı dükkânı açmıştı.

— İşler iyi gidiyor inşallah; Mordohay Efendi?..

— Eh, Allaha şükür... Geçinip gidiyoruz. Sen ne yapıyorsun bakalım?.. Arkadaşlar iyi mi?.. Seni çok kederli görüyorum bugün...

— Sorma Mordohay Efendi... Derdim var...

— Kasvet etme canım... Bu da geçer...

— Bizim Mümeyyiz İzzet Bey yok mu?.. İşte o, yazın kızını gelin ediyor...

— Kime veriyor?

— Canım, orası nemize lâzım?.. Şimdi kıza bir hediye göndermek icabetti... Arkadaşlar iyi-kötü bazı şeyler tedarik ettiler... Her birisi en aşağı bir iki liralık hediye aldı... Lâzım ki benimki onlarınkinden aşağı olmasın... Bu kızı ta iki yaşından beri tanırım... Babası her vakit kaleme beraber getirir... Saniyen kalemin mümeyyizinden sonra en büyük memuru benim... İcabeder ki mümeyyizlerin filan yanında küçük düşmeyeyim!.. Salisen herifin şimdiye kadar çok iyiliğini gördüm.. Sekiz, on günde bir, Allah razı olsun, evine çağırır.. Yemek yedirir filan... Rabian Mümeyyiz; — söz aramızda — gayet çingene bir heriftir... Hoş, sen daha iyisini bilirsin ya... Böyle şeylere ehemmiyet verir... Hamisen merasimperver ve kindardır... Bir şey göndermezsen mutlaka acısını çıkarır...

— Ey sen de münasip bir şey götürüver canım...

Mürtaza Efendi, çatık kaşlarını kaldırarak acı bir manâ ile baktı:

— Sen alay mı ediyorsun Mordohay Efendi?.. Ben, senin gibi şeker ticareti yapmadım... Dükkân, tezgâh sahibi değilim... Aklına bir şey gelmesin... Hani Allah arttırsın... Sen, beni tanırsın canım... Öyle paraya, pula metelik veren takımdan değilim ya... Gel gör ki bu mecburiyet çok fena...

Mordohay Efendi, sakalını çekiştirerek düşünüyordu:

— Bugün seni bana Allah yolladı Mürtaza Efendi...

Mürtaza Efendinin gözlerinde bir ümit şulesi parladı...

— Aman Mordohay... Ayaklarını öpeyim... Beni şu müşkül vaziyetten kurtarırsın hani... Yok mu ya...

— Ben, eski arkadaşlarımı unutmam Mürtaza Efendi... Kaç para var cebinde?..

Mürtaza Efendi utanarak:

— Dörde kadar çıkabilirim; ziyadesine vallahi kudretim yok...

— Lira mı?

— Yok canım... Mecidiye...

Mordohay, bir fedakâr civanmertliğiyle Mürtaza Efendinin elini sıktı:

— Sana elli kuruşa yirmi liralık bir hediye bulacağım...

— Şaka etme Mordohay... Ayaklarını öpeyim...

— Şaka değil be... Bir Çin işi porselen çay ibriği ile bir çay bardağı... Milyonerlere yakışır bir şey...

— Mordohay, dilim tutuluyor... Nasıl olur?

Mordohay, parmağiyle raflardan birini gösterdi. Rafta filhakika muhteşem bir çay ibriği duruyordu.

Hırdavatçı, ayağının altına bir sandalye çekti. Rafa uzandı. Fakat anlaşılmaz bir kaza oldu. Çini, birden-

bire yanındaki vazoya çarptı. Canlı, hassas bir mahlûk gibi ince bir ıstırap sesi çıkararak üç parça oldu.

Mürtaza Efendinin de ta yüreğinden yanık bir «ah!» koptu.

— Ne yaptın Mordohay?.. Ne yaptın?!..

Rengi kül gibi olmuştu. Fakat hırdavatçı, itidalini kaybetmemişti. Hiç bozmadı. «Ne yapalım, kaza!» dedi. Sonra, hafifçe gülerek devam etti:

— Korkma Mürtaza Efendi... Bunu böyle de verebiliriz...

— Olur mu canım? Eğleniyor musun?

— Canım, sen gönderirken yolda kırılmış olsaydı bir şey çıkar mıydı?

— Bu nasıl söz?

— Öyle ya... Sen hediye gönderiyorsun... Meselâ mahalle bekçisi yolda kırıyor... Bu kadar nazik şey bekçinin elinde kırılmaz mı?.. Mümeyyiz Efendinin sana ne demeye hakkı kalır?

— Olmaz... Canım... Bırak... Vah... vah... Seni de zarara soktuk.

Yahudi, bir zafer kahkahası kopardı:

— Biraz kurnaz ol Mümeyyiz Efendi... Bak, sen onu şimdi kırıldı sanıyorsun... O, bir seneden beri öyledir... Ben sana bunu yarım liraya satarım... Sen, onu evde güzelce sararsın... Yarın bekçiye teslim eder, düğün evine gönderirsin... Mümeyyiz Efendi varsın bekçi ile kozunu pay etsin... Meşhur bir Müslüman darbımeseli vardır: «Kör ölür, badem gözlü olur» derler. Mümeyyiz Efendi de porselen ibrik kazasından bahseder, herkes senin ne kibar bir hediye gönderdiğini duyar...

Mürtaza Efendinin bu hileye yavaş yavaş aklı yatmaya başlamıştı:

— Ulan Mordohay!.. Olur kurnaz Yahudi değilsin

be, dedi. Haydi, öyle yapalım... Ama sen de artık bu kırık şey için para isteme...

— Olur mu öyle şey canım?.. Biz de bunu bedavaya almadık. Eski bir arkadaşa can kurban... Ama bedava verirsem dükkânın uğuru kaçar...

Mürtaza Efendi, elinde kutu eve dönerken müsterihti. Yaptığı işin bir hile, bir sahtekârlık olduğunu düşündükçe, azap duymuyor değildi. Fakat kendisini teselli için sebepler buluyor:

— Zaruret, başkalarına on kat berbat sahtekârlıklar yaptırıyor, bu kadarına şükür, diye düşünüyordu.

Eve gittiği zaman fena halde yorgundu. Zorla birkaç kaşık çorba içti, sonra karısına şu tembihi verdi:

— Yahu... Yarın sen bir hastalık bahane edip düğüne gitmeyeceksin. Sen, ne kadar olsa kadınsın... Elin işe yaraşır... Şu kırık ibriği dikkatle sararsın... Anlıyor musun?.. Sonra bekçi Mehmet'i çağırır, teslim edersin...

— İlâhi efendi... Kırık ibrik hediye gider mi?

— Beni kötü kötü söyletme... Otuz seneden beri her gün sana: «Karı kısmının her şeye aklı ermez... Hele senin gibi alık olursa!» diyorum, hâlâ inanmıyorsun... Nene lâzım kırıklığı?.. Onun kıymeti cevherdedir, sağlamlığında değil... Sonra komşular sana sorarlarsa hediyenin ne olduğunu; bilmiyorum, dersin. Lâkırdı söylersen mutlaka bir pot kırarsın... Anladın mı? . Eğer hediye hakkında komşulara bir şey söylersen şart olsun, seni evden kovarım!..

— Aa, vallahi ağzımı açmam...

— Dediğim gibi, ibriği gayet dikkatli sar ha... Bak, mahsus kâğıt satın aldım...

Bu tembihten sonra Mürtaza Efendi, takkesini ba-

şına geçirdi ve bir haftadan beri ilk defa sakin bir kafa, müsterih bir kalp ile uykuya daldı.

* * *

Ertesi sabahı, Mürtaza Efendi geç kalktı. O gün, düğün münasebetiyle mümeyyizin daireye gitmeyeceği muhakkaktı. Binaenaleyh kendisi de azar işitmeyeceğinden, kıstelyevme uğramayacağından emin olarak daireyi asabilirdi.

Pencerenin önünde keyifli keyifli kahvesini içerken, karısına sordu:

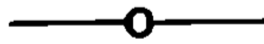
— Hediyeyi gönderdin mi, hanım?

— Gönderdim efendi... Bekçi Mehmet'e teslim ettim.. Hem de bir tembih verdim.

Mürtaza Efendi heyecanla doğruldu:

— Ne tembih verdin?

— Aman dikkat et... Bu, ince şeydir... Çabuk kırılıverir. Zaten üç parça... Bir yerde çarparsan tuzla buz olur sonra... Hem sen de mümeyyizin hizmetçisine böylece tembih et!.. dedim...

Tekellümî Hikâye:

HÂTIRA DEFTERİ

(Nişantaşı'ndan kibar bir konak salonu)

Seniha Hanım — (Misafirlere bir sigara uzatarak Bu on sene içinde İstanbul'dan hiç çıkmadın, değil mi.

Nezihe — Evet... Sen de öyle... O halde niçin mektepten çıktık çıkalı görüşmedik?..

Nezihe — Bari bundan sonra sık sık görüşsek...

Seniha — Hay, hay... Evimi öğrendin a... Ben de sana, Erenköyü'ne gelirim... Mektep hatıralarının yeri geldikçe yine konuşuruz... Biraz da şimdiki halimizden bahsedelim... Nasıl, tamamiyle mesutsun ya?..

Nezihe — Tam murat kime nasip olmuş ki? Maamafih, etrafımızdakilere baktıkça şikâyete pek o kadar hak görmüyorum kendimde. Kocam iyi çocuk, hoş çocuk... Fakat biraz fazla hafif...

Seniha — Doğrusunu istersen hepsi öyle...

Nezihe — Biliyorum; fakat benimki çok fazla... Sonra başka huyları da var. Meselâ haftanın birkaç gecesini dışarda geçirir.

Seniha — Olabilir a. Erkektir bu; işi olur. Bazen benimkinin de üç, dört gece gelmediği olur.

Nezihe — Peki, sen bunu tabiî buluyor musun?

Seniha — (Saffetle) Hem de pek çok.

Nezihe — O halde sen pek çok değişmişsin... Düşün Seniha... Yaşımız yirmi beş, yirmi altı...

Seniha — (Gülerek) Aramızda otuz, otuz ikiye kadar çıkabiliriz.

Nezihe — Yok, o kadar da değil... Maamafih olsun, yirmi sekiz, yirmi dokuz... Yani, tam kadınlık çağımız.. Sonra hiç çirkin değiliz. Nihayet elhamdülillah kocalarımızın bir iş tutmalarına lüzum kalmayacak kadar paramız var. Böyle olduğu halde kocalarımızın bizi gecelerce yalnız bırakmaları benim aklıma sığmıyor...

Seniha — Ben doğrusu bu cihetten müsterihim. Hüseyin'in gelmediği geceleri nerede geçirdiğini biliyorum.

Nezihe — (Şüphe ile dudaklarını bükerek) Acaba? Fakat, ben senin yerinde olsam, erkek sözüne kolay inanmazdım.

Seniha — Bunu söyleyen kendisi olsa ben de tereddüt ederdim. Fakat öyle sadık, öyle sadık bir muhbir var ki elimde...

Nezihe — Senin itimadını kırmak iyi bir şey olmaz ama... Acaba o muhbire inanmak doğru olur mu? Ne biliyorsun ki o muhbir de onun adamı değil! Erkek bunlar... Canavar gibi mahlûklar...

Seniha — Muhbirim bir adam değil Nezihe... Bak, sana göstereyim... İçeriye kadar zahmet eder misin benimle? (Misafirini kocasının iş odasına götürür; Nezihe küçük bir çekmece göstererek) Çekmecenin kaç gözü var?

Nezihe — Üç.

Seniha — Hayır, bilemedin! (Çekmeceyi kurcalayarak gizli bir göz açar) Bir göz de burada var.

Nezihe — (Hayretle) Tuhaf şey!..

Seniha — İşte bu gizli gözü keşfettiğim güne kadar ben de senin gibi hayatı kendi kendime zehrediyordum... Hüseyin; sık sık ortadan kayboluyor, sonra yorgun ve hasta bir halde eve dönerek günlerce yatıyordu. Arkadaşlarımdan biri, bir gün onu uzun boylu, sarışın bir kadınla görmüştü. Bunu haber alınca aklım başımdan gitti. Beni boşayacaksın diye ayak diredim. Hüseyin, melûl melûl yüzüme bakıyor: «Bunda ifşa edilmeyecek bir aile sırrı var... Benden beyhude şüphe ediyorsun!» diyordu. Aptal ben, bir türlü inanmıyordum. Derken bir gün ansızın bu odaya girdim. Hüseyin, masanın önüne oturmuş, küçük bir deftere bir şeyler yazıyordu. O kadar dalgındı ki, ayak seslerimi işitmedi; zavallı Hüseyinciğim, hem yazıyor, hem de mendiliyle gözlerini siliyordu. Yavaşça dışarı çıktım; onu gözetlemeye başladım. Yazısını bitirdikten sonra defteri bu gizli göze sakladı, çıkıp gitti. (Defteri Nezihe'ye götürerek) Hüseyin'in meğer bir hâtıra defteri varmış, hayatının esrarını yazıyormuş. Bundan da şüphe edebilir misin?

Nezihe — (Gözleri parlayarak) Hayır, bundan şüphe edilemez... Aman, okuyalım şunu...

Seniha — Birazdan okuruz... En güzel romanlardan daha güzel bir şey... Hüseyin eve gelmediği geceleri kimin yanında geçiriyormuş, biliyor musun güzelim? Hemşiresinin yanında... Evet, o sarı saçlı kadın, onun hemşiresiymiş... Biçareyi vaktiyle babası bir ihtiyar adama vermiş... Kadıncağız bir türlü ihtiyarı sevmemiş. Nihayet başka bir komşu erkeğiyle mektuplarını tutmuşlar. O vakit kocası boşamış, ailesi reddetmiş... Kadın, bu teessürle hasta düşmüş, fena bir sinir hastalığına uğramış... Hüseyin, bu hemşireyi yalnız bırakamıyormuş!..

Nezihe — İyi ama, bunu niye senden saklamış?.

Seniha — Ne tuhaf şey... Tesadüfen açtığım şu sayfada o da bunu izah ediyor, dinle bak ne hazin şey!. (Okuyarak):

«Hayatımın bu melûl esrarını birçok defalar sevgili Seniha'ma açmaya niyet ettim. Fakat izzet-i nefsim mani oldu. Kardeşimin sefil ve bedbaht mahlûk olduğunu nasıl itiraf edebilirim? Hem de Seniha kadar nezih bir mahlûka böyle mülevves bir hikâye nasıl anlatılabilir?»

Görüyor musun, Hüseyin'deki ruh inceliğini...

Nezihe — Ah, sen bahtiyarsın kardeşim; keşke benimkinin hayatında da böyle bir sır olsa...

Seniha — Evet, kocam öyle ince ruhlu bir adam ki, meselâ benden para istemeye utanır... Karı-koca canciğer demek olduğu halde bundan çekinir. Tuhaf değil mi? Bak, şu sayfayı sana okuyayım:

«Doktorlar, hemşiremin tebdili havaya ihtiyacı bulunduğunu söylüyorlar. Onun için asgarî üç yüz liraya ihtiyacım var. Zevcemi sevmesem ona el açabilirdim. Fakat aşkımın izzetinefsi beni bundan menediyor ve kendimi öldürmeyi düşünüyorum.»

Nezihe — (Heyecanla) Bu fena!.

Seniha — (Vecd-ü hararetle Hüseyin'in hayaline hitap eder gibi) Defter elimde olmasaydı belki... Fakat yaşasın hâtıra defteri!.. Hiç Seniha'n senin bir roman kahramanı ulviyet ve necabetinle intihar etmene meydan verir mi? (Tekrar Nezihe'ye hitap ederek) Kocamın para ihtiyaçlarını da defterden öğreniyorum. Sonra bir bahane ile adamcağızın izzetinefsini incitmeden istediğini veriyorum.

Nezihe — Ah, ne saadet ya Rabbi!.. Ben, benim canavarla para için âdeta boğuşuyorum... Hiç olmazsa bu paraları nereye sarfettiğini söyle, diyorum. Öyle ahmak

ki, bel bel yüzüme bakıyor... Âdi bir yalan uydurmaya bile kudreti yok...

Seniha — Nevmit olma kardeşim... Belki onun hayatında da anlaşılamayacak bir gizli köşe vardır.

* * *

Aynı günün akşamı... Kızıltoprak'ta bir gece âleminin sonu... Devrilmiş masalar, sızmış çalgıcılar arasında boğuşmaya benzeyen garip bir oyun... Kadın-erkek hepsi sarhoş... Sarhoşlardan biri: «Vay insafsız vay!» diye söylene söylene balkona çıkar.

Balkonda kendi kendine sigara içen uzun boylu bir adam:

— Ne oldun Hasan, kimden bu şikâyet?

Hasan — (Ağlar gibi) Hayriye dedikleri o hayırsız mahlûktan... Şimdi de bir şey icat etti: «Sırtına beni bindir de böğürlerine tekme vura vura koşturayım» diyor.

Hüseyin — Kabahat senin... Verdin yüzü, verdin yüzü... olacağı bu!..

Hasan — Yüzden müzden değil, oğlum... O, benim talihsizliğimden... Kadın cihetinden talihim yok vesselâm... Sen yarın gel de bizim evde bu sözümona eğlence gecesinin ferdasını seyret... Bizimkinde çehre bir karış. (Karısının taklidini yaparak) Dün gece neredeydin? Niye gelmedin?.. Kimlerin koynunda yattın?»

Hüseyin — (Kahkahalarla gülerek) Katır gibi kimleri sırtında taşıdın demez de...

Hasan — Hay babanın canına rahmet... Böğürlerine kaç tekme yedin demez de, kimlerin koynunda yattın, der, mübarek. Benim canım burnumdan geliyor... Birader, hani artık yalan söylemekten de gına geldi. Billahi gına değil, zihnim durdu artık... «Söyle, ne-

redeydin?» diye haykırdıkça bel bel yüzüne bakıyorum...

Hüseyin — Ben, bu cihetten gayet mesudum Hasan... Benimki benden katiyen hesap sormaz...

Hasan — Amma yaptın ha... Ne mübarek bir mahlûk bu!..

Hüseyin — Keramet onda değil, benim zekâmda...

Hasan — Haydi canım efendim... Olur mu öyle şey?

Hüseyin — Olur mu öyle şey diyeceğine: «Nasıl oluyor?» diye sor, aptal. Belki sen de istifade edersin!..

Hasan — Haydi canım efendim... Olur mu böyle şey!..

Hüseyin — Dinle... Ben, vaktiyle tıpkı senin gibiydim... Kırk paralık minimini defter... Meselâ, eve gitmedim değil mi?.. Yarın o deftere şöyle bir kayıt geçiririm: «Dün gece yine hemşiredeydim. Zavallı, sabahlara kadar sinir nöbetleri içinde çırpındı...»

Hasan — Peki, bu neye yarar?

Hüseyin — Bu defter, benim gizli bir çekmecemde durur. Ben, odadan çıktım mı, karım yavaşçacık girer. Bana sezdirmeden bu satırları okur... Muhbiri sadıktan bu haberi aldıktan sonra artık benden bir şey sormaya hacet kalır mı?

Hasan — (Birdenbire sarhoşluğu dağılmış, elini hayretle alnına vurarak) Vay anasını... Ulan Hüseyin... Sen dâhi imişsin be!.. Gel, senin alnından öpeyim!.. Demek böylelikle...

Hüseyin — Evet, böylelikle gayet mesut yaşıyorum... Bundan başka, insanlık hali bu ya, arasıra paraya ihtiyacım oluyor. İnsan, karısıyle ne kadar teklifsiz olsa: «Getir biraz para ver!» diye el açmak, soğukça kaçıyor... Binaenaleyh ihtiyaçlarımı da bu deftere yazıyorum...

Hasan — (Derin bir ah çekerek) Hele bu para me-

selesinde Nezihe beni öyle müşkül vaziyete sokuyor ki, anlatılır şey değil... Aylık olmak üzere aşağı yukarı şöyle bir miktar kararlaştırdık: Bir gece eve gitmedim mi üç lira kesiyor... İki gece mi, altı lira. Yani, hiç bir kaideye, mantığa uymayan bir garip kıstelyevm... Meselâ, beş gece dışarıda kaldığım gibi aylık yanıyor, ya evde geçirdiğim yirmi beş gece?.. Onlar hiç hesaba dahil değil... Boğaz tokluğuna... Uşaktan berbat canım efendim. Maamafih, bu senin usule diyecek yok...

* * *

İki hafta sonra Nezihe Hanımdan Seniha Hanıma gelen bir mektuptan:

«Arkadaşım, ne kadar mesudum. Meğer benim döktüğüm gözyaşları da ne kadar beyhudeymiş. Hasancığın cebinden geçen gün bir cep defteri düştü. Merakla aldım. Baktım ki, hayatının mahrem köşelerini yazdığı bir hâtıra defteri... Sevincimden ağlamaya başladım... O sefih bildiğim, dünyada bir şeye yaramaz sandığım adamın meğer ne mümtaz bir ruhu varmış. Benden ayrı geçirdiği geceleri kime vakfediyormuş bilir misin Senihacığım? Aşkına ortak olmakla iftihar ettiğimiz yegâne mevcudiyete, yani memlekete......»

KESATLIK

Arkadaşım, kolumdan çekerek:

— Bir dakika dur, dedi, şu yağlara bakayım.

Ak sakallı bir köylü, kapalı bir dükkânın kepenkleri önüne çömelmiş, önüne iki teneke tuzsuz tereyağı koymuş, müşteri bekliyordu. Kapının halkasına bağlı cılız bir eşek, başı önünde, derin bir mürakabeye varmış gibi gözlerini kapıyordu.

Arkadaşım Fransızca:

— Yağlar iyiye benziyor, İstanbul'a eli boş dönmemiş oluruz, dedi.

Köylü, bu yabancı dilde bir tuzak, bir domuzluk sezer gibi oldu, başını çevirmeye lüzum görmeden ters bir yan bakışla bizi süzdü.

— Baba, sen hangi köydensin?

İhtiyar, başını çevirmeden dudak ucuyla:

— Samanlı'dan, dedi.

— Nerede bu Samanlı?

Köylü, dört cihetin dördüne de gelebilecek bir el hareketiyle:

— Oralarda öyle bir köy aha... diye homurdandı.

Hal diliyle demek istiyordu ki: «Yağcının evinden, nden sana ne? Yağ alacağın varsa alırsın, yoksa gidersin!...»

ğrusunu söylemek lâzım gelirse, adamcağızın da yok değildi.

Bir seyahat dönüşünde sırf beni görmek için bu kasabaya uğrayan arkadaşım, bunları sırf lâkırdı, daha doğrusu, demokratik olsun diye sormuştu. Ondan alacağı cevap üzerine güya köylünün halini öğrenmiş olacak: «Vah, vah!.. Başındaki üç, beş canı beslemek için bu yaşında bu kadar didiniyorsun ha?!» yolunda bazı beylik sözlerle insanlık vazifesini yapacak; İstanbul'a yağ tenekeleriyle beraber bir miktar da içtimaî malûmat götürecekti: «Anadolu'yu gördüm, köylüyü tetkike çalıştım... Fukaralığını sormayın... Gözlerinin feri sönmüş seksenlik bir mübarek ihtiyar... vb., vb.»

— Babacığım, köyün uzak mı? Çoluk çocuğun çok mu?

İhtiyar, bu defa hiç cevap vermeye lüzum görmedi. Aynı çatık çehre ile:

— Sen yağ mı istiyorsun? dedi.

Arkadaşım, belli etmedi ama, fena bozuldu. Serçe parmağının ucuyla yağa dokunarak, bilgiç bir tavırla:

— Pek fenaya benzemiyor, dedi. Kaça veriyorsun?

— Yüz yirmi.

— Amma yaptın ha!.. Burada yüz yirmiye yağ olur mu?

— Neden amma yapıyormuşum?.. O, senin bildiğin yağlardan değil...

— Katıksız mı bari?

Köylü kızdı:

— İçine tezek karıştırıverdim... Ey oğul baksana... Böyle katışık yağ olur mu?

Arkadaşım, kaşlarını çattı:

— Sen, adamakıllı konuşsana... Tezeği mezeği kim sordu sana?!..

— Malıma katkılı diyorsun ha!.. Şimdiyecek senin kursağına böyle yağ gitti mi ki acaba?

— Katıksız da olsa yüz yirmi etmez... İnsaf lâzım, insaf!..

Bu «insaf» sözü, köylüyü çileden çıkardı. İlk defa başını bize çevirip nefret ve titizlikten küçülmüş beyaz gözlerini göstererek:

— Efendi, lâkırdını bil de söyle, dedi. İnsaf dinin yarısıdır. Müslümana böyle söz söylenmez!..

Yağcının aksi bir adam olduğu anlaşılmıştı. Fakat arkadaşım bunu alış-verişe mani bir sebep saymadı:

— Haydi uzun etme, dedi, yüze ver de şu iki tenekeyi alayım... Sen de yükünden kurtul...

— Kurtulurum, kurtulmam, benim yükümden sana ne ki?

— Yüz on veriyorum.

Köylü, bir tütün kesesi çıkarıp sigara sarmaya koyulmuştu:

— Yağları satmıyorum.

Kendimizi tutamayarak gülmeye başladık.

Arkadaşım:

— Baba, sen de amma yanına varılmaz adammışsın ha, dedi.

Yağcı, bir belâya çatmış da kurtulamıyormuş gibi mazlum bir tavırla gözlerini göğe kaldırdı:

— Hasbinallah ve nimelvekil!..

— Haydi yüz on olsun.

— Oğul satılık değil, dedik...

Bize artık yürüyüp gitmekten başka iş kalmadığı anlaşılıyordu. Fakat arkadaşım yağları almayı iyice kafasına koymuştu, gülerek:

— Baba, sen bunamışsın, dedi. Ne yapsan kızmayacağım... Yüz yirmiden alıyorum...

Yağcı, bir ikinci defa başını çevirdi, nefretle burnunu sıkarak:

— Hele şuna bak, dedi. Bir de üstelik kızacak-

mış... Be oğul, satılık değil, dedik. Sen Türkçe anlamaz mısın? Benim sana satılacak malım yok!.. Haydi Allahını seversen başımı belâya sokma!..

Arkadaşım tatlı tabiatına rağmen, sinirlenmeye başlamıştı, kolundan çekerek:

— Ağanın kafası kızdı... Zorla değil ya, satmayacak işte... Haydi gidelim, dedim.

Kendi kendine bir şeyler mırıldanan ihtiyardan uzaklaştık.

* * *

Akşam üstü arkadaşımı trene bindirdikten sonra evime döndüm. Yolumun üstündeki bir dükkândan sigara alırken yağcı ihtiyarı gördüm. O da aynı dükkândan kahve şekeri alıyor, poturunun cebinden kuruşlar, yirmilikler çıkarıp sayıyor ve bakkalla konuşuyordu:

— Şekeri yüz dirhem yap... Fazla alacaktım, ille para çıkışmıyor.

Akşam karanlığı çökmeye başlamıştı. İhtiyar, beni tanımayarak, dertleşmesine devam etti:

— Hilâfım varsa gözüm kör olsun... Sabahtan bu saate kadar sokakta bekliyordum... İki teneke yağı satamadım, eşeğe yükledim... Tersyüzü geri götürüyorum... Hemen Allah yardımcımız olsun.... Alıcı yok, kesatlık fena!..

BİR MODERN GENÇ KIZ

İstanbul'a yaklaşmakta olan kalabalık bir trendeydim. Gerçi Sapanca gölünü daha yeni geçtim. Fakat aşağı yukarı bir buçuk günlük bir rötar ile Erzurum'dan gelen tren için Sapanca, İstanbul'un kapısı demektir. O kadar ki, biraz evvel koridorda bir çarşaflı kadının, yiyecek isteyen çocuğuna artık çantaların kapandığını söylediğini, kısa boylu bir ihtiyarın filenin üstünden sepetiyle şemsiyesini indirdiğini gördüm.

Biz, kenarından geçerken göl daha yeni aydınlanmaya başlıyordu. Fakat şimdi önümüzdeki tepeler ve ağaçlar arasında görünüp kaybolan İzmit körfezinde günlük, güneşlik bir sabah vardı. Geceki sis ve pustan sonra etrafın renkleri son derece taze ve parlak. Fakat çehrelerinki ne kadar berbat ya Rabbi!

Koridora serdiği mendil kadar bir keçe parçası üstünde gecelemiş ve ancak arasıra ekmekle lop yumurta yemek için uykusundan uyanmış bir sakallınınkinden başka bütün çehreler buruşuk ve kirli mutfak paçavralarına dönmüş. Baş bir yerde; gövde, bacaklar ve kollar bir yerde durmadan sallanıp sarsılmak, inleyip hırlamakla geçmiş gecelerden sonra kimsenin artık kimseden çekineceği kalmamıştır. Ameliyat odasına götürülen hastalar gibi kimse artık çıplaklık ve sefaletini göstermekten utanç duymuyor...

Sapanca'dan aldığı ham armutlarla mönüyü biraz

zenginleştirmiş olan sakallı, yine yumurtasını yerken yanıdaki açık pencereden dışarıyı seyrediyordum. Vagonun öbür başında garip bir kalabalık var. Gerçi kalabalık buranın değişmez ebedî kanunu... Fakat bu, büsbütün başka!.. Kol ve paçaları sıvalı, göğüs bağırları açık bırtakım insanların ellerinde havlular, sabun kutularıyle bir şey münakaşa eder gibi hareketler yaptıklarını ve gittikçe çoğalıp sıkıştıklarını görüyordum. Daha fenası, kalabalığın gitgide bizim tarafa doğru şişip taşması tehlikesi de baş gösteriyor. Vaktinde kompartımana girmek, uyuyanlardan birinin usulca başını veya bacağını iterek ilişecek bir yer bulmaya çalışmak daha mı ihtiyatlı olur, diye düşünüyorum. Fakat bende merak, daima ihtiyattan kuvvetli olmuştur. Bu toplantı, elbette sebepsiz değil!... Kızanlar arasında gülenler de bulunduğu için bir kavga veya kaza vakası olmasa gerek. Belki biri bir marifet, bir hokkabazlık veya maskaralık yaparak halkı eğlendirmek istiyor. Yahut da bir meczup, hatta sabahın bu saati için pek tabiî olmamakla beraber bir sarhoş... Yaklaşıp görmek mümkün olmasa bile en uçtakilerden sorup anlamak lâzım...

Mesele anlaşıldı: Vagonun alt yanındaki tuvalete giren biri, bir türlü çıkmıyormuş... Bir rivayete göre, Sapanca'dan bir rivayete göre Arifiye istasyonundan biri... Bu sabah saatinde bunca insan ellerinde havlular, sabunlarla nöbet beklerken bu, ne saygısızlık! Kapıya evvelâ yavaştan, sonra daha hızlı ve sinirli vuruşlar başlamış... Arkasından ricalar, ihtarlar... Kapıdan nasıl bir belâ çıkacağı belli olmadığı ve hele böyle bir saygısızlığa kendinde hak gören kimsenin hakikaten belâlı biri olması pek mümkün görüldüğü için iş henüz hakaret ve küfre kadar gitmiyor... Fakat bu gidişle onun da gecikmeyeceğine ne şüphe...

Biraz evvel, yahut da epeyce zaman evvel memura

şikâyet edilmiştir. Fakat günlerce devam etmiş böyle bir sefaletten sonra inzibat yapmak! Nihayet memur dediğin bu günlerden beri bu insanlarla beraber kemikleri dağılan bir harap insandır. Bu uzun yolculuktan sonra artık tam manasiyle gayrikabili iskân edecek hale gelmiş bu trenin değil insanına, herhangi bir demir veya tahtadan parçasına el dokunduran kopacak, dökülecek hissini veriyor... Memur:

— «Olur; çıkar, nasıl çıkmazmış!...» gibi bir şeyler söylenerek ortadan kaybolmuştu... Bir daha aradınsa bul.

* * *

İzmit'in sokakları arasına girdik. Kapı hâlâ kapalı. Koridorda artık daha beklemeyerek başka bir kapı aramaya gidenlerle yeni gelenler arasında göğüsleşmeler oluyor ve durum gittikçe ciddileşiyor. Kalabalık arasında garip rivayetler de dolaşmaya başladı:

— Hangi yüzsüz buna cesaret edebilir?.. Adama her halde bir şey oldu. Belki bir fenalık, bir baygınlık hatta Allah esirgesin...

Bu faraziye, hakikaten kuvvetlidir. Başka bir şeyden korkmaya başlıyordum. Bir koridorda arka arkaya kuyruk yapmış adamların konuşmaları, bir dört köşe oda veya meydana toplananlarınkilerine benzemiyor, Aşağıdan ağıza geçerken daha bizim vagonun koridorunda şekil değiştirmeye başlayan bu faraziyenin trenin öbür ucuna bir ölüm haberi diye gitmesinden ve bir panik kopmasından korkmak lâzım... Nitekim biraz sonra bu değilse de buna benzer bir şeyin korkuları başladı; birkaç sene evvel Derbent ile İzmiz arasında yine böyle bir ayakyolunda bir adam tabanca ile kendini vurmuş. Mademki aynı yeri geçiyoruz... Demek ki bunun da öyle olması muhakkaktır...

Bir ses:

— «Yahu, memuru bulun... Kapıyı açsın... Yahu, kimsede bir vagon anahtarı yok mu?» diye bağırıyor.

Fakat, buna hacet kalmadı.

* * *

Nihayet kapı açılıyor ve içerden bir genç kız çıkıyor... Modern bir genç kız...

Kendisini Yenice'de birkaç defa koridorda görmüş ve evvelâ komşu kompartımanlarından birindeki bir ailenin evlâtlığı veya ona benzer bir şey sanmıştım. Bana bu tahmini yaptıran eski bir entari üstüne gecenin nemli ve serin rüzgârına karşı giydiği, uzun kollu bir yün hırka kadar da gösterişsiz ve kavruk vücudu, gıda bozukluğundan kuruyup uzamışa benzeyen yüzü ve çıplak ayaklarında sürüklediği şıpşıp terliklerin bir kat daha ufaldığı boyu idi. Hatta bir aralık başını çıkardığı pencereden gelen hafif bir tango sesi bile bu fikrimi değiştirmemişti. Modern evlâtlık tangodan başka ne söyler?

Fakat gece yarısı Eskişehir istasyonunda pencereden gazoz içer ve Eskişehir taşından kolye ve bilezikler pazarlık ederken vagonların önünde dolaşan bir grubu görerek sesleniyor. Pencerenin dibinde iki bayan koşuyor ve kuş sesine benzeyen acayip sürpriz ve sevinç sesleri çıkararak kucaklaşıp öpüşüyorlar. O zaman aralarında geçen konuşmadan anlıyorum ki, hırkalı kız Orta Anadolu vilâyetlerinden birinde kâtip veya daktilo gibi bir şeydir. Adı Mimi'dir. (Meymenet, Memnune veya onlara benzer bir ismin bozması olacak.) Aylık iznini geçirmek üzere İstanbul'a gelmektedir. Çamlıca'da kendilerinde oturması için yalvaran akrabaları vardır ama, çare ki köşkleri plaja uzaktır. O, belki Bostan-

cı'daki bir akrabasında oturacak, yahut Suadiye veya Florya'da münasip bir pansiyon bulursa...

Trenin kalkacağı zaman arkadaşlarından birinin, belki artık geriye yalnız dönmeyeceği hakkındaki lastikli bir temennisine verdiği cevaba göre böyle bir şeyi Allah esirgesindir, evlere şenliktir. Hürriyet gibi var mı? Cevapta hürriyete ait bir prensip kararından ziyade yeni erkeklere karşı bir teveccühsüzlük korkusu seziliyor.

Bayan Mimi şimdi bir akşamki evlâtlık tahminimden nefsime karşı utandıracak kadar şık ve başkadır.

Arifiye'den beri kapalı dedikleri doğru ise, trendeki ayakyolunu bir muvakkat budurvar haline getirmiş, tuvalet çantasındaki losyon şişelerini, çeşit çeşit tüpleri, kreyonları, saç, diş, rimel fırçalarını musluk taşındaki oyuklara sıralamıştır. Kollarını ve koltuk altlarından başlamak üzere vücudunun bütün görünür görünmez yerlerini tuvalet ispirtosuyle sildikten sonra briyantinle saçının permanatını tazelemiş, cımbızla kaşlarını düzeltmiştir. Sonra yanaklar, dudaklar, burun vesaire kimbilir kaç kat cilâ ve boyadan geçmiştir. Daha da kimbilir ne teferruat!

Şimdi artık buduvarından çıktı; vücudunu üçte biri nispetinde uzatan mantar iskarpinleri üzerinde; nalınlarla hamam soğukluğuna çıkar gibi kaymamaya çalışarak kompartımanına doğru yürüyor.

Kuluvarın irili ufaklı kalabalığı arasında kâh görünüp kâh kaybolarak bana doğru gelirken yüz tuvaletini bütün teferruatıyle görmeye muvaffak oluyorum. Saçından çenesine kadar bütün başında anası tarafından yalanmış bir kedi yavrusu ıslaklık ve yapışkanlığı var.

Kapıda yapılan gürültüye biraz canı sıkılmış görülüyor, fakat aynı zamanda da bir kalabalığın gözlerini üzerinde hissetmekten doğan masum bir genç utancı.

Arkadan biri bağırıyor:

— Bayan, bir şeyinizi unutmuşsunuz!..

Elden ele geçirilen bu bir şey, çeşit çeşit boylardan kundura boyacılarının cilâ bezi haline gelmiş bir tülbent ve bir de kaza ile üstüne basılarak bir ucundan patlatılmış bir ruj tüpüdür.

Kalabalık arasından geçerken kulağına bir şeyler çalınmış olacak ki, yanımdan geçerken birer ince sardalye kılçığı haline gelmiş kaşları infial ile kalkıyor herbiri ayrı ayrı yağlanmış gibi görünen rimelli kirpikleri titriyor. Yavaşça, «Terbiyesizler» diye mırıldandığını işitiyorum.

SİNEMA, ÇOCUK VE SOKAK

Pazar günü bay, bayanını ve iki çocuğunu önüne katmış, sinema kapısına geliyor.

Tok bir ses:

— Çocuklardan birinin sinemaya girmesi yasak!..

— Sebep?!..

— Yaşı küçük... Daha iyiyi, kötüyü ayırdedecek çağa gelmemiş... Filmde birçok hırsızlık, çapkınlık sahneleri, dövüşler, cinayetler var... Bunlar, bu saf yavrucuğun zihnini, ahlâkını sinirlerini bozmaz mı? Mademki siz onu bu kötü tesirlerden korumasını bilmiyorsunuz; o halde bu vazifeyi ben yapacağım.

— Peki ama o nereye gitsin?

— Çocuk sinemasına gitsin.

— Nerede bu sinema?

— Çocuk bahçesinin karşısında...

— Çocuk bahçesi nerede?

— Yeri daha belli değil, fakat pek yakında belli olacak... Pek yakında çocuk sanatı uzmanları yetiştirerek hemen çocuk senaryoları yazdırıp filme çektirilecek... Yavrucuklar da üç, beş yaş büyük kardeşlerini terbiye için yapılmış olan bu filmlerden kurtularak temiz ruhlarını bozmayacak nezih, ahlâkî, terbiyevî, artistik... Niye öyle yüzüme bakıyorsunuz? İnanmıyormusunuz?

— Estağfurullah, inanmamak haddime mi düşmüş? Yalnız şimdi bu saatte ben bu baş belâsı yumur-

cağı nereye bırakacağım? Bir haftadan beri işten bunaldım. Keseme elverişli bir eğlence diye şuraya geldim. Şimdi ters yüzü eve dönsek çocuklar ağlar, bayan surat eder...

— Bilmem... O ciheti düşünmek size düşer...

Bay ile bayan sinema kapısında kısa bir münakaşa yaptılar, Bayan, kapıcılardan birine birkaç kuruş vererek çocuğu içeri kaçırmak fikrindedir. Fakat baya göre, yasak yasaktır. Nihayet, küçüğü, sinema parasını eline vererek sokağa salıvermek noktasında karar kılarlar.

— Hadi oğlum... Bak, on iki yaşında koskoca adamsın... Biz sinemadan çıkıncaya kadar güzel güzel sokakta gezip eğlenirsin... Yalnız, otomobillere dikkat et!..

Çocuk, evvelâ ağlayıp sızlar, fakat beş tane yirmi beşliğin herbiri ardısıra avucuna düştüğünü görünce biraz yüzü güler, ellerini ceplerine sokarak caddeye çıkar.

* * *

Akşam yemeğinden sonra bay, köşesinde gazete okuyor. Bayan, lambanın altında bir yün ceket örmekle meşgul. Çocuklar içeri odada karyolalarına girmiş, uyumadan evvel yavaş sesle konuşuyorlar.

Büyük — Biz, sinemada neler gördük bilsen!..

Küçük — Ben sokakta görmedim mi sanki?

Büyük — Bir kumarhane gördük. Bizim mektebin beşi kadar... Birçok kadınlar, erkekler bir masanın üstüne para koyuyorlar... Derken bir fırıldak çevriliyor. Kimin numarası kazanırsa paraları kürekle küreyerek ona veriyorlar.

Küçük — Siz görmüşsünüz; ben, oynadım bile. Bir adam, köşe başına bir şemsiye açmış... Üstüne üç iskambil kâğıdı atıyor... Papazı bulan kırk para koyduysa beş kuruş, beş kuruş koyduysa yirmi beş kuruş alıyor.

— Sen kazandın mı?

— Ben kazanmadım ama, başkaları kazandı... Şemsiyeli adam ikide birde, «Polis gelirse haber verin!» diyordu... Tam ben kazanacağım zaman çocuklardan biri, «Çilyes!» diye bağırdı. Herkes bir tarafa kaçtı. Benim paralar da yandı. Ama haftaya mutlaka acısını çıkaracağım.

Büyük — Biz, bir dövüş gördük ki, katıldık gülmeden Lâkırdılarını anlayamadım ama...

Küçük — Ben sokakta sahicisini gördüm. Bir adam, bir kadınla gidiyordu. Bıyıklı bir adam, kadına çarptı... Derken kadının arkadaşı kızdı... Sokak ortasında öyle bir dövüştüler ki... Bütün ahali toplandı... Hem ben, senin gibi sadece dövüş seyretmedim. Lâkırdılarını da anladım. Bıyıklı adam dedi ki: «Ben senin soyunu, silsileni tanırım.. Senin ona...»

Ağzını kardeşinin kulağına yapıştırarak sesini daha ziyade alçaltarak bıyıklı adamın sözlerini tekrar eder.

Büyük — Sus... Ayıp... Babam işitirse ağzını yırtar... Biz sinemada bir hırsız gördük... Evin duvarlarındaki çivilere basa basa üçüncü kata çıktı.

Küçük — Ben de gördüm. Üç çocuk bir ihtiyar madamın bahçesinden elma çalmaya girdiler. Madam, kapının önünde balık pişiriyordu. Çocuklar bana yalvardılar: «Ne olur sen buradan ayrılma... Kocakarı bahçeye girecek olursa ıslık çalıver; biz, anlar, kaçarız!» dediler. Bereket versin, onlar elmaları çalıncaya kadar madam içeri girmedi, çocuklar onun gözünün önünde bana da bir elma verdiler de enayi karı anlamadı.

Büyük — Biz sinemada Greta Garbo'yu gördük. Bir deniz subayına öyle sarılıyor ki...

Küçük — O, bir şey mi sanki?.. Ben de parkta neler gördüm... Biri sarı saçlı, biri kara saçlı... İkisini de bellerinden yakalamış... Bana çocuk diye aldırmadılar...

Bende taşlarla oynuyor gibi yaparak iyice onları seyrettim... Bak, sana anlatayım...

Küçük, tekrar ağzını kardeşinin kulağına yapıştırır, yavaş sesle anlatmaya başlar.

Büyük, ikide birde: — Ne yalan söyliyeyim, biz bunu görmedik, der ve iki çocuk kendilerini tutamayarak o kadar gülerler ki, bay içerden:

— O ne o? Siz daha yatmadınız mı? Şimdi yanınıza geliyorum ha!.. diye bağırır.

Çocuklar, birdenbire seslerini keserek, yorganın altına girerler.

BİÇİLMİŞ KAFTAN

Dersine geç kaldığı için koşa koşa apartmanın merdivenlerini iniyordu. Birinci katın sahanlığında bir genç kızla karşılaştı.

İkisinin de kollarında birer dolu çanta vardı.

Aralarında şu sözler geçti:

— Aman ne şans doktor; az kaldı sizi kaçırıyordum, hemen geri dönünüz. Size geliyorum.

Genç doktor, nazik bir ciddiyetle:

— İmkânı yok, Leman, dedi. Dersime yetişmeye mecburum.

— Olamaz, behemahal sizinle görüşmeliyim.

— Evet, ama vazifeye gidiyorum, malûm ya, vazife her şeyden evvel!..

— Daha iyi söylediniz ya... Ben, size ahbap sıfatıyle gelmiyorum... Bir doktor için hastaya bakmak vazifesi dersten elbette daha ehemmiyetlidir...

— Allaha emanet, hiç bir şeyin yok... Merdivenlerden çekirge gibi sekiyordun...

— Ciddî söylüyorum, Reşit Bey... Hastayım...

Genç doktor, inanmadı. Fakat «yalan!» demeye cesaret edemiyerek: «Şaka ediyorsun, Leman!» dedi. Genç kız, bu defa yorgun bir tavır aldı:

— Güldüğüme bakmayınız... Hasta, hem adamakıllı hastayım... Sizden imdat istemeye geldim.

— Neyiniz var?

— Her halde beni merdiven başında muayene edecek değilsiniz. Yukarı çıkalım da anlatayım...

Reşit Hüseyin, bir baba tavrıyle Leman'ın ellerini tuttu:

— İyi ama, biliyorsun ki, ben hasta bakan doktorlardan değilim... Bakteriyoloğum... Benim işim başka... Haydi, seni gerçekten bir dahiliyeci arkadaşıma bırakayım...

Leman, bu defa şımarık bir çocuk gibi titizlendi:

— Fazla uzattınız... Mutlaka sizi göreceğim, diyorum!.. Kırk yılda bir işim düştü. Böyle yaparsanız ayıp vallahi...

Genç kız, Reşit Hüseyin'i önüne kattı, zorla yukarı çıkardı.

Reşit Hüseyin'in, Sabih Şükrü isminde pek sevgili bir arkadaşı vardı ki, aynı zamanda da uzak akrabasındandı. Büyük Muharebe esnasında iki arkadaş Almanya'ya tıp tahsiline gitmişlerdi. İstanbul'a dönecekleri sene Sabih apandisit ameliyatı neticesinde ölmüş, arkadaşının yüreğinde hiç kapanmayacak bir yara bırakmıştı. Leman, bu Sabih'in küçük kardeşiydi. Ağabeysi sağken Reşit, ona pek ehemmiyet vermezdi. Fakat o, ölünce iş değişti. Kendisini Sabih'in yerine bu küçük kıza ağabey olmuş gördü. İçinin ateşinden ne yaptığını bilmediği sıralarda Almanya'dan Leman'a tantanalı mektuplar yazdı: «Sen üzülme, korkma, bir kardeşin öldüyse bir kardeşin daha var. Beni ilelebet bir kardeş vekili olarak tanı... Ne ihtiyacın olursa bana söyle...» diye sadedilane vaitlerde bulundu. Almanya'dan Leman'a hediyeler gönderdi. İstanbul'a geldiği zaman da bir müddet sık sık onu arayıp sordu. Fakat bu yakınlık uzun süre devam etmedi. Leman, çocuk ve şımarık görünmesine rağmen, ekmeğini taştan çıkaran zeki, çalışkan bir yeni asır kızı

öteki, laboratuvarıyle mektebinden başka bir şey bilmeyen merdümgiriz, saf bir eski zaman âlimiydi...

Şimdi birbirlerini pek seyrek görüyorlardı. Bir şirkette daktiloluk eden Leman'ın, Reşit Hüseyin'e hiç bir ihtiyacı yoktu. Doktor da kardeş vekili iddiasında el'an sebat etmekle beraber, bu kızı fazla hoppa ve züppe buluyordu, gayrıihtiyari, ondan ürküyordu.

* * *

Leman, doktorun masası başında oturmuş, onun kalemleriyle oynuyor, kitaplarını karıştırıyor. Reşit Hüseyin, çatkın bir çehre ile ayakta duruyor, bekliyordu.

Genç kız, asabiyetle:

— Acele ediyorsunuz, iki ayağımı bir pabuca sokuyorsunuz... Nereden başlayacağımı şaşırıyorum...

Bakteriyolog, gülmeye başladı:

— Ben mi acele ediyorum, Leman?.. İnsaf et, tek kelime söyledim mi?

— Bir ayak evvel ne söyleyecekse söylesin de gitsin diye ayakta bekliyorsunuz...

Reşit Hüseyin, teminat verdi:

— Hasta olduğuna inanmaya başladım, Leman... Garip bir titizliğin var... Asabileşme... Ders nasıl olsa yandı...

Leman, masanın üstünde bulduğu bir sigarayı yakmaya çalışıyordu.

Reşit, kollarını kaldırarak:

— Aferin kızım, dedi, maşallah günden güne işi ilerletiyorsun...

O, kayıtsızca omuz silkti:

— Ben bir memurum... Günde on saat erkekler gibi çalışıyorum. Onlar gibi sigara içmeye neden hakkım olmasın?

— Mükemmel!.. mükemmel!.. bunu sonra münakaşa ederiz... Şimdi derdinize gelelim.. neniz var bakalım?.. İnşallah ehemmiyetli bir hastalık değil...

— Telâkkiye göre, Reşit Bey... Hastalığım gönül hastalığı...

— Ne dedin? Ne dedin?

— Gönül hastalığı... Yani, sevda çekiyorum.

Reşit Hüseyin, evvelâ şaşırır, kızar gibi oldu. Sonra gülmeye başladı:

— Sen, adamakıllı yüzsüz bir kız olmuşsun, Leman. İnsan ağabeysine böyle şeyler söyler mi? Bu, âdeta beni hiçe saymak demektir.

Genç kız:

— Yaptığım şeyi ben de yüzsüzce buluyorum, ama ne yaparsınız, öyle icabetti... Ben, kimsesiz bir kızım, siz de bir kardeş vekili olduğunuzu, bir işim düşerse maalmemnuniyetle yapacağınızı söylediniz... Sizi ürkütmeden, mülâyım tâbirle söylemek de mümkündü, ama bu, bana daha güç geldi... Derdimi böyle en çiğ kelimelerle açıkça söylemeyi daha temiz buldum...

Reşit Hüseyin, onun biraz evvel yaktığı sigarayı didiklediğini, önündeki kalem uçlarını kırdığını gördü. Küstah ve yüzsüz görünmeye çalışmasına rağmen, için için üzülüp utandığını, kıvrandığını anladı.

* * *

Leman, derdini anlatırken Reşit Hüseyin, düşünüyordu:

— Nereye gidiyoruz? Bu, ne hal? Ahlâk düşkünlüğü desen, değil... Memur hayatının neticesi. Erkekler arasında yaşamaktan ileri gelmiş bir erkekleşme hâdisesi desen... O da değil... Bana: «Sen Ashab-ı Kehfe benzedin.. şu farkla ki, onlar mağaralarında, sen laboratu-

varında dalmışsınız, zamanın yürüdüğünü farkedemiyorsun!» diyenlerin hakkı var.

Düşüncesinin bu noktasında, Leman:

— Söyleyiniz, haklı mıyım, haksız mıyım? diye bir sual sordu.

Reşit Hüseyin, şaşırdı. Dinlemediğini sezdirmemek için müphem bir cevap verdi:

— Eh, haklı da sayılırsın, haksız da...

— Ne demek?

— Yani, tamamıyle anlat bakalım da... Hükmü ona göre vereyim...

— Evet, Muhittin Beyle evlenmek isteyişimin sebebi, onun yalnız mevki sahibi, zengin, zeki bir adam olması değildir... Pek öyle delicesine diyemem ama, bu zatı seviyorum da... Şu halde onunla evlenmek isteyişişim fena bir hareket addedilmez.

Reşit Hüseyin, hemen tasdik etti:

— Ona ne şüphe? Sen fail-i muhtar bir kızsız... Eh, mademki bu Muhittin Bey zengin, meziyetli filan bir adammış, hem de seni istiyormuş. «Tevekkeltü Alallah» der, kabul edersin... Olur, biter... Söz aramızda, yaşın yirmi beşi geçiyor...

Leman, yerinden kalkarak, titiz bir hareketle:

— Muhittin Beyin beni istediğini nereden çıkarıyorsun, canım? Ben, sizden nasihat istemeye değil, bir çare ve yardım istemeye geldim.

Bakteriyolog, ümitsizce omuzlarını silkti, gülünç bir teessürle:

— Heyhat, kızım, dedi, ben, yeni zamanın ne insanlarına, ne de işlerine akıl erdiremiyorum ki sana bir akıl öğreteyim!..

— Ona hacet yok... Siz bana istediğim şekilde yardım ediniz kâfi...

— !!!!????

— Niye öyle yüzüme bakıyorsunuz?

— Sen birisini istiyorsun... O, seni istemiyor.. Binaenaleyh...

Leman, onun sözünü kesti:

— İstemiyor da değil... Muhittin, beni kalben istiyor.. hatta, benimle evlenmeyi aklından geçirdiğine de eminim. Fakat her türlü karar veremiyor.

— Sebep?

— Sebep aşikâr... Henüz kırkına girmemiş, zengin, zeki, muvaffakiyetli bir erkek için kendini bir tek kadına bağlamak manasız bir şey... Sonra, onun talibi sadece ben de değilim... Peşinde bir sürü kadın var...

— Bizim zamanımızda böyle şeyler olurdu ama, ancak şu farkla ki, kadınlar erkekleri değil, erkekler kadınları kovalardı. Şimdi bana fikrini açık söyle, Leman... Sana nasıl yardım etmemi istiyorsun? Muhittin Beyi Allahın emri, Peygamberin kavliyle sana istemek için görücü mü gitmem lâzım?!!!

Leman, bir el hareketiyle onun sözünü kesti:

— Reşit ağabey, ciddiyetten uzaklaşıyoruz... Gerçi zevzeklik bende başladı ama, tekrar ediyorum; yüzsüzlüğümden değil, cesaretsizliğimden. Şimdi bırakınız da sizden istediğimi açıkça anlatayım... Bu Muhittin Beyle mutlaka evlenmem lâzım...

— Evvelâ bu Muhittin Beyin kim olduğunu bana anlat!..

— Kaç defa söyliyeyim: Çalıştığım şirketin müdürü... Muhittin Bey, benimle evlenmeyi düşünüyor... Söylediğim sebeplerden dolayı tereddüt ediyor. Birisini beni sevdiğini ve benimle evlenmek istediğini görürse, eminim ki dayanamaz... Fakat mesele bu rolü oynayacak adamı bulmak. Uzun uzun düşündüm ve şuna karar verdim ki, bu, sizin için âdeta biçilmiş kaftan...

Reşit Hüseyin, hayretten dilini yutuyordu:

— Nasıl?!.. Ne söylüyorsun? Sen çıldırdın mı, Leman! Vay, yüzsüz vay!..

Reşit Hüseyin'in hayreti az sonra şiddetli bir utanca, nihayet hiddete tahavvül etti. Genç kızı bir kardeş gibi şiddetle azarlamaya başladı.

O, masum bir teessürle:

— Bana daima, «Kardeşimin vekiliyim!» diyen siz değil miydiniz? dedi.

— Hay kurban olayım bu mantığa... Kardeşin sağ olsaydı o mu bu vazifeyi yapacaktı?

Leman, gitmek için çantasını alıyordu. Bakteriyolog, sert bir sesle:

— Dur, dedi, muhakkak ki neticede bu rezalete razı olacağım. İyisi mi evvelden kabul edeyim.. Mademki kendime «kardeş vekili» ünvanını verdim... Maamafih, kardeşin sağ olsaydı, bu sözleri işittiği zaman sana yapacağı şey, yüzüne iki tokat atmak olurdu ve şüphesiz ki pek iyi ederdi.

Genç kız çığlık çığlığa Reşit Hüseyin'in boynuna atıldı ve tekrar masa başına oturarak planın teferruatını kararlaştırdılar.

* * *

Bu, biçilmiş kaftan, genç âlim için dayanılmaz bir azap oldu.

Laboratuvarında çalışırken ikide birde şöyle bir telefon geliyordu:

— Perşembe akşamı Kızılay balosuna gideceğiz... Bana kavalyelik edeceksiniz. Orada Muhittin Beyle karşılaşacağız.

Yahut:

— Bugün, daireye gelip beni soracaksınız... Muhit-

tin Bey rahatsız olduğumu söyleyecek... Siz, pek ziyade telaş ve merak göstereceksiniz.. Güya bana gelmek için hemen daireden fırlayacaksınız...

Doktor, «Lahavle» çekerek bu emirlerin hepsine, «peki» diyordu. Ayna karşısında smokinini giyerken utanıyor, «Sevsinler böyle kavalyeyi!» diye kendi kendisiyle alay ediyordu. Baloda herkes dans edip eğlenirken, o, sezdirmeden uyuklayacak köşeler arıyor, yahut, havadan yağan konfetilere bakarak hazin hazin mikroplarını düşünüyordu. Hele kuzenini görmek için arasıra şirkete giderken dilenciliğe, dolandırıcılığa gidiyormuş gibi sıkılıyordu. Bir gün Leman'a:

— Kızım, sen beni fena intihap ettin, dedi. Nasıl istersin ki bu adam beni kıskansın?.. Ben, zaten sessiz, sedasız, budala tavırlı bir adamım. Muhittin Beyle konuşurken, bir kat daha aptallaşıyorum... Gel şu oyundan vazgeçelim...

Leman, ciddiyetle cevap veriyordu:

— Bu rol size «biçilmiş kaftan» demekte hakkım var. Siz çok fazla zarif, hoppa, şık, güzel bir adam olsaydınız, Muhittin Bey aramızda bir şey var sanır, sizi hakikatten kıskanır ve mağrur bir adam olduğu için büsbütün benden vazgeçerdi.. Bu vaziyette yalnız sizi bana âşık sanıyor. Size karşı hiç bir meylim olmadığı halde, sırf olurum sanacak. Sonra siz kendi âleminizde meşhur bir adamsınız... Bu noktadan Muhittin Beye tamamiyle lâyık bir rakipsiniz...

* * *

Leman'ın tahmini hakikatten doğru çıktı. Bir gün, Reşit Hüseyin, genç kızın bellettiği bu monoloğu utana sıkıla Muhittin Beye okudu:

— Bu çocuk, bir arkadaş yadigârı... İlânihaye dak-

tilolukla sürünmesine gönlüm razı olmuyor.. Onunla evlenmek istiyorum, dedi.

Muhittin Bey, pek memnun göründü, onu evvelden tebrik etti. Saf ve tecrübesiz Reşit Hüseyin, onun bu memnuniyet ve neşesindeki gayri tabiîliği ve biraz sonra birdenbire durularak bedbin sözler söylemesindeki hikmeti farkedemedi.

— Eyvah, emeğimiz boşa gitti, fazla olarak da rezil olacağız... Bu adamın yüzüne bundan sonra nasıl bakacağım... diye düşünmeye başladı.

Fakat, iki gün sonra yine dersine gitmek için kolunda çantasıyle merdivenleri inerken aynı yerde karşılaştılar. Leman, onu geri çevirmedi. Sevinçle ellerini sıkarak:

— Size teşekkür ederim, dedi. Rolünüzü gayet iyi oynadınız; Muhittin Bey, bu sabah bana izdivaç teklif etti. Bu rol, sizin için âdeta «biçilmiş kaftan» dememiş miydim? Bana müsaade, arkadaşlarım bekliyor... Tekrar gelirim...

Bunları söyledikten sonra koşa koşa indi. Aşağıdan «Tekrar mersi, Vekil Bey!» diye bağırdı.

* * *

Doktor Reşit Hüseyin, kolunda çanta, göğsünde en sıkı balo gömleklerinin veremediği bir tıkanıklık olduğu yerde duruyor, düşünüyordu.

— Geç farkettim... O şikâyet ettiğim hayata ve şikâyet ettiğim kıza çok fazla alışmışım... «Biçilmiş kaftan» galiba bana «ateşten gömlek» olacak... Ah, hain kız... Sen iyi oldun... Şimdi ben hastayım... Bakalım bu fırtınayı nasıl atlatacağız?..

——o——

BİR ARTİST

Garsonun masaya bıraktığı tabaktaki bozuk paralara hayretle baktıktan sonra:

— Bu ne?!. dedi.

— Liranın üstü, beyim.

— Ben sana lira mı verdim, çocuğum?

Çocuğum dediği garson ferah ferah babası olacak yaşta ak bıyıklı, çarpık boyunlu, yıprak bir Rumdu. Kalabalıkta seksen tarafa dağılmış zihnini toparlamaya çalışarak:

— Lira verdiniz beyim, dedi.

— Sen epeyce bunadın Kosti... Hadi, verdiğim paranın üstünü getir!..

Bıçak sırtıyle tabaklara vuruluyor, etraftan sinirli ihtilâl haykırışmaları yükseliyordu:

— Garson... Ekmek nerede? Pilavım nerede kaldı? Su... tuz... garson... garson!..

İhtiyar Rum — dört tarafından sarılmış bir av hayvanı gibi — bir an bu sesler arasında kararsız kaldı. Fakat mesele ciddî olduğu için neticede bu tarafı tercih etti ve ancak uzun bir meslek alışkanlığı ile izah edilebilecek bir yumuşak başlılıkla:

— Beyim, bir lira verdiniz, dedi. Öyle değil mi?

Müşteri, yanındakilere gülümsedi:

— Hem öyle değil mi? diye soruyor, hem «bir lira verdiniz» diye iddia ediyor.

Sonra, birdenbire değişerek kaşlarını çattı:

— Hadi Kosti... Maskaralığa lüzum yok... On liranın arkasını getir!

— Beyim, bir lira, vallahi billahi...

— Kabahat sende değil, senin gibi bunağı kullananlarda...

Yine etrafındakilere döndü:

— Ama o vakit bu fukara nereden ekmek yiyecek! O da başka bahis...

Cemiyet, düzenin çaresiz gibi görünen bu yarasına parmak ucu ile dokunurken sesi ağırlaşıyor, gözleri yüksek bir merhametin hüznü ile doluyordu. Fakat bu, onun on lirasını göz göre göre kaptırması için sebep değildi.

Kosti, artık tabak, bardak gürültülerine, öteki masalarda bağırıp çağıranlara aldırmıyor, boynu daha ziyade çarpılmış, kaşları karışık alnından akan terlerken sırsıklam, derdini anlatmaya çalışıyordu.

Kasada oturan patron, başının çok karışık olmasına rağmen, bizim taraftaki yanık kokusunu sezmişti. Ellerinde puslalarla kasanın önünü kaplayan müşterileri aralayarak:

— Kosti... Ne oluyor? diye seslendi.

Garson, kasaya koştu, bir şeyler anlatmaya başladı. Patron, onu dinlerken ikide bir başını çevirerek bizim tarafa bakıyordu. Sonra yanımıza geldi.

Müşterinin kulağına eğilerek bir şeyler söyledi.

O, başını kaldırdı, yüksek sesle:

— Nasıl, sen de mi? dedi. Sonra yine etrafındakilere gülümseyerek ilâve etti:

— Güzel kumpanya!..

— Estağfurullah beyim. Temin ederim, bir lira getirdi.

— Bu kalabalığın arasında farkettin öyle mi? Güzel, çok güzel!...

— Yani, isterseniz takdim edelim ama...

Müşteri, artık kızmaya başlamıştı...

— Kâfi, dedi, nasıl bir yere düştüğümüz görülüyor... Biz artık konuşmayacağız patron... Bir polis çağırın şuradan bakalım!..

Hakkından emin olan insan, hiç bir zaman sinirli ve telâşlı değildir. Bir sigara yaktı. Yanındakilere:

— Çarşı ahlâkı hakikaten garipleşti, kalabalıkta bir el çabukluğu yapıyorlar. Tutturamadıklarını görünce, sizin paranızı size bir cemile olarak kabul ettirmeye çalışıyorlar. Lokantaya şantaj yapmış bir insan vaziyetine düşürüyorlar. Hakkımı ispat edecek vaziyette olmasaydım rezalet olacaktı. Bereket versin intizamı severim.

Cebinden çıkardığı bir karneyi masanın üzerine koydu ve ilâve etti:

— Sözüm ona, yemek yedik.

* * *

Neticeyi beklemeye karar vermiş olduğum için yemeğimi bitirdiğim halde oyalanıyordum. Zaten bu, uzun sürmedi.

Birkaç dakika sonra lokantaya giren uzun boylu bir polis, arkasında patron ve garsonla masanın önünde duruyordu.

Kibar müşteri, sigarasını önündeki tabağa bıraktı; cebinden çıkardığı bir tek gözlüğü ağır ağır mendiliyle sildikten sonra, sol gözüne yerleştirdi.

— Efendim, sizi yormayacak bir mesele... Kasaya on lira verdim. Patron da, garson da bunun bir lira ol-

duğunu iddia ediyorlar. Kimse için fena düşünmek istemem. Her halde, dalgınlıklarından olacak. Para, hâlâ kasadadır. Bana ait olduğunu nasıl anlayacağımıza gelince... Efendim, benim bir merakım var. Çocukça gibi görülecek bir şey ama, bakınız nasıl işe yaradı. Aldığım büyücek paraların numaralarını karneme kaydederim...

Karnenin birkaç sayfasını çevirdikten sonra:

— Buldum, dedi, şimdi cüzdandakilere bakalım...

Aynı ağır hareketlerle cüzdanından bir kırmızı onluk çıkardı. Numaralarını karnedekilerle kontrol ettikten sonra:

— Sabahleyin dört onluk vardı, dedi. Birisini bozdum, birini de biraz evvel garsona teslim ettim... Demek ki, kasadaki onluğum ya D serisinden 75.016, yahut yine aynı seriden 43.115'tir. Şimdi kasadaki onlukları muayene edin memur efendi. Bakalım ne olacak?

Patron, bölmeli bir teneke kutudan ibaret olan kasayı getirdi, içinde üç onluk vardı ve bunlardan biri D serisinden 75.016 idi.

* * *

Lokantadan çıktıktan sonra ağır ağır Taksim meydanına doğru yürümeye başlamıştı. Arkasından seslendim. Durdu ve bekledi:

— Ne tarafa? dedim.

— Ayazpaşa'ya.

— Benim de yolum o tarafta... Biraz arkadaşlık edelim.

Yanyana biraz yürüdükten sonra:

— Anlat bakalım?... dedim

Gülümsediğimi görmezlikten gelerek:

— Ne anlatayım, dedi. Ahval malûm. Almanlar yine son günlerde...

— Biliyorsun ki, Almanları sormuyorum. Lokantadaki marifetine parmak ısırdım. Yirmi küsur yıldan beri senin birçok numaralarını bilirim... Fakat, bu, galiba en parlaklarından biri...

Kesik kesik gülerek:

— İnsaf et, dedi. Dediğin gibi, hayatta bazı numaralarım olmadı değil, fakat insaf et; vaka gözünün önünde geçti... Başta idare otoritesinin lokantadaki en büyük mümessili olan polis efendi olmak üzere bütün halk bana hak verdi. Sen neredeyse gözünle gördüğünden de şüphe edecek hale geliyorsun.

— Doğrudur. Ben geçenlerde bir hokkabazın da bir kibrit kutusundan bir kuruş çıkardığını gözümle gördüm. Fakat inanmadım. Hokkabaza bunun hilesini sormayışımın sebebini, onu senin gibi tanımayışımdır. Gel, şu işin sırrını anlat... Yeni bir icadın getirdiği üç, beş liralık kâr seni doyurmaz. Her artist gibi hünerini başkalarına alkışlatmak ihtiyacını da mutlaka duyarsın. Beni bir kere daha hayran etmek elbette hoşuna gidecektir. Zaten gülüşünden de anlıyordum ki, söylemek niyetindesin. Yalnız yine her artist gibi kendini biraz naza çekmek istiyorsun.

Daha kuvvetle gülerek:

— Allah kuru iftiradan esirgesin, dedi. Garsona verdiğim hakikaten on liraydı. Müşterilerinin meydana getirdiği jüriye daha parlak bir delil verebilir miydim?

— Öyleyse o jest neydi? Büyüyen tek gözünün karşısında polisi derhal selâm vaziyetine sokan tek gözlük sahnesi neydi? On lirasını hakikaten kaybetmek tehlikesine maruz kalan adam senin kadar sakin ve kibar kalabilir miydi? Gözümle gördüklerimden şüphe edebilirim, fakat bunlardan asla! Sonra dahası var... Biliyor musun ki, ben senin garsona verdiğin tek gümüş lirayı

gözümle gördüm. Tesadüfen o saniyede oraya bakıyordum. Yeleğinin şu üst cebinden iki parmağınla çıkardın. Madenî paranın tabağa düşerken çıkardığı tıngırtı hâlâ kulağımdadır...

— Şu halde, neden şahadet etmedin? Sana gücenirim diye mi?

— Hayır, hayır... buna imkân yok. Biz, birbirimizi olduğumuz gibi kabul etmiş insanlarız. Zaten kabul etmeyip de ne yapacağız? Cemiyet hayatında bir muayyen dava için boğuşanlar, ringde birbirini yumruklayan boksörlere benzerler. Dövüşürler ve birbirlerinin ellerini sıkarlar. Vakaya karışsaydım, yine şimdiki gibi yanyana yürüyebilir ve iki hakikî dosttan daha riyasız konuşabilir miydik? Numarayı o kadar iyi hazırlamıştın, vaziyete o kadar hâkimdin ki, bir hareketle beni yalancı şahit değilse bile, garson Kosti gibi bir bunak mevkiine düşürebilirdin. Bunun için sustum.

O, artık şakayı bırakmıştı:

— O halde dinle... dedi. Masadaki yerime oturduğum zaman yanımda dazlak bir ihtiyar oturuyordu. Adamcağız yemeğini yemiş, masanın üzerine bir kırmızı onluk bırakmıştı. Fakat bir türlü garsona sesini işittiremiyor, boş yere üzülüyordu. Ben, bu esnada bugünkü randevularıma bir göz gezdirmek için karnemi çıkarmıştım .Zihnimde birdenbire bir ilham parladı. Cüzdanımda iki onluk vardı. Seri ve numaralarını karneme yazdım, aralarına da masa üzerinde duran onluğun numarasını başka bir uydurma numara ile beraber kaydettim. Kayıtlı onluk lokantacının kasasına düştüğü andan itibaren benim oluyordu tabiî...

— Sadeliği derecesinde de güzel bir numara, dedim. Demek ki, zavallı lokantacı, hele zavallı garson Kosti!..

Sözümü kesti:

— Zavallı lokantacı mı? Bırak Allahaşkına şu sahte merhameti. Her gün halkın avuç dolusu parasını çalan ve buna mukabil kimbilir sana, bana yemek diye neler yutturan alçak vurguncu... İşte o adama cezasını böyle verirler... Ne gülüyorsun?

— Hiç...

— Söyle Allahaşkına...

— Şuna gülüyorum ki, hem herifin dokuz lirasını iç ediyorsun, hem bir yüksek adalet vazifesi yapmak iddiasından... Hatta belki buna hakikaten inanıyorsun da...

DİPLOMASIZ DOKTOR

(Vaka, Ceza Mahkemesinde geçer)

Hâkim — İsminiz?
Maznun — Hüseyin Edip...
Hâkim — Yaşınız?
Maznun — Kırk dört...
Hâkim — Sanatınız?
Maznun — Mühendis...

Hâkim — Hüseyin Edip Bey, siz mühendis olduğunuz halde kendinize doktor süsü veriyormuşsunuz... Hatta ameliyat da yapıyormuşsunuz, bunun en büyük bir cürüm olduğunu bilmiyor musunuz?

Maznun — (Şaşkın bir tavırla) Aman efendim.. Bendeniz... Nasıl olur da diplomasız doktorluk ederim?.. Bu işte bir yanlışlık olsa gerek... İhtimal bir isim iltibası filân...

Hâkim — Demek inkâr ediyorsunuz?.. O halde şahitleri dinleyelim.

(Hâkim, mübaşirle konuşur. Salona otuz beş yaşlarında tombalak bir hanım getirirler...)

Hâkim — (Malûm sual-cevaplardan sonra) Nedime Hanım, bildiğinizi söyleyiniz...

Nedime — Efendim, eşim, üstümüze iyilik sağlık, sancılandı... Bir doktora gösterdik... «Apandisit... Hemen ameliyat yapmak lâzım!» dedi. Bir operatör salık

verdi... Ayıp değil ya efendim ayalimi pek severim... Öyle neyin nesi olduğunu bilmediğim operatörlere teslim edemem. Öyle ya can bu, ya yanlış bir yerini keserse?..

Hâkim — Hakkınız var; Nedime Hanım... Devam ediniz...

Nedime — Efendim, cariyenizin Mahmure Hanım isminde bir arkadaşım var. Onun da beyi apandisit olmuş. Bir doktora ameliyat ettirmiş... Beş yüz lira paralarını almış ama, adamcağız da bir hafta içinde pirüpak olmuş. Sizden, benden sağlam bir hale gelmiş... «Aman kardeşim, para bulunur can bulunmaz! Sen ne yap yap, beyini o doktora ameliyat ettir!» dedi. Bana operatörün oturduğu yeri de salık verdi.

Hâkim — Operatörle görüştünüz mü?

Nedime — Elbette... Hemen o gün...

Hâkim — Kendisini tanıyor musunuz?

Nedime — Tanımaz olur muyum (Maznunu göstererek) İşte bu bey...

Maznun — Hanımefendi.. Allah rızası için lâkırdını ölçü ile söyle... Yok yere başımı nare yakarsın.. Günahıma girersin... Ne söylediğimi harfiyen Hâkim Beyefendiye tekrar et...

Nedime — Söylerim ya.. Bu bey: «Ben operatör filan değilim... Mühendisim... Başka bir operatör bulun, arayın!» dedi. Yalvardım, ayaklarına kapandım. Beş yüze razı olmazsan küpemi, yüzüğümü satayım, altı yüz yedi yüz vereyim... Tek bir tane beyimi kurtar, dedim. Lâkin Nuh dedi Peygamber demedi...

Maznun — (Muzaffer bir memnuniyetle) İşittiniz mi Hâkim Beyefendi?.. Nihayet hak zahir oldu...

Hâkim — Acele etmeyin... Başka şahitler de var. Mahmure Hanımı getirin!..

(İki dakika sonra Mahmure Hanım salona girer. O

da o yaşta, fakat arkadaşı ne kadar kısa ve kalın ise, o, o kaadr uzun ve ince... Hatta sesi de.)

Hâkim — Bildiğinizi söyleyiniz Mahmure Hanım.

Mahmure — Arkadaşım bir iyi operatör sordu. Ben de (Maznunu göstererek) Beyefendiyi tavsiye ettim.

Hâkim — Beyefendinin operatör olduğunu nereden biliyordunuz?

Mahmure — Bilmez olur muyum? Zevcime maşallâh bir apandisit ameliyatı yaptı ki, tarif edemem... Beş yüz lira aldı ama, helal olsun. Allah muhtaç etmesin ama, insanlık halidir... Başınıza öyle bir şey gelirse...

Hâkim — (Kadının sözünü keserek maznuna) Cevap veriniz.

Maznun — (Harap ve ümitsiz bir halde çırpınarak) Yalan vallahi, tallahi yalan... Ameliyat mı? Bendeniz vallahi kendi kendimi traş edemem... Pazar günleri berberler kapadığı için sakallı gezerim... Bütün arkadaşlarım...

Mahmure — Beyefendi, rica ederim... Niye inkâr ediyorsunuz?.. Hüsnü'yü ameliyat eden, bir hafta muayenehanenizde yatıran siz değil misiniz? Her gün onu ziyarete gelmez miydim? «Siz bu kadar iyi operatörsünüz de niye muayenehanenizin üstünde levha yok?» dediğim zaman: «Ben reklamdan çekinirim.. Onu şarlatanlar yapar... Beni bilen bilir!» diyen siz değil misiniz? Hâkim Efendi, bana inanmazsanız zevcimi çağırın... O, size hakikatı söylesin... (Dinleyiciler arasında şaşkın bir tavırla oturan kocasına) Hüsnü, dilini mi yuttun Allahaşkına? Aptal aptal bakacağına hakikatı söylesene...

(Hâkim, Hüsnü Beyi çağırır, adamcağız korka korka gelir.)

Hâkim — Beyefendi size ameliyat yaptı mı?

Hüsnü Bey — (Kurbağaya benzeyen iri gözleriyle

etrafına bakınarak) Beyefendi mi?.. Vallahi ne söyleyeyim?.. Beyefendi maruf bir mühendistir... Mesleğinde çok mahirdir. Cidden memleketimizin iftihar edeceği simalardandır...

Hâkim — Bu nasıl cevap?

Maznun — Hüsnü... Bunca yıllık arkadaşımsın, Allah rızası için beni bu müşkül mevkiden kurtar!..

Hüsnü Bey — (Yalandan uzun uzun öksürür) Yani efendim.. Ne söyleyeyim, bilmem ki... Arkadaşlarımdan olan bu bey...

Mahmure — Sana ameliyat yaptı, değil mi? Ne çekiniyorsun? «Evet» desene... Diploması olmadığı halde doktorum diye senin hayatınla oynayan bir vicdansızın nesine acıyorsun?.. Ya seni öldürseydi!..

Maznun — (Yalvararak) Hüsnü, Allah rızası için beni kurtar!..

Hüsnü Bey — (Uzun uzun düşündükten sonra öksürerek) Hakikatı arzedeceğim Hâkim Beyefendi... Fakat gizli celse isterim...

Hâkim — Bu, gizli celselik iş değil...

Hüsnü Bey — İsteğim kabul edilmezse cevap vermekte mazurum...

Hüsnü Bey, o kadar ısrar eder ki, nihayet salonun boşaltılmasına karar verilir. Hâkim, yalnız şahitleri alıkoymak ister... Hüsnü Bey bir aralık ona yaklaşarak gizlice, «Gizli celse istemekten maksadım bilhassa, zevcemi buradan çıkarmak... O, burada bulundukça cevap veremem,» der. (Nihayet dediği yapılır.)

Hâkim — Şimdi söyleyiniz bakalım...

Hüsnü Bey — Hâkim Efendi, evli misiniz?

Hâkim — (Kızarak) Ne münasebet?

Hüsnü Bey — Evli değilseniz bendenizi anlamanıza imkân yok da... Mahaza söyleyim: Efendim, zevcem bir gün dükkân camekânlarından birinde gayet kıymetli bir

kürk gördü... «İsterim de, isterim!» diye ayak diredi. «Sat, sav, çal, çırp, ne yap yap, bu kürkü al!» diye tutturdu. Mübareğin huyunu biliyorum. Rica, minnet, tehdit, hiç bir şey onu bu inattan döndüremezdi... Nihayet bir çare düşündüm: «Peki, istediğin kürk olsun... Yarın alırız!» dedim. Fakat o gece sabaha karşı: «Aman, ölüyorum... Mahvoluyorum. Sancılandım!» diye avaz avaz bağırmaya başladım... Ertesi sabah doktor diye arkadaşım Mühendis, «Hüseyin Edip»i çağırttım. Hali anlattım, bulduğum çareyi söyledim. Sevgili arkadaşım beni bu beladan kurtarmayı vadetti, zevcemi çağırdı: «Kocanızda körbağırsak iltihabı var. Muayenehaneme götürüp hemen ameliyat yapmazsam muhakkak ölür!» dedi. Karım, şöyle böyledir ama, beni pek sever. «Aman doktor, ocağına düştüm!» diye yalvarmaya başladı. Hüseyin Edip, pazarlığa girişti. Evvela kapıyı yedi yüz liradan açtı, nihayet beş yüze sulh oldu. Ben, güya sancıdan kıvranarak: «Asla olmaz... Ben, bu para ile sevgili karıma kürk alacağım!» diyordum. Bu vefakârlık, karıma pek dokundu. Boynuma sarılarak ağlamaya başladı:

— Kürkten vazgeçiyorum... Tek senin hayatın kurtulsun... Bana senden fayda var! dedi.

Hüseyin Edip'in evinde bir hafta yattım, başımı dinledim. Dünyaya geldiğim zamandan beri bu kadar uzun müddet istirahat ettiğimi bilmiyorum. Karım geldiği zaman sırtüstü yatağa uzanıyordum. Sonra o, gidince kalkıyor, getirdiği şekerlemeleri Hüseyin Edip'le beraber yiyordum. İşte zavallı arkadaşımın sahte doktorluğunun hakikatı...

(Mahkeme beş dakika sonra Hüseyin Edip Beyin cürmü sabit olmadığı için beraetine karar veriyordu.)

HASTA ÇOCUK

İki yaşından beri hastaydı. Karnı korkunç bir surette şişmiş, kolları, başı iskelet gibi kurumuştu.

Ailesi son derece fakirdi. Evde ondan başka dört çocuk daha vardı. Buna rağmen ilk hastalandığı zaman onu ihmal etmemişler, aylarca Gureba Hastanelerine, dispanserlere, eczanelere, hasılı bedava veya ucuz hasta bakılan bütün yerlere taşımışlardı.

Fakat, neticede hiç birinden bir fayda gelmediğini, bütün emeklerin ve ilaç paralarının boşa gittiğini görerek onu kendi haline bırakmışlardı. Ötekiler de evlattı. Bunu kurtaracağım diye sapasağlam dört çocuğu ziyan etmekte mana yoktu.

Ne yapsınlar, bunun da alın yazısı böyle imiş! Bu halde yaşayacağı kadar yaşardı. Veyahut da belki günün birinde iyi olurdu.

İnsan denen mahlûkun bugünden yarına ne olacağına dair kimsenin bir şey bildiği yoktu ki...

Babanın para vermeden reyini almak için günlerce hastane kapısında beklediği bir büyük doktor ayak üstü:

— İlaçtan fayda beklemeyin, demişti, mümkün olduğu kadar çok güneş aldırsanız, Allahın âlâ olduğu kadar da bol ve bedava bir ilacı...

Fakat belaya bakın ki, bu fakir mahallede bu ilaç da, doktorun zannettiği kadar bol ve bedava değildi.

Hasta çocuğu güzel havalarda sokağa çıkarırlar, kapının önünde bir eski ot minderin üstüne uzatırlardı. Minimini bir toprak testisi vardı ki — bebek oynar gibi bir vaziyette — daima kollarının, boynunun, yanağının üstünde tutardı. Ona edilecek hizmet, o da arasıra, bu testiye su doldurmaktan ibaretti. Hasta çocuğun bundan başka bir şeye ihtiyacı yoktu; ne yiyeceğe, ne de dünyanın herhangi bir zevkine ve eğlencesine...

Sokak, çocukla doluydu. Bunlar mütemadiyen oynarlar, bağırışırlar, birbirlerini döverlerdi.

O, ne bu hareketlere, ne bu gürültülere, hiç alâka göstermez, daima kapalı gözlerinin çukuru sinekle dolu, başka bir dünyada gibi dalgın yatardı. Bütün hayatı arasıra testisini ağzına götürerek yana yana su içmekten ibaretti.

Küçükken pek dilli ve zeki bir çocuk olacak gibi görünmüştü. Hastalandığı zaman ancak iki yaşında olduğu halde, büyük insan gibi konuşuyordu. Bu hal, hastalıktan sonra da sekiz on ay devam etmişti. Fakat sonradan hayatın bütün alâmetleri gibi bu da yavaş yavaş sönmüştü. Şimdi dört seneye yakın bir zaman vardı ki, ağzından tek bir kelime almak mümkün olmuyordu.

Bir gün, bu fakir ailenin başına umulmaz bir devlet kuşu kondu: Uzak bir memlekette ölmüş zengin bir dayıdan miras yediler.

Halleri, vakitleri birdenbire düzeldi.

Ümitsiz bir didinmenin yorgunluklarından ve asabiyetlerinden kurtulan baba, dünyayı başka bir gözle görmeye başladı. Çocuklarına olan sevgisi yeniden canlandı ve tazelendi. Onları sokaktan alarak mekteplere yerleştirdi. Bu arada hasta çocuğa karşı da yeni bir muhabbet ve vazife duygusu uyandı. Herkes, bu saadetten payını alırken o biçare için de bir şey yapmamak, son

bir gayret göstermemek doğru olamazdı. Baba ve ana, çocuğu bu defa paralı doktorlara götürerek daha itinalı muayeneler yaptırdılar.

Vaktiyle hastane kapısında ayaküstü güneş tedavisi tavsiye eden büyük doktor, bu defa muayenehanesinde çocukla daha fazla meşgul oldu. Maalesef tıbbın şimdiki halde de elinden gelecek pek bir şey yoktu. Fakat hastayı daha iyi yaşatmak ve maneviyatını tamir etmek suretiyle bir reaksiyon yapmaya çalışabilirdi.

Daha iyi bir mahallenin daha iyi bir evine geçen aile, bununla da iktifa etmedi; çocuğu ayrıca tebdili havaya götürdü. Fakat hasta, orada da eski sokak kapısındaki ot minderde olduğu kadar bedbaht ve sefil göründü.

Şimdi artık yiyecek boldu. Ne yazık ki onun dalgın ve cansız yatarken kurumuş elleriyle kucağında aradığı küçük testiden başka bir şeye yine ihtiyacı yoktur.

Baba, azim sahibi bir adamdı. Bu çocuğu mutlaka bu dalgınlıktan uyandırmaya, bir şeyle alâkadar etmeye karar verdi. Onu iyi edemese bile biraz sevindirebilirdi ya...

Çocuğu güzel bir el arabasına bindirerek kırlarda, su kenarlarında dolaştırdılar. Etrafındaki değişikliğin farkında olmadı.

Güzel, süslü elbiseler giydirdiler, çirkinliği onların içinde daha korkunç göründü. O, hiç bir şeye alâka göstermemekte, hiç bir şey istememekte inat ettikçe babasının inadı da artıyordu. Adamcağız, türlü türlü oyuncaklar, çalgılar, bebekler toplayıp getirdi: Nafile! Başını çevirip bakmıyordu bile...

Son ümit olan paranın da bir şey yapmadığını görünce, tekrar onu kendi haline bıraktılar. Oyuncaklar

ve araba kırıldı. O, yine bir kapı önünde, kucağında küçük testisiyle güneşe karşı yalnız kaldı.

* * *

Bir gün, sokakta sakat bir dilenci çocuk peyda oldu. Zavallının yarı belinden aşağısı tutmuyor, köpek yavrusu gibi karnının üstünde sürüne sürüne yoldan geçiyordu.

Hasta çocuk, onu görünce birdenbire dalgınlıktan uyandı; gözleri parlamaya, vücudu, yüzü garip bir heyecanla titremeye başladı. Yerinde doğrulmak, küçük dilenciye doğru ilerlemek istedi. Beceremedi, yüzüstü, şiltenin kenarına düştü. Fakat bu acz, onun ümidini kırmıyor, istediğini mutlaka yapmak için başının azimle işlediğini görüyordu. Nihayet, senelerden beri ilk defa gülümsedi ve söyledi:

— Çocuk... Azıcık yanıma gel... Bak, sana neler vereceğim!.. diye, şiltesinin üstüne bırakılmış kırmızı erikleri gösteriyor, uzatıyordu.

Sesinde kandırıcı bir tatlılık vardı. Küçük dilenci durdu, yolunu çevirdi, sürüne sürüne ona yaklaşmaya başladı. Hasta çocuğun vücudu baştanbaşa av köpeği ürpermeleri içinde titriyor, gözlerinde kıvılcımlar yanıp sönüyordu.

— Gel çocuk... Daha yakın gel... Bak yastık altında da neler var, hepsini sana vereceğim.

Böyle tatlı tatlı söylenerek dilenciyi iyice yanına çektikten sonra birdenbire üstüne kapandı, vahşi bir hırsla dövmeye başladı. Saçlarını yoluyor, boğazını sıkıyor, tırnaklarıyle yüzünü parçalıyordu.

Baba ile ana içerden gürültüyü işiterek koştular, dilenciyi güç bela hasta çocuğun pençesinden kurtardılar.

Bu uğraşmanın onu son derece bitap düşürmüş olacağını zannediyorlardı. Fakat hayret! Bu kavga, hasta çocuk üzerinde âdeta bir mucize tesiri yapmıştı. Yüzünde hafif bir pembelik dalgalanıyor, gözleri gururla, sevinçle parlıyordu.

Hasta çocuk, nihayet kendinden daha bir düşkününü bulup ezmiş; insanlığın şeref sahibi olma ve gururunu duymuş, yaşamının tadını tatmıştı.

BİR GÜMRÜK KAÇAKÇILIĞI

İki sene evvel bir iş için Fransa'ya giden bir arkadaş anlattı:

Eşya olarak bir bavulum vardı. Bir de ahbaplardan birinin Marsilya'da bir dostuna gönderdiği bir Acem halısı. Ben ne bileyim? Meğer Fransa'ya halı ithali şiddetle yasakmış!

Gümrük memurları yakama yapıştılar. Şaşırdım. Kendi malım olsa halıyı bırakacağım. Fakat ne yaparsın ki emanet!.. Bilmem nerede kulağımda kalmıştı... Besbelli Müslüman tebaası çok olduğu için, Fransa ibadette kullanılan eşyadan gümrük resmi almazmış... «Bakayım, bir tecrübe edeyim!» diye düşündüm.... Oldukça iyi konuştuğum Fransızca ile gümrük memuruna dedim ki:

— Ben, bellibaşlı bir adamım. Gördüğünüz halının ismi «seccade»dir... Biz Müslümanlar «namaz» ismindeki ibadetimizi onun üzerinde icra ederiz... Ben, çok sofu bir insan olduğum için ibadete yarayan eşyamı daima beraber taşırım.

Gümrük memuru civanmert, insaflı bir adama benziyordu. Bir müddet burnunu kaşıyarak düşündü. «Seccade» ve «namaz» kelimelerini bana tekrar ettirerek bir kâğıda yazdı. Sonra telefonu açarak konuşmaya başladı:

— Mösyö Artin Sergizyon... Siz misiniz? Siz İstan-

bullusunuz... Türkleri ve Türkçeyi iyi bilirsiniz... «Seccade» ne demek olduğunu söyler misiniz?.. Seccade... Evet, seccade... Mersi... «Namaz» ne demek?.. Müslümanların ibadeti, öyle mi? Âlâ... Sizden bir hizmet rica edeceğim... Lütfen beş dakika için beni görmeye gelir misiniz? Ancak sizin halledeceğiniz bir mesele var da...

Memur telefonu bıraktıktan sonra bana izahat verdi:

— Bu halı, hakikaten «seccade» denen ibadet eşyası mıdır? Bunu tahkik etmek için birkaç sene evvel İstanbul'dan Marsilya'ya gelmiş bir Ermeni dostu çağırdım. Beni tabiî mazur görürsünüz, vazife...

Biraz çarpıldım. Fakat renk vermedim.

Üç, beş dakika sonra Mösyö Artin Sergizyan, gümrüğe geldi. Gayet tipik bir İstanbul Ermenisi. Ermeni vatandaşlarımız memlekette çok kere bizden bizar görünürler. Fakat ecnebi toprağında rasgeldikleri zaman nedense bize karşı bir yakınlık hissederler.

Sergizyan Efendi, bana bir dost ve hemşehri selâmı verdi. Derhal anladım ki, bu işte bana halisane tarafgirlik edecektir.

Gümrük memuru halıyı yere yaydırdı. Aksi gibi gayet biçimsiz de bir şey... Eni her halde bir metre yok... Boyu buna mukabil iki buçuk, üç metre...

— Müslümanların üstünde «namaz» ibadeti icra ettikleri «seccade» bu mudur?

Ermeni hiç tereddütsüz tasdik etti:

— Ta kendisi.

— İyi ama bu, ibadet için fazla uzun bir şey değil mi?!!

Sual, gayet yerindeydi. Ben, önüme baktım. Fakat Artin Efendi, derhal büyük bir saffetle cevap verdi:

— Hayır... Değildir... Namaz ibadeti için ancak kâfidir...

Maamafih, gümrük memuru hâlâ tereddüt ediyor, düşünüyordu:

— Son bir rica, dedi, efendiden «namaz» ibadetini bir kere de burada gözümün önünde icra etmesini rica edeceğim... Ta ki bu hususta tam bir kanaat edinmiş olayım.

Artin Efendi ile birbirimize baktık. O, Türkçe olarak:

— Başka yol yok... Çaresiz bir namaz kılacaksınız, dedi.

İşe daha ciddî bir renk vermek için potinlerimi çıkardım. Pencereden güneşe bakarak kıbleyi tayin ettikten sonra ellerimi kulaklarıma kaldırdım, «Allahüekber» deyip namaza durdum. Gümrük memurunun gözünü boyamak için bir şeyler okumak lâzım geliyordu. Fakat aksi gibi namaz dualarından hiç biri aklımda kalmamıştı. Naçar, Muallim Naci merhumun çocukluğumda ezberlediğim:

«Bilmem şu kuzu neden gaz almış?
Her nâlesi kalbe dağzendir!.»

Şiirini makam ile okudum. Sonra rükûa, nihayet secdeye vardım. Fakat başımı bir türlü yerden kaldıramıyordum.

Seccadenin usülden fazla sürdüğünü gören Artin Efendi, Türkçe olarak: «Yeter, kalk!» dedi.

Ben, bu defa yine Naci'nin kuzusunu okuduğum makam ile:

— Nasıl kalkayım!.. Herif: «Seccadede daha iki arşınlık yer kaldı... Bu fazlalığın hikmeti nedir?» diye sorarsa ne cevap vereyim? dedim.

Artin Efendi biraz düşündü, sonra yavaşça:

— Bir takla at!.. dedi.

Bu söz, bana bir vahy-i ilâhî gibi tesir etti. Başım hâlâ seccadede olduğu halde yavaş yavaş arka ayaklarım üzerinde kalkındım ve yüksek sesle: «Âmin!» diye bağırarak bir takla attım... Ayaklarım halının ucuna değmiş, hesap tamam olmuştu. Biraz sonra kolumda emanet halı ile gümrük kapısından çıkıyordum.

SON